

İDARE

Dahiliye vekâletinin aylık mecmuası

Yıl : 7

İkinciteşrin 1934

Sayı:80

RESMÎ KISIM

Reisicümhur Hazretlerinin Büyük Millet Meclisinin dördüncü seçim devresinin dördüncü toplanma yılı başlangıcın da irat buyurdukları açış nutku

Başvekil ismet Paşa Hazretlerinin Vilâyetler eviyle Emniyet âbidesinin açılması münasebetiyle irat buyurdukları nutuk

Tayinler

Terfi edenler

Tekaüt edilenler

Vekâlet inzibat komisyonu kararları

Takdir ve tecziye edilenler

Kararnameler

Talimatnameler

Tamimler

Tekaüt ve yetim muamelesi ikmal edilenler

GAYRÎ RESMÎ KISIM

Şehirler ve belediyecilik «Amerikada»

K. Naci

Şehirlerde gürültüye karşı alınacak tedbirler «Fransada»

K. Naci

Halk ve memur

Macit Burhan

Resmî Kısım

AÇIŞ NUTKU

Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretleri Büyük Millet Meclisinin dördüncü seçim devresinin dördüncü toplanma yılını şu nutukla açmışlardır:

Büyük Millet Meclisinin dördüncü devresinin dördüncü toplanma yılını açarken, Ulusun değerli Vekillerine saygılarımı sunarım.

Geçen yıl içinde, yurttta çok gerekli işler görülmüştür. Dış işlerindeki arasız çalışmalarımız da, siyasamıza; ulusal ölkümüze uygun olarak başarılmıştır. Bundan ötürü, Büyük Meclisin ulus işlerindeki özeni, ulusumuzun canlılığı, gerçekten öğünç ile anılmaya değer.

Arkadaşlar,

Ölkenin ökonomik kurumunu berkiterek genişletmek en önde tuttuğumuz işlerdendir. Onun için, sanayi programımızı, durmadan, yürütmekteyiz.

Tasarlanan fabrikalardan çoğunun temelleri atılmıştır; hepsinin kurulup işletilmesi için, fence, mâliyece gerekenler de bulunmuştur.

Ölkenin, en belli eksikliğini giderecek olan bu fabrikaları, çok geçmeden, kurup işletmek, hükümetin en önde göreceği işlerden olacaktır.

* * *

Ticaret bağılıklarımız, karşılıklı, denk, anlaşmalar çerçevesi içindedir.

Ökonomik sıkıntının ortaya çıkardığı yeni gidişler içinde, yeni ticaret yöndemlerinin iyilikleri görülmüştür. Ancak, bir yandan da, dış ticaretimizi, yardımcı kurumlarla, doğru bilgilerle kolaylaştırmak yollar araştırılmalıdır.

Arkadaşlar,

Bilirsiniz ki, dışarıya sattıklarımızın başlıcası, ekim ürünlerimizdir. Bu yıl, ürünlerimizden bir nicesinin değeri geçen yıllara göre daha elverişli olmuştur.

Yapılan siloların da, yurdumuzun üstün güzellikte olan ürünlerini piyasalara tanıtmakta çok yardımı olacaktır. Bununla birlikte, ekim işine; drenlerimizin artırılmasına, bütün özeninizi vermeniz çok yerinde olur.

Arkadaşlar,

Yurdun bayındırlığı programı da büyük emekle durmadan yürütülmektedir.

Bugün, yapılmakta bulunan yeni demiryolları beş yüz kilometreyi geçmektedir. Satın alınanlarla birlikte Devlet elindeki demiryollarımız beş bin kilometreyi geçer.

Arkadaşlar,

Geçen yıl, bütçede alınan tutumlardan, ölçülerden ayrılmıyarak yürümeye özenle çalışılmaktadır. Devlet gelirinin, oranlandığı gibi gerçekleştirileceği çok umulur. Türk parası sağlam değerini tutmaktadır. Hükümet bu siyasaya çok değer vermektedir; bundan böyle de bu siyasadan ayrılmıyacaktır.

* * *

Ergani ödücünün, üçüncü bölümü de, bu yıl, beklenildiği gibi kapanmıştır. Ulusumuzun, böylelikle, hem devletin maliyece olan gücüne güvenini, hem de bayındırlık siyasamıza verdiği değeri, bir daha göstermiş olması, övünülecek bir erginliktir.

Devlet işlerini mâliyece sağlam bir temel üzerine kur-

mak için Millet Meclisinin gösterdiği uyanıklığı övgülerle anarım.

* * *

Ulusun, ulus gençlerinin, çocuklarının sağlıkları, sağlamlıkları, gürbüzlükleri, üzerine düştüğümüz çok gerekli bir dirilik işti. (Sağlık soysal yardım Bakanlığının) bu yönden bize kıvanç verecek yolda çalışmakta olduğunu görmekteyiz.

* * *

Kültür işlerimiz üzerine, ulusça gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz. Bu islerin başında da, Türk tarihini, doğru temelleri üstüne kurmak; öz Türk diline, değeri olan genişliği vermek için candan çalışmakta olduğunu söylemeliyim. Bu çalışmaların göz kamaştırıcı verimlere ereceğine şimdiden inanabilirsiniz.

* * *

Arkadaşlar,

Güzel sanatların hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilerletilmesini istediğini bilirim. Bu, yapılmaktadır. Ancak, bundan en çabuk, en önde götürülmesi gerekli olan Türk musikisidir. Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir.

Bugün dinletmeye yeltenilen musiki yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır. Bunu açıkça bilmeliyiz. Ulusal, ince duyguları, düşünceleri anlatan; yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları, bir gün önce, genel son musiki kurallarına göre işlemek gerektir. Ancak; bu güzeyde Türk ulusal musikisi yükselebilir, evrensel musikide yerini alabilir.

Kültür işleri Bakanlığının buna değerince özen vermesini, kamunun da bunda ona yardımcı olmasını dilerim.

* * *

Arkadaşlar,

Uluslararası siyasa acunun, geçen yıl içinde korunma kaygusuna düştü; bu yüzden bütün ülkelerde silahlanmaya hız verildi.

Cumhuriyet hükümeti de, bundan dolayı, bir yandan, ulusal koruma gücünü pekiştirmeye çalışırken, bir yandan da barışın sarsılmaması için, ulusların birlikte çalışmasına umut veren yoldan ayrılmamak uğrunda elinden geleni esirgememiştir.

Cümhuriye Türkiyesinin, dostluklarına çözülmez bağlılığı, geçmiş yıllarda, türlü işlerde denenmiştir. Ulusumuzun acunca tanınmış özlüğünün gereği de karşılıklı verilmiş sözü tutmaktır. Buna ne türlü özenildiği, bundan böyle de özenileceği bellidir.

Balkan antlaşması, Balkan devletlerinin, biribirinin varlıklarına özel saygı beslemesini göz önünde tutan mutlu bir belgedir.

Bunun, sınırların korunmasında, gerçek bir değeri olduğu besbellidir.

Ankarada toplanmış olan «Balkan antlaşma» divanının, verimli, yerinde, çalışmasını ulusumuz sevgi ile karşıladı.

Arkadaşlar,

Ulusumuz, genel ekonomik, genel siyasal karşılığı büyük olgunlukla karşılaşmıştır; kendine gösterilen yolun doğruluğunu anlamıştır; yeniden çıkabilecek güçlükleri yenmeye de anık olduğunu göstermiştir.

Son belediye seçimlerinde, rey kullanabilecek olanların, yüzde yetmiş beşinden çoğu reylerini kullanmışlardır.

Ulusun, içerde birliğinin, hem belli, hem denenmiş, olması, gelecek için, en büyük güvençtir.

Arkadaşlar,

Dördüncü Büyük Millet Meclisi, ulus birliğinde, devlet siyasasında yüksek çalışma değerini göstermiştir,. Bu toplantı yılındaki çalışmalarınız arasında, size gelecek ulus işleri için de, en doğru yolları bulup göstereceğinize güvenimiz vardır.

Toplantınız kutlu olsun.

Gazi Hazretlerinin Büyük Millet Meclisinin dünkü toplantısında söyledikleri açma nutuklarındaki öz türkçe kelimelerin osmanlıca ve fransızca karşılıkları:

Türkçe	Osmanlıca	Fransızca
Sayın	Güzide, muhterem	Honorable
Üye	Aza, unsur uzuv	Membre
Ulus	Millet	Nation
Genel (gen, geniş)	Umumî	General
Siyasa (yasa)	Siyaset	Politique
Ulus (ulus)	Millî	National
Yönden	Usul	Procede
Özen	İtina, dikkat	Attention
Öğünç, övünç	İftihar	Fierte
Öğünmek	Fahretmek	
Ökonomik	İktisadî	Economique
Kurum (kurmak)	Teskilât	Organisation
Berkitmek	Tahkim etmek	Consolider
Gerekmek	İcap etmek, lâzım olmak	
Gerekenler	İcap edenler, lâzım olanlar	Conditions necessaires
Denk	Muadil, müsavi	Equilibre, balance
Ekim	Ziraat	Agriculture
Ürün	Hasılat, mahsul	Produit
Bayındırlık	İmar, ümran	
Bayındır	Mamur	
Aritmak	Tasfiye etmek	Selectionner
Oranlamak	Tahkim etmek	Prevoir
Ödünç	İstikraz	Emprunt
Güc	Kudret, kuvvet	Force
Öğmek, övmek	Sena etmek	Louer
Dirilik (dirik)	Hayatî	Vital
Soysal (soy)	İçtimaî	Social
Bakanlık	Vekâlet, nezaret	Ministere

Türkçe	Osmanlıca	Fransızca
Bakan	Vekil, nazır	Ministre
Kural	Kaide	Regle
Güzey	Saye, gölge	Grâce â.
Evren	Felek, kâinat	Univers
Evrensel	Alemşümül	Üniversel
Pekiştirmek	Takviye etmek	Fortifier
Barış	Sulh	Paix
Gereği gibi	İcabı gibi	Comme il faudrait» tel qu'il faut
Ant	Aht	
Antlaşma	Misak	Pacte
Özel (öz)	Hususî	Particulier
Üzel	Ezel, evvel	
Mutlu	Bahtiyar, mesut	Heureux
Belge	Hüccet, vesika	Document
Siyasal	Siyasî	Politique
Anımak	Hazır olmak	Etre pret
Anık	Amade, hazır	Pret
Güvenç	İstinatgâh, zahir	Appui
Güven	İtimat	Confiance
Kutlu	Müteyemmen	Beni

Vilâyetler evi ile Emniyet âbidesi 28/10/934 günü merasimle açıldı

Vilâyetler evi ile Emniyet âbidesi 28/10/934 Pazar günü merasimle açılmıştır. Büyük Millet Meclisi Reisi Kâzım ve Başvekil İsmet Paşalar Hazeratı ile Vekiller, Mebuslar, Riyaseticümhur Umumî Kâtibi Haşan Rıza ve Seryaver Celâl Beylerle Büyük Erkânı Harbiye ve Millî Müdafaa erkânı Vekâletler Müsteşar ve Umum Müdürleri hazır bulunmuşlardır.

Polis ve jandarma müfrezeleri de merasimde mevki almışlardır.

Müteakiben Vilâyetler konağı gezilmiş ve B., M. Meclisi Reisi Kâzım Paşa Hazretleri kordelâyı keserek açılış resmini yapmıştır.

Başvekil ismet Paşa Hazretleri bu güzel vesile ile şu nutku söylemişlerdir:

— Vilâyetler evinin tamamlanıp açılması bizim için mutlu bir hâdisedir. Devlet merkezinde bu kadar güzel bir eseri temin eden teşebbüs sahiplerini tebrik etmek isterim. Ulusça hepimizi sevindiren, vilâyetlerimizin aralarında beraber çalışılması fikrini, Devlet müessesesile yakından alâkalarını, âbide halinde tecessüm ettirmeleridir.

Vilâyetlerimize devlet merkezinin tebriklerini ve şükranlarını ifade etmek benim için hoş bir vazifedir.

Bundan sonra Emniyet âbidesine gidilmiştir.

M. M. Reisi Kâzım Paşa Hazretleri kordelâyı keserek âbidenin etrafında toplanmış olan binlerce halkın sürekli alkışları arasında âbidenin açılışını yapmıştır. Burada da Başvekil Hazretleri şu nutku söylemiştir:

— Cümhuriyet, yurtta emniyet ve asayiş, ilk ve en temelli iş olarak ele aldı. Geçmiş hiç bir devirle ölçülemeyecek surette kurulan ve sağlanan asayiş uğrunda, emniyet kuvvetlerimiz sayısız kahramanlık ve fedakârlık etmişlerdir. Bu âbide, yurtta emniyete cümhuriyetin verdiği yüksek ehemmiyetin işareti ve emniyet kuvvetlerimize ulusça şükranlarımızın ifadesidir.

Tayinler

No. 10866

Açık olan Birinci Umumî Müfettişlik Asayiş müdürlüğüne ikinci sınıf Mülkiye müfettişlerinden Niyazi, istihbarat

müdürlüğüne Hukuk müşavir muavini Burhan Beylerin tayinleri tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

30/9/934

No. 10914

Münhal bulunan Dahiliye Vekâleti Hukuk müşavirliği muavinliğine üçüncü sınıf Mülkiye müfettişlerinden Cavit Beyin tayini tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

14/10/934

No. 10907

Salihli Kaymakamlığına Bodrum Kaymakamı Kâmil, Bodrum Kaymakamlığına Cihanbeyli Kaymakamı Abdullah Fehmi, Marmaris Kaymakamlığına Silvan Kaymakamı Ali Rıza, Tavşanlı Kaymakamlığına Garzan Kaymakamı Şakır, Mustafa Kemalpaşa Kaymakamlığına Bulanık Kaymakamı Fahri, Bulanık Kaymakamlığına Mutki Kaymakamı Hilmi, Hadım Kaymakamlığına Göle Kaymakamı Celâl, Çine Kaymakamlığına Bünyan Kaymakamı Hulusi, Kelkit Kaymakamlığına Hafik Kaymakamı Celâl, Eceabat Kaymakamlığına vekâletinde bulunan ve staj müddetini bitiren Mektebi Hukuk mezunlarından Hüseyin Kemal, Uşak Kaymakamlığına Gediz Kaymakamı Besim, Gediz Kaymakamlığına Uşak Kaymakamı Aziz, Ahlat Kaymakamlığına Beşiri Kaymakamı Ata Şükrü, Beşiri Kaymakamlığına Ahlat Kayma-

kamı Kemal Beylerin naklen ve yeniden tayinleri tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

13/10/1934

Cumhuriyet bayramında terfiler
İkinci sınıftan birinci sınıfa terfi eden valiler

Bulunduğu vilâyet	İsmi	Sicil No.
İzmir	Kâzım Paşa	1643

Dördüncü sınıftan üçüncü sınıfa terfi eden valiler

Bulunduğu vilâyet	İsmi	Sicil No.
Bolu	Salih Cemal B.	905

Beşinci sınıftan dördüncü sınıfa terfi eden valiler

Bulunduğu vilâyet	İsmi	Sicil No.
Kars	Cevdet Bey	1110
Kırklareli	Faik Bey	440
Muş	Mitat Bey	169
Siirt	Sakıp Bey	507

Üçüncü sınıftan ikinci sınıfa terfi eden Mülkiye müfettişleri

Sicil No.	İsmi
1 2130	Şefik Bey
2 120	Suheyp Bey

İkinci sınıftan birinci sınıfa terfi eden kaymakamlar

Sicil No. İsmi			Bulunduğu kaza		
1	1862	Ali	Bey Kaş		Kaymakamı
2	2060	Vedat Ekrem	»	Şirvan	»
3	2303	Salâhattin	»	Gevaş	»
4	2659	Şefik Refik	»	Yalova	»
5	24	M. Mahir	»	Yenişehir	»
6	246	Remzi	»	Karacabey	»
7	1360	A. Cemil	»	Demirci	»
8	1605	Apturrahman	»	Terme	»
9	1832	H. Şerif	»	Ödemiş	»
10	1054	Abdülkerim Refii	»	Artova	»
11	152	H. Raci	»	Ayaş	»
12	894	A. Niyazi Tayyip	»	Gelibolu	»
13	2049	Celal	»	Tutak	»
14	2024	M. Hayri	»	Eruh	»

Üçüncü sınıftan ikinci sınıfa terfi eden kaymakamlar

Sicil No. İsmi			Bulunduğu kaza		
1	2548	Osman	Bey Gevar		Kaymakamı
2	2666	M. Nami	»	Zara	»
3	2771	Hıfzı	»	Tarsus	»
4	2640	Sait	»	Orhangazi	»
5	2641	Nuri	»	Ardahan	»
6	1059	Bekir Sıtkı	»	Malazgirt	»
7	2402	Halil Tekin	»	Kozan	»
8	2645	Abdullah Şükrü	»	Kemaliye	»
9	2258	M. Hikmet	»	Sarıkamış	»
10	2670	A. Kemal	»	Beşiri	»
11	2724	Gafur	»	Tire	»
12	2474	Salâhattin	»	Sultaniye	..»
13	2718	M. İhsan	»	Nallıhan	»
14	1951	A. Muhsin	»	Posof	»

	Sicil No.	ismi		Bulunduğu kaza	
15	365	Rifat	»	Midyat	»
16	2770	Adnan	»	Başkale	»
17	945	M. Şemsettin	»	Nizip	»
18	2784	M. Nuri	»	Çeşme	»
19	919	A. Nusret	»	Akdağmadeni	»
20	2809	Mitat	»	Silifke	»

İkinci sınıftan birinci sınıfa terfi eden mektupçu

	Sicil No.	İsmi	Bulunduğu kaza
1	1286	Şevket Bey	Bursa Mektupçusu

Üçüncü sınıftan ikinci sınıfa terfi eden mektupçu

	Sicil No.	İsmi	Bulunduğu kaza
1	572	Cemal Bey	Ankara mektupçusu

Dördüncü sınıftan üçüncü sınıfa terfi eden mektupçu

	Sicil No.	İsmi	Bulunduğu kaza
1	1616	Yaver Bey	Çankırı mektupçusu

Beşinci sınıftan dördüncü sınıfa terfi eden mektupçular

	Sicil No.	İsmi	Bulunduğu kaza
1	167	Ö. Şevki Bey	Tekirdağ Mektupçusu
2	946	Hüseyin »	Burdur »

Dördüncü sınıftan üçüncü sınıfa terfi eden Nüfus müdürleri

Sicil No. ismi				Bulunduğu kaza		
1	1 2 1 6	Kâzım	Bey	Konya	Nüfus Müdürü	
2	1888	M. Rusuhi	»	Erzurum	»	»
3	1498	Sait	»	Ordu	»	»
4	2051	Zühtü	»	Muğla	»	»

Tekaüt edilen Valiler

No. 2/1320

Vekâlet emrinde bulunan Bilecik valisi Ali Kemali, Çankırı valisi Muhtar, Kocaeli valisi Eşref ve Ordu valisi Adil Beylerin 1851 sayılı kanunun üçüncü maddesine tevfikân tekaüde şevkleri; Dahiliye Vekillîğinin 25/9/934 tarih ve 12096, 12097, 12098, 12099 sayılı tezkereleri üzerine İcra Vekilleri Heyetince 26/9/934 te tasvip ve kabul olunmuştur.

26/9/934

Vekâlet inzibat komisyonu kararları

Karar No. 535

Konya Emniyet müdürü Halit Beyin ciheti adliyeden adi bir tebligat için aranan şerifeyi göstermek üzere zabıtaî ahlâkiye komiseri Hamdi Beyi vilâyet merkezi haricine göndermek suretile vazifesini sui istimal etmesinden dolayı hakkında inzibatî ceza tatbiki için komisyona muhavvel fezlekeli evrak mumaileyhin müdafaanamesile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

İddia edilen hareketinin tahakkuk etmesine mebni ihtarla tecziyesine ve ciheti cezaiyesi hakkında takibat ve duruşması yapılmak üzere evrakın mahalline iadesine karar verildi.

8/10/934

Karar No. 534

Seyhan eski Emniyet müdürü Memduh Beyle Üçüncü komiser Avni Efendinin memuriyet otoritelerinden bilistifade muhtelif kıymetlerden borç aldıkları halde vermekte imtina ettikleri ve bu suretle memuriyet şeref ve haysiyetini zedeliyecek şekilde görülen hareketlerinden dolayı inzibatî ceza tatbikini mutazammın evrak her ikisinin müdafaanamelerile birlikte tetkik edildi.

Borç almak fiilinin kendi itiraflarile sabit bulunmasına mebni her ikisinin tevbihle tecziyelerine karar verildi.

8/10/934

Teşrinievvel 934 ayı zarfında takdir ve tecziye edilen merkezden mansup mamurlar

Takdir edilenler

Birinci Umumî Müfettiş Baş-
müşaviri Fuat Bey:

Kastamonide vali bulunduğu sırada maarif işlerine samimî bir alâka gös-
termesinden dolayı Maarif Vekâle-
tince takdir edilmiştir.

Çorum valisi Arif Hikmet B,

Hayvanlar vergisi muamelâtındaki mesaisi ve külli miktar-

Edirne valisi Özdemir Salim
Bey:

da fazla hayvan kayıt ve tes-
bitine ve hazineye o nisbette
fazla varidat teminine muvaf-
fak olmasından dolayı Mali-
ye Vekâletince takdir edilmiş-
tir.

Ciheti askeriyyeye ait hususta-
ki mesaisine binaen Millî Mü-
dafa Vekâletince takdir edil-
miştir.

Kırklareli valisi Faik Bey:

Ciheti askeriyyeye ait hususta
ki mesaisinden dolayı Millî
Müdafa Vekâletince teşek-
kür edilmiştir.

Gazi Antep valisi Akif Bey:

Sihhat işlerinde gösterdiği gay-
ret ve faaliyetten dolayı Sih-
hat ve İctimaî Muavenet Ve-
kâletince takdir edilmiştir.

Tekirdağ vali vekili Haşim
Bey:

Ciheti askeriyyeye ait hususta-
ki himmet ve mesaisine bina-
en Millî Müdafa Vekâletince
takdir edilmiştir.

Silvan kaymakamı Ali Rıza

933 senesi mükellef amele Bey:
şevkinde ve yol parası tahsi-
linde fevkalâde gayreti ve Di-
yarbakir - Silvan yolundan on
dört yıllık menfezin yeniden
inşa ve tamirindeki mesaisi
Vekâletçe takdir edilmiştir.

Birecik kaymakamı Baki B. :

Mektep tamir ve tanzimi husu-
sunda gösterdiği yakınlık ve

Midyat kaymakamı Rifat	fazla alâkadan dolayı vilâyetçe takdir edilmiştir.
Ilgın kaymakamı Talât Bey:	1933 senesi hayvan kayıt me- Bey: selesinde ittihaz ettiği isabetli ted- birlerle gösterdiği alâka ve me- sainin şayanı takdir görüldüğü Maliye Vekâletinin iş'arı üzerine Vekâletçe takdir edilmiştir.
Silifke kaymakamı Mitat B. :	Umumî sıhhat meselesi ve bil- hassa sıtma mücadele işlerinde- ki, Ağalar bataklığının kurutul- masındaki gayret ve faaliyet- inden dolayı Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletince takdir edilmiştir.
	1933 - 1934 malî senesi zarfın- daki umumî vergilerin tahakkuk- una nazaran kanunî müddetleri içinde tahsil ve hayvanlar vergisi yoklamasında gösterdiği gayret ve faaliyetten dolayı vilâyetçe takdirname ile taltif edilmiştir.

Tecziye edilenler

Afyon Nüfus Müdürü	Lûtfi	Adliye kâtipliğinden mütekait Ali
Bey:		Rıza efendinin bir nüfus evrakının nüfus dairesinde teahhüre uğratılmasından dolayı vilâyetçe tevbihle tecziye edilmiştir.

Türüşmek nahiyesi müdürü
İsmail Bey:

Mollakendi nahiyesi müdürü
Zeki Bey:

Karaköse tahrirat kâtibi
Ramiz Bey:

Mazkirt tahrirat kâtibi inam
Bey:

Çanakale Nüfus başkâtibi
Galip Bey:

Afyon Nüfus başkâtibi İsmail
Bey:

Mezuniyet müddetini geçirmesinden dolayı vilâyetçe 11 gün maaş kat'ı cezasile tecziye edilmiştir.

Memuriyet onörüne yakışmıyacak duruş ve gidişlerinden dolayı vilâyetçe tevbihle cezalandırılmıştır.

Diyadin kaymakam vekâletinde iken maaş almak bahanesine vazifesini terketmesinden dolayı vilâyetçe ihtarla cezalandırılmıştır.

İşlerinde görülen üzensizlik ve benimsememezliğinden ve verilen cezalardan da uslanmadığından tekaüde sevk edilmiştir.

Bir evrakın tekidine sebebiyet verdiği için dolayı vilâyetçe tevbihle cezalandırılmıştır.

Adliye kâtipliğinden müteakıt Ali Rıza efendinin nüfus evrakının teahhüre uğratılmasından dolayı vilâyetçe tevbihle cezalandırılmıştır.

Kararname No. 2/1282

Resmî evrak ve defterlerden lüzumsuz olanlarının ne suretle yok edileceğine dair olup bütün Vekâletlerin mütaleaları üzerine bittanzim Şûrayı Devlet Heyeti Umumiye-

sinin 5/7/1934 tarihli mazbatasına atfen Şûrayı Devlet Reisliğinin 4/9/1934 tarih ve 17502 sayılı tezkeresile tevdi olunan ilişik nizamnamenin mer'iyete konulması; İcra Vekiller: Heyetince 19/9/1934 de tasvip ve kabul olunmuştur.

19/9/1934

**Resmî evrak ve defterlerden lüzumsuz olanların yok
edilme tarzı hakkında nizamname**

BİRİNCİ KISIM

Ayırma için çalışacak teşekküller

Madde 1 — Devlet idare ve muamelelerine ait olup yok edilmesi lâzımgelen bütün evrak ve defterler bu nizamnamede yazılı usul dairesinde yok edilir.

Madde 2 — Her Vekâlet ve dairede saklanacak ve yok edilecek evrakı ayırmak üzere üç azadan terekkep edecek birer heyet teşkil olunur.

Bu heyet azalarının seçilmesinde evrakı, daire işlerinin mahiyet ve kıymetine göre ayırmak hususunda kifayeti haiz olmasına dikkat edilir.

Madde 3 — Bu nizamnamenin neşrini müteakip teşkil edilecek olan bu heyetler, her Vekâlet ve dairenin evrak mahzenlerinde saklı bulunan ve 1926 senesi nihayetine kaçır olan bütün evrakı ayıracaklardır.

Madde 4 — Hazinei Evrakta veya her hangi bir mahalde bulunup şimdiye kadar muhtelif zamanlarda tetkik edilmiş veya tetkik edilmek üzere ayrılmış ve yahutta hiç tetkik edilmemiş olan eski evrak tefrik ve tasnif edildikten sonra yok edilmek üzere ayrılmış olanlar bulunduğu takdirde bunların da her halde ikinci maddedeki komisyon tarafından gözden geçirilmesi meşruttur.

Madde 5 — Her sene bidayetinde tekrar toplanarak

üzerinden yedi sene geçmiş olan senelik evrakı tetkik ederler.

Madde 6 — Heyetler, cari muameleler için elde bulundurulması veya her hangi bir mülâhazadan dolayı saklanması lüzumlu görülen evrakı ayırdıktan sonra yok edilmesinde mahzur görmedikleri evrakı tasnif ederek bir mazbata ile aşağıki maddede vazih komisyona gönderirler.

Madde 7 — Merkezde Başvekâlet ile Dahiliye, Hariciye, Millî Müdafaa ve Maarif Vekâletleri tarafından intihap edilecek beş zattan mürekkep bir komisyon teşkil olunacaktır.

Madde 8 — Bu komisyon, heyetlerden gönderilen evrakı tetkik ederek tarihî, İlmî, siyâsî, askerî, İktisadî ve hukukî kıymet ve ehemmiyeti haiz olmadığına kanaat getirdiklerini yok edilmek ve bu noktalardan kıymetli ve ehemmiyetli olduğuna kanaat getirdiklerini de saklanmak üzere tasnif ederek bir mazbata ile Hazinei Evrak Müdürlüğüne tevdi eder.

Madde 9 — Komisyonun çalışması sırasında tetkik edilen evrakın ait olduğu Vekâlet veya dairenin mümessili de hazır bulunarak tetkikata iştirak eder,

Madde 10 — Vilâyetler mülhakatındaki evrak için ilk tetkikatı yapmak üzere vilâyetlerde teşkil olunacak heyetin azası valilerce seçilir ve heyetin çalışmaları muntazaman takip edilir.

Bu heyet yukarıki maddeler hükümlerine göre hareket eder ve yok edilmek üzere ayırdıkları evrakı merkezdeki komisyona gönderir.

İKİNCİ KISIM

Ayırmada göz önünde bulundurulacak esaslar

Madde 11 — Büyük Erkânı Harbiyenin her nevi evrakı hususî talimatnamede yazılı hükümlere tâbi olup bu nizamname ahkâmından hariçtir.

Madde 12 — Millî Müdafaa Vekâletinin teşkilât ve seferberlik gibi memleket müdafaasile alâkadar mühim ve mahrem evrakı hariç olmak üzere diğer muamele evrakı hakkında bu nizamname hükümleri tatbik edilir.

Madde 13 — Hariciye Vekâleti evrakı, kendi evrak mahzeninde hıfzedilir. Ancak yok edilmek üzere tefrik edilecek evrak hakkında 4 üncü madde hükmüne riayet edilir.

Madde 14 — Tapu daireleri evrakından tasarruf ve Kadastroya ait olanlar bu nizamname hükümlerinden hariç olup daimî surette muhafaza edilir.

Madde 15 — Her dairedeki memurların zatlarına müteallik sicil dosyaları alâkadar memurun vefatından itibaren on sene geçmedikçe yok edilemez.

Madde 16 — Cezaya ait adli evraktan hukuku âmmе davasının veya son tahkikatın açılmasına mahal olmadığı suretinde veya beraet kararile neticelenenler ve kayıt defterleri müruru zaman müddetinin hitamını müteakip beş sene geçtikten sonra yok edilir. Mahkûmiyetle neticelenen ceza evrakı yok edilemez.

Hukuka ait hüküm evrakı ve icra kayıtları kezalik müruru zaman müddetinin bitmesinden itibaren beş sene geçtikten sonra yok edilir. Bu evrakın hüsnü halde muhafazası Adliye Vekâletince temin olunur.

Bunların haricinde kalan evrak nizamnamenin hükümleri dairesinde yok edilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Divanı muhasebata tevdi edilen malî evrakı müşbitenin muhafazasile yok edilme tarzı

Madde 17 — Divana tevdi edilecek tahsis evrakile ita emirleri ve varidat ve muamelâtı naktiyeye müteallik bütün evrakı müşbite merbut cetvelde yazılı müddetlerle Divanda saklanır.

Bu evraktan daha fazla müddetle saklanması faideli

görülmüş Divanı Muhasebatça karar altına alınanlar karara bağlanan müddetçe saklanır.

Bu evrak, saklanması meşrut müddet bittikten sonra; tekrar tetkika tâbi olmaksızın nizamnamenin hükümleri dairesinde yok edilir.

Madde 18 — Muhasebei Umumiye Kanununun 138 inci maddesine göre kaleme alınmış ve Şûrayı Devletçe görülmüş olan işbu nizamname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 19 — İşbu nizamnamenin icrasına icra Vekilleri Heyeti memurdur.

1 — Mukavelenameler ve onlara müteallik defterler;

Evrakın cinsi	Muhafaza müddetleri
Devletçe yapılan ikraz ve istikrazlara ait mukaveleler.	Mukavelesinde yazılı müddetlerin hitamından itibaren beş sene
İstikraz mahiyetindeki avanslara ait mukaveleler.	
İkraz ve istikrazlara ait bordro, kayıt suretleri ve defterler.	
Tescile tabi mukaveleler	
Mukavelename tescil defterleri.	Taallük ettikleri bütçe senesinin hitamından itibaren 25 sene.

2 — Zat maaşlarına müteallik evrak ve defterler:

Zat maaşları tahsis evrakı	Tahsis senesinin hitamından itibaren 15 sene.
Zat maaşları tescil defterleri	Tahsis senesinin hitamından itibaren 30 sene.

3 — Bütçe dahil ve harici muamelata ait evrak:

Evrakın cinsi	Muhafaza müddetler
Nakit e mahsup ita emirleri (merbutu evrakı müsbite ile birlikte)	
Makbuzat tahakkuk ve tahsil evrakı müsbitesi.	Hesabı kat'î kanunu çıkmış olmak şartile bütçe senesinin hitamından itibaren beş sene.
Mefrusat tahakkuk ve tediye evrakı müsbitesi.	
Tasnif yevmiyeler.	

4 — İdare hesapları ve onlara müteferri evrak:

İdare hesabını teşkil eden «cetveller.	Muhakeme beraetle
Murakıp raporları.	neticelenmiş ise: Hesabı kat'î
Aza mütaleanmeleri.	Kanunu çıkmış olmak şartile
Müddeiumumilik iddianmeleri.	hesabın taallûk ettiği seneyi
Daire kararları.	takip eden seneden itibaren beş
Tediye emri ve vize bordroları	senedir. Muhakeme tazmin ile
ret takirleri fişler ve idare hesabı	neticelenmiş veya hesap, diğer
dosyasında mevcut bilûmum evrak.	bir sebeple ilişkili bulunmuş ise:
	Hesabı Kat'î Kanunu çıkmış
	olmak şartile hesabın taallûk
	ettiği seneyi takip eden seneden
	itibaren on sene sonra.
	(Bidayeten ilişkili olanlardan
	bilâhara ilişkisi izale e- dilenler
	taallûk ettiği senenin hitamından
	itibaren 5 seneden az olmamak
	şartile ilişkilerinin izalesinde.)

5 — İlâm ve zabıtnameler:

Evrakın cinsi	Muhafaza müddetleri
Beraet veya tazmini mutazammın ilâmlar.	Taallûk ettikleri senenin hitamından itibaren 30 sene muhafaza edildikten sonra Hazinei Evraka devrolunur.
Daire zabıtnameleri.	
Heyeti Umumiye zabıtnameleri.	

6 — Hesabı kat'îye müteallik evrak ve defterler:

Vekil hesabı kat ileri.	Hesabı Kat'î Kanunu çıkmış olmak şartile taallûk ettikleri senenin hitamından itibaren beş sene.
Varidat defterleri.	
Masraf defterleri.	
Bütçe tahsisat defterleri.	Hesabı Kat'î Kanunu çıkmış olmak şartile taallûk ettikleri senenin hitamından itibaren on sene.

7 — Bono ve tahvillere ait evrak ve defterler

1513 No. Kanuna istinaden verilen bonoların ve tahvillerin tahakkuk evrakı.	Taallûk ettikleri senenin hitamından itibaren on sene.
932 Bütçe Kanununun 11 ve 14 üncü maddelerine istinaden verilen bono ve tahvillerin tahakkuk evrakı.	
Diğer kanunlara istinaden verilen bonolara ait tahakkuk evrakı.	
Bono ve tahvil kayıt defterleri.	Evrakı tahakkukiyesinin imhasından itibaren beş sene.

8 — Vize ve tetkik işlerine müteallik sair evrak ve defterler:

Muhafaza müddetleri

Evrakın cinsi	Muhafaza müddetler
Kablessarf vizeye ait bordrolar.	Hesabı Kat'i Kanunu çıkmış olmak şartile beş sene.
Tediye emirlerine merbut kadro ve tevzi cetvelleri ve defterleri.	

Kararname No. 2/1314

Ölçüler nizamnamesinin 170 inci maddesinin değiştirilmesi hakkında İktisat Vekilligince hazırlanıp Şûrayı Devletçe görülerek 22/9/1934 tarih ve 18336 sayılı tezkere ile tevdi olunan ilişik nizamnamenin meriyete konulması; İcra Vekilleri Heyetince 27/9/1934 de tasvip ve kabul olunmuştur.

27/9/1934

**Ölçüler nizamnamesinin 170 inci maddesini
tâdil eden nizamname**

Madde 1 — Ölçüler nizamnamesinin 170 inci maddesi aşağıda yazılı şekilde tâdil edilmiştir:

Kanun ve nizamname hükümlerinin tatbik tarihinde metre sistemine göre yapılmış ölçüler kullanan veya kullanmak üzere edinmiş bulunan mağaza, dükkân, depo ve ticarethanelerin ellerindeki ölçü, tartı ve âletlerin belediye ayar memurluklarınca senelik muayeneleri yapılarak damgalanır. Bu gibi ölçü, tartı ve âletlerin üzerinde 16 ncı maddede yazılı umumî ayar işareti ile birlikte belediye ayar memurluk-

lan ayar damgası bulunur. Bu umumî ayar işaretleri müfettişliklerin ilk muayene damgası yerine geçer ve bu geçici maddede yazılı ayar işlerinde ve ancak 1934 senesi birinci teşrinin 30 uncu gününe kadar kullanılabilir.

Kanun hükümlerinin ilk tatbik senesinde senelik muayeneler, 1934 senesi ikinci kânun ayının 1 inci gününden evvel yapılabilirse de bu muayeneler 1934 senesinde yapılmış sayılarak ona göre sene sayısı konur.

Madde 2 — Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizamname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu nizamname hükümlerinin icrasına Adliye, Dahiliye, Maliye, İktisat ve Gümrük ve İnhisarlar Vekilleri memurdur.

Kararname No. 2/1322

22 birinci kânun 1933 tarihinde Yunan Hükûmetile yapılp müddeti bu ayın sonunda bitecek olan Ticaret İtilâfının 1 ikinci teşrin 1934 tarihine kadar uzatılması; Hariciye Vekilliğinin 29/Eylül/1934 tarih ve 70478/717 numaralı tezkeresile yapılan teklif üzerine icra Vekilleri Heyetince 29/9/1934 tarihinde kabul olunmuştur.

29/9/1934

Kararname No. 2/1351

Kabuklu yumurta ihracatı hakkında İktisat Vekilliğince tertip edilip Heyeti Umumiyenin 10/9/1934 tarihli mazbatası üzerine Şûrayı Devlet Reisliğinin 26/9/1934 tarih ve 18558 sayılı tezkeresile tevdi olunan ilişik nizamnamenin mer'iyete konulması; İcra Vekilleri Heyetince 1/10/1934 tarihinde tasvip ve kabul olunmuştur.

1/10/1934

Kabuklu yumurta İhracatı Nizamnamesi

BİRİNCİ FASIL

Madde 1 — Türkiyeden ihraç edilecek yumurtalar kontrola tâbidir.

Madde 2 — Bu kontrolün icrasına yumurta ihraç iskele ve istasyonlarında teşkil edilecek kontrol komisyonları memurdur.

Madde 3 — Yumurta ihracatı ancak Trabzon, Giresun, Ordu, Fatsa, Samsun, inebolu, İstanbul, Bartın, İzmir, Mersin, Antalya limanlarından ve Uzunköprü istasyonundan yapılır. Kontrol, ihracın vukubulduğu son mahalde icra edilir.

Madde 4 — Türkiyeden yumurta ihraç edecek tacirlerin Ticaret odasında yumurta ihracatçısı olarak kayıtlı olmaları şarttır.

İKİNCİ FASIL

Madde 5 — ihraç edilecek yumurtalar yıkanmamış, temiz ve kirşiz olacak ve içlerinde bozuk bulunmayacaktır.

Madde 6 — Yumurtalar taze ve konserve olarak iki nev'e ayrılır.

1 - Lâmbadan geçirilerek muayenesinde hava tabakası 10 mm. yi geçmiyen, akları şeffaf olan yumurtalar tazedir.

2 - Kireçli su ile veya başka suretle muamele edilerek muhafaza olunmuş yumurtalar konservedir.

Madde 7—Yumurtalar siklet itibarile de dört sınıfa ayrılır:

1- 38-45 grama kadar olanlar küçük = K

2 - 45-49 grama kadar olanlar orta = O

3- 50-55 grama kadar olanlar iri = İ

4- 56 - dan yukarı olanlar ekstra = E

Madde 8 — Sanayide müstamel bozuk yumurtalar ancak okunaklı bir tarzda «sanayia mahsus bozuk yumurta» damgasını havi sandıklar derununda ihraç olunabilir.

Madde 9 — Her sandığın içinde ancak aynı nevi ve sınıftan yumurta bulunur.

Madde 10 —Taze yumurtalar küçük sandıklarda ihraç olunur.

Madde 11 — Konserve yumurtalardan ancak küçük ve orta sınıflar büyük sandıklarla da ihraç olunabilir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Madde 12 — Yumurta sandıkları büyük ve küçük olarak ikiye ayrılır.

Madde 13 — Büyük sandıklar dahi biri orta diğeri küçük yumurtalara mahsus olmak üzere ikiye ayrılır.

Orta yumurtalara mahsus büyük sandıkların ebadı 180-182 X 52-53 X 23 santimetredir. Küçük yumurtalara mahsus büyük sandıkların eb'adı 170-175 X 50 X 21-22 santimetredir.

Küçük, sandıklar 180-185 X 52-53X12,5-13 ebadında sandıklardır. Küçük sandıklar ikiye bölünecek şekilde de olabilir.

Madde 14 — Büyük sandıklarda 1440, küçük sandıklarda 720 ve ikiye bölünen sandıkların her birinde 360 yumurta bulunur.

Madde 15 — Yumurta sandığı imalâtında kullanılacak kerestenin kuru, kokusuz olması şarttır.

Bu yumurtalar sandıklarda kuru ve kokusuz talaş yatakları veya mukavva hücreler dahilinde yerleştirilir ve sandıkların üzerine ihraç eden firmanın ismi ve mevcutsa markası, veyahut mensup olduğu ticaret odasınınca kayıtlı inisiyalı sandığın ihtiva ettiği yumurta adedi, sınıfı ve nevi 2 cm. büyüklüğünde Türk harflerde ve silinmez mürekkep veya ateş damgasile sandık başlarına işaret edilir.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Madde 16 — Kontrol, ihracat limanlarında Türkofis şubesi olduğu takdirde Türkofis tarafından tayin ve olmıyan yerlerde ticaret ve sanayi odalarında intihap ve Türkofisçe tasdik edilecek bir memurun reisliği altında yine mezkûr odaca tayin olunacak ücretli ve yeminli bir ekisper ve mahallî yumurta ihracatçılarının gösterecekleri bir mümessilden mürekkep komisyon tarafından yapılır.

Lüzum görüldüğü takdirde işbu komisyonların adedi artırılabilir.

Madde 17 — İhracatçı 24 saat evvel kontrol heyetine aşağıdaki malûmatı havi bir beyanname vererek ihraç edeceği malın kontrolünü ister:

A - İhracatçının isim ve adresini,

B - İhracatçı namına kontrolda hazır bulunacak mümessilin isim ve adresi,

C - Malın cinsi ve sandıkların adedi,

D - Malın nerede ve hangi gün kontrola hazır bulundurulacağı.

E - Beyanname sahibinin imzası.

Komisyon bu müracaatları sırası ile tasnif ederek kontrolün icra edeceği saati beyanname sahibine bildirir kontrol, beyannamenin tevdiî anından itibaren azamî 24 saat zarfında yapılır.

Madde 18 — Kontrol ihracatçının kendi deposunda veya liman dahilindeki hususî ve resmî depolarda yapılır.

Müstacel ahvalde muayenenin mavuna dahilinde icrası caizdir. Kontrol % 5 nisbetinde sandıkların tefriki ve muayenesi suretile yapılır.

Madde 19 — Sandıklar içinde ancak % 5 miktarında sınıf ve nevi farkına müsaade edilebilir.

Madde 20 — Kontrol edilen mal komisyonca bu nizamname hükümlerine mutabık görüldüğü takdirde yumurta sandıklarının üzerine kontrol edilmiştir ibaresini havi nu-

maralı bir etiket yapıştırılır ve ihracatçısına bir kontrol sertifikası verilir.

Madde 21 — Gümrük İdareleri Vapur ve Şimendüfer kumpanyaları kontrol etiketini havi olmıyan sandıkları ihraç için kabul edemezler.

Madde 22 — Muayene tarihinden itibaren yedi gün zarfında tahmil ve sevk edilmıyen yumurtalar ikinci bir muayeneye tâbidir.

Madde 23 — Sandığın üzerine yapıştırılacak etiketler ve verilecek sertifikalar koçanlı ve sıra numaralı defterlerden koparılır. Koçanda kalan kısımlar malın nevi, sınıf ve mikdarını, gönderenin ismini ve markasını ve muayene tarihini ihtiva ederler.

Madde 24 — Etiket ve sertifika masrafı olarak ihracatçıdan küçük sandıklar başına beş, büyük sandıklar basma on kuruş ücret alınır.

Madde 25 — Etiket ve sertifika ücretinden hasıl olacak para ile kontrol heyetinin Türkofisçe tesbit olunacak ücretli ödenir vergi kalan kısmı Türkofisin iş'arı dahilinde yumurta ticaret ve ihracatının inkişafına hadım hususata sarfedilmek üzere mahallî ticaret ve sanayi odasına tevdi edilir.

Madde 26 — Kontrol komisyonu kararlarını ekseriyetle verir.

Madde 27 — Kontrol komisyonu ile ihracatçı arasında ihtilâf zuhurunda Türkofis şubesi olan yerlerde Türkofis, olmıyan mahallerde ticaret ve sanayi odaları tarafından bu husus için tayin edilecek bir memurun rıyaseti altında mahallî ziraat fen memuru ve Türkofisin veya ticaret ve sanayi odalarının ihracatçılar arasından seçeceği bir mümessil komisyon halinde toplanarak münaziünfih olan malı azamî yirmi dört saat içinde tekrar muayene eder ve ihraca salih olup olmadığı hakkında nihâi surette karar verir.

Madde 28 — Bu nizamnameye muhalif hareket edenler 1705 numaralı ticarette tağşişin men i ve ihracatın murakabesi ve korunması hakkındaki kanun mucibince ceza-

landırılır. Kanunî tatbikata esas olmak üzere nizamnameye muhalif hareketleri görülenler hakkında Ofis veya ticaret ve sanayi odaları tarafından hilafı sabit oluncıya kadar muteber olmak üzere zabıt varakası tutarak Türkofis veya ticaret ve sanayi odaları yolile müddeiumumiliğe verilir.

Madde 29 — Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizamnamenin hükümleri, neşri tarihinden kırk beş gün sonra tatbika başlanacaktır.

Madde 30 — Bu nizamname hükümlerini tatbika icra Vekilleri Heyeti memurdur.

Kararname No: 2/1357

İstanbul Üniversitesi için hazırlanan ilişik talimatnamenin tatbiki; Maarif Vekilliğinin 7/10/1934 tarih ve 10833 sayılı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 11/10/1934 tarihinde kabul olunmuştur.

11/10/1934

İstanbul üniversitesi talimatnamesi

I. Esaslar

Madde 1 — Bilgi sahalarında araştırmalar yapmak, millî kültürü ve yüksek bilgiyi genişletmeğe ve yaymağa çalışmak, Devlet ve memleket hizmet ve işleri için ergin ve olgun unsurlar yetişmesine yardım etmek gibi vazifeler için kurulmuş olan İstanbul Üniversitesi Tıp, Hukuk, Edebiyat ve Fen Fakültelerinde bunlara bağlı mektep ve enstitülerden mürekkeptir.

Madde 2 — Üniversite Fakülteleri tedrisat itibarile ayrı olmakla beraber idare cihetile bir bütün teşkil ederler.

II. Üniversitenin idaresi

Rektör

Madde 3 — Üniversitenin idaresi Rektöre verilmiştir. Rektör Üniversitede Maarif Vekilinin mümessilidir. Bu sıfatla bütün Üniversite işlerinin mesul merciidir.

Madde 4 — Rektör Maarif Vekilinin inhası üzerine müşterek kararname ve Reisicümhurun tasdiki ile tayin olunur.

Madde 5 — Üniversiteyi temsil etmek, Üniversite teşkilât ve tedrisatını yürütmek ve murakabe etmek, Üniversitenin bütün makam ve müesseselerle muhaberelerini yapmak, malî hususlarda ita âmiri olmak Rektörün vazifelerindendir. Rektör Üniversitede Vekilin bizzat riyaset etmediği bütün toplanışların tabîi reisidir.

Fakülte meclislerini ayrı ayrı veya bir arada toplanmağa davet edebilir.

Rektör dilediği zaman her hangi fakültenin profesörler meclisine riyaset edebilir.

Madde 6 — Rektör Üniversite profesörlüğünden başka hiç bir iş deruhde edemez, Üniversitenin ders saatlerinde ve mesai zamanlarında Üniversitede bulunması lâzımdır.

Madde 7 — Fakültelerin Maarif Vekâletile ve başvekâlet ve dairelerle ve bu vekâlet ve dairelerin Fakültelerle muhabereleri Rektörlük vasıtasile olur. Fakülteler mahallî idare ve müesseselerle kendi Fakültelerine ait tali işler için doğrudan doğruya muhabere ederler. Ancak bu muhabere ehemmiyetli bir işe ait ise Rektöre hemen malûmat verilir. Ve alınan talimata göre hareket olunur. Fakültelerin ecnebi memleketler Fakülte ve müesseselerile veya profesörlerde muhabereleri İlmî işlerde Rektörün malûmatile Fakültelerce, maadası Rektörlükçe yapılır.

Madde 8 — Rektör her sömestir sonunda Üniversitenin o sömestirdeki faaliyetile alınan neticeler hakkındaki mütalealarını bir raporla Maarif Vekâletine bildirir.

Madde 9 — Rektör hastalık veya seyahat gibi mazeret ve sebeplerle vazifesi başında bulunamayacak olursa en çok iki hafta için Dekanlardan birini doğrudan doğruya vekil bırakabilir. Daha uzun bir zaman için Rektörün vekili olacak zatı Maarif Vekâletinin tasdik etmesi lâzımdır.

Madde 10 — Üniversitenin Rektöre umumî vazifelerinde yardım etmekle mükellef bir Üniversite Heyeti ve bir Üniversite İstişare Komitesi vardır.

2. Üniversite Heyeti

Madde 11 — Üniversite Heyeti Rektörün Reisliği altında Fakülte Dekanlarile Umumî Kâtipten teşekkül eder.

Madde 12 — Üniversite Heyetinin vazifeleri şunlardır:

a) Fakültelerin teşkilât ve tedrisatına ait teklifleri tetkik ve Üniversitenin umumî bir surette İlmî faaliyetini tanzim ve idare etmek,

b) Üniversite Fakültelerde enstitü ve mekteplerinin tedris ve idare heyetlerinde bulunan zatlar hakkında icabında verilecek inzibatî kararları almak, bunlar hakkında Memurin Muhakemat Kanununa göre ilk tahkikatı yapmak,

c) Üniversite, Fakülte, enstitü ve mektepleri talebe ve dinleyicileri hakkında talimatına göre inzibatî cezalar vermek,

ç) Üniversite bütçesini hazırlamak,

d) Üniversitenin ve buna bağlı müesseselerin umumî inkişaf ve tekâmülü hakkında tetkik ve tekliflerde bulunmak,

Madde 13 — Üniversite Heyeti her çarşamba günü toplanacağı gibi ayrıca Rektör tarafından çağrıldıkça da toplanır,.

Madde 14 — Üniversite Heyeti kararlarını ekseriyetle verir; Tesavi halinde Rektörün bulunduğu tarafın reyî tercih olunur. Reyden istinkâf caiz değildir. Muhalif reyde bulunanlar muhalefetlerinin sebeplerini kararın altına yazarlar.

Madde 15 — Rektör Üniversite Heyetinin kararların-

dan istizana muhtaç olanları Vekâlete arz ile maadasını doğrudan doğruya icra ve tatbik eder.

3. Üniversite İstişare Komitesi

Madde 16 — Üniversite istişare Komitesi Fakültelerde teşkil edilen istişare komitelerinin Rektörün yanında toplanmasile teşekkül eder.

Rektör lüzum görüldükçe bütün Fakültelerin komitelerini hep bir arada, veya yalnız bir Fakültenin bütün komitelerini bir arada toplanmaya çağırabileceği gibi bütün Fakültelerin aynı mevzu ile alâkalı komitelerinin bir veya bir kaç ile de istişare edebilir.

4. Umumî Kâtip

Madde 17 — Umumî Kâtip Rektörün reyile Maarif Vekâletince tayin olunur.

Madde 18 — Umumî Kâtibin vazifesi, idare ve yazı işlerinde Rektöre yardım etmektir. Umumî Kâtip Üniversitenin idare ve Kalem Heyetlerinin çalışmalarını tanzim ve murakabe eden.

Sarf evrakını tetkik ve tevsik ve Rektörün salâhiyet verdiği evrakı imza eyler. Umumî Kâtip Üniversite merkez teşkilâtına ait sarfiyatın tahakkuk âmiri olduğu gibi Üniversite Heyetile arttırma ve Eksiltme ve ihale Komisyonunun da tabîî azasıdır.

5. İdare memurları

Madde 19 — Üniversitede idare, hesap ve ayniyat, yazı ve muhabere işleri için bütçe ve kadro ile mukayyet olmak şartile lüzumu kadar memur istihdam olunur. Bunların tayini ve değiştirilmesi Rektör tarafından Vekâlete teklif edilir. Ücretli müstahdemlerin tayini ve değiştirilmesi Rektörlükçe yapılır.

III. Üniversite Meclisi

Madde 20 — Üniversite Meclisi Fakülte meclislerinden tereküp eder.

Madde 21 — Üniversite: Meclisi, görülecek lüzum üzerine Maarif Vekilinin vereceği emre göre Rektör tarafından toplanmaya çağılır.

Madde 22 — Üniversite Meclisine Maarif Vekili veya onun tevkil edeceği Rektör reislik eder.

Madde 23 — Üniversite. Meclisi tezekkürü Maarif Vekili tarafından kendisine tevdi olunan ve Üniversiteye, Maarif teşkilâtına ve memlekete ait bulunan ilmi meseleleri tetkik ve mütaleasını tesbit eder.

IV. Fakültelerle enstitü ve mekteplerin idaresi

1. Dekanlar

Madde 24 — Fakültelerin idaresi Rektörün nezareti altında Dekanlara verilmiştir.

Madde 25 — Fakültelerin Dekanları o Fakültenin ordinaryüs veya profesörleri arasından Rektörün intihabile Maarif Vekâletince tayin olunur.

Fakülteyi temsil etmek Fakülte ve Fakülteye bağlı enstitü, mektep ve müesseselerin teşkilât ve tedrisatın murakabe ile Fakültenin salâhiyettar olduğu muhabereyi yapmak, malî hususlarda tahakkuk âmiri olmak Dekanın vazifelerindendir. Dekan Fakülte dahilinde Rektörün riyaset etmediği bütün toplantıların tabîi reisidir.

Madde 26 — Dekanın Üniversitedeki tedris işinden başka bir işi olamaz. İstisnâ hallerde Dekanın yüksek bir mektepte saati çok mahdud bir profesörlük almasına Vekâlet müsaade edebilir. Dekanlar ders ve umumî mesai saatlerinde Fakültede bulunmak mecburiyetindedirler.

Madde 27 — Dekan münasip gördüğü hususlar için Fakülteye bağlı enstitü ve mekteplere bazı muhabere için tahriren salâhiyet verebilir.

Madde 28 — Dekan her smestir sonunda Fakülte ve Fakülteye baēlı müesseselerin faaliyetlerde alınan neticeler hakkındaki mtaleelerini bir raporla Rektrlēe bildirir. Bundan baēka Dekan Fakülteye baēlı tedris heyetlerinde bulunan zatlerden her birinin mesaisinin tarzı ve derecesi hakkında her dersin sonunda Rektrlēe bir rapor vermekle mükelleftir. Dekan lüzum görürse bu raporunu kısmen veya tamamen daha evvel de verebilir.

Madde 29 — Her Fakültede bir Dekanlık ktibile o Fakültenin ihtiyaçlarına göre lüzumu kadar memur ve mstahdemden mürekkep bir kalem heyeti bulunur. Bu heyetin mesaisini tanzim ve murakabe etmek Dekana aittir. Dekanlık ktibile kalem memurları Dekanın inhası ve Rektörün tasvibi ile Vekâlet tarafından ve müstahdemler Dekanın teklifi ile Rektör tarafından tayin olunur ve deēiştirilir.

Madde 30 — Dekan hastalık veya seyahat gibi mazeret ve sebeplerle vazifesi baēında bulunamayacak olursa en çok ki hafta için Rektörün tensibi ile ordinaryüs profesörlerinden birini vekil bırakır. Daha uzun bir zaman için Dekanın vekili olacak zatı Rektörün teklifi zerine Maarif Vekâleti tayin eder.

2. Üniversite İstiēare Komiteleri

Madde 31 — Her Fakültede Dekana baēlı olarak:

1 - idare ve Maliye, 2 - Tedrisat ve proēramlar, 3 - Neēriyat, 4 - Talebe iēleri İstiēare Komiteleri vardır.

Dekanın reisliēi altında olan bu komiteler her yıl Dekan tarafından mürettep adedi iki misli derecesinde gösterilecek namzetler arasından Rektrce seçilecek iki ordinaryüs veya profesörden teēekkl eder. Dekan bu komitelerin her biri için ktiplik vazifesini yapmak üzere ders baēında birer doçent seçer.

Madde 32 — İstiēar Komiteler Dekanın yardımcılarıdır. Dekanın havalesi zerine Fakltece yapılacak iēler ve bunların tatbik tarzı hakkında iptidaı tetkikler yaparlar. Ve reylerini söylerler. Bunların reyleri istiēar mahiyettedir.

3. Fakülte Meclisleri

Madde 33 — Fakülte Meclisleri Dekanın reisliği altında Fakülte ordinaryüslerde profesörlerinden teşekkül eder. Tayinlerindeki kıdem sırasına göre münavebe ile ikişer doçent istişarî rey ile meclise iştirak eder. Lüzumu halinde meclis herhangi bir doçentin de istişarî rey ile toplanmada bulunmasına karar verebilir.

Madde 34 — Fakülte Meclislerinin vazifeleri şunlardır:

a) Tedris Heyetindeki münhaller için namzetler göstermek ve doçentlik imtihanlarının tertip ve icrasına nezaret etmek,

b) Her ders yılı veya sömestiresi başında dersleri tedris heyeti arasında dağıtmak ve Fakültelerin mesai ve faaliyetini tanzim etmek, lüzum gördüğü surette Fakültelerin teşkilât ve programları hakkında tadil tekliflerinde bulunmak, Fakültelerin umumî surette inkişaf ve tekemmülü için düşündüğü tedbirleri Üniversite Heyetine bildirmek, Fakülteye bağlı mektep, enstitü vesair müesseselerin raporlarını ve tekliflerini tetkik ve bu hususta mütalea beyan etmek,

c) Üniversite mezunlarından Avrupaya gönderilecek talebe namzetlerini seçmek,

ç) Fakülte neşriyatını tanzim etmek ve temin etmek,

d) İlmî içtimalara ve merasime iştirak meselelerini tetkik ve Üniversiteye teklif etmek,

e) Fakülte ve Fakülteye bağlı enstitü, mektep ve sair müesseselerin bütçelerini hazırlamak ve Fakülte tahsisatının bunlar arasında tevziatı hakkında mütalea beyan etmek,

f) Havale olunan hususları müzakere ederek reyini bildirmek,

Madde 35 — Fakülte Meclisleri her sömestir başında veya Dekanca lüzum görüldükçe Dekanın daveti üzerine toplanır. Bundan başka azanın mutlak ekseriyetinin tahriri müracaatı üzerine Dekan, Meclisi toplar. Ancak tahriri müracaatta Meclisin daveti sebebi açık ve tam bir surette gösterilmelidir. Dekan Meclisi her davet ettikçe ruznameyi de bildirir.

Madde 36 — Meclis Dekanca hazırlanan ruzname ile veya azanın müracaatı üzerine toplanmışsa işbu müracaattta söylenen müzakere mevzuu ile bağlıdır.

Bir toplanmada yapılan teklifler ruznameye dahil olunmayan hususlara taallük ediyorsa mutlak ekseriyetle verilecek karar üzerine gelecek toplanmanın ruznamesine konulur. Kararlar mutlak ekseriyetle verilir. Tesavi halinde Dekanın bulunduğu tarafın reyî tercih olunur.

V. Üniversite Tedris Heyeti

Madde 37 — Üniversite tedris heyeti ordinaryüs, profesör ve doçentlerden teşekkül eder.

Madde 38 — Ordinaryüs veya profesörden münhal vukuunda ait olduğu Fakülte Meclisi tarafından iki veya üç namzet gösterilir; bu namzetlerin her biri hakkında Rektör Üniversite Heyetinde reyinin alarak ayrı ayrı her biri hakkındaki mütaleasını açık bir surette Vekâlete bildirir. Maarif Vekili bunlar arasından birini tercih ve tayin eyler. Vekil gösterilen namzetleri muvafık bulmadığı takdirde iade ederek başka namzetler gösterilmesini her vakit istiyebilir.

Madde 39 — Ordinaryüsler profesörlerden seçilir. Ordinaryüs olabilmek için: en az beş sene bilfiil profesördük etmiş olmak ve profesörlükte dikkate değer muvaffakiyet göstermiş bulunmak ve dersine ait kitabı ve başka İlmi neşriyat ve mesaisile memlekette mevki tutmuş bulunmak lâzımdır. Üniversite profesörleri arasında bu şeraiti haiz olanlar yok ise hariçte bu vasıflarda bulunanlardan namzet gösterilebilir. Ordinaryüslük unvanı barem şeraitine bağlı (değildir).

Profesörler lâzım olan vasıfları haiz doçent bulunmamak gibi bir sebep olmadıkça prensip itibarile doçentler arasından seçilir. Doçentin profesör olabilmesi için en az yedi sene doçentlikte iyi hizmet etmiş olması derslerde umumî çalışmalarile ve İlmi araştırmalar ve neşriyatı ile Üniversitenin dikkate değer muvaffakiyetli bir unsuru olduğunu göster-

miş bulunması lâzımdır. Orta kudretten ileri bir kabiliyet gösterememek itibarile yedi stene sonunda profesör olmak vasıflarını kazanamıyan doçentler Maarifin Üniversiteden gayri hizmetlerine geçirilir. Profesörlük vasıflarını kazanan doçentlere münhal bulunmadığı halde profesörlük unvanı verilebilirse de bunlar doçentlik işlerini yapmakta devam ile mükelleftirler.

Madde 40 — Doçent olabilmek için aşağıki şartların bulunması lâzımdır:

- a) Yaşı kırkı aşkın olmamak,
- b) En az tayin edileceği Fakülteden veya ona muadil bir Fakülteden yahut yüksek mektepten mezun bulunmak,
- ç) Büyük garp kültür dillerinden birini bu dillerde ilmi bir tetkik yapacak ve yazacak surette iyi bilmek.
- ç) Talimatnamesine göre yapılacak imtihanda muvaffak olmak.

Madde 41 — imtihanda aynı derecede muvaffak olan namzetlerden iki lisans yapmış olanlar bir lisans yapmış olanlara ve doktora yapanlar lisansiyelere ve müteaddit dil bilenler bir dil bilene tercih olunurlar, iki lisans bir doktora eş sayılır.

Madde 42 — Doçentliğe talip olanlar Rektörlüğe müracaat ederler. Rektörlük alâkadar Fakülte Dekanının mütaleasını aldıktan sonra şahsî mütaleasile beraber Vekâlete bildirir. Vekâlet talebi muvafık gördüğü surette namzetlerin imtihanının icrasını Üniversiteye havale eyler, imtihanı kazanmış olan namzet Vekâletin tasdiki ile doçentliğe tayin olunur.

Muvakkat Madde — Mevcut doçentlerden imtihan ile tayin edilmemiş olanlar üç yıla kadar bu imtihanı vermelidirler. Vermiyenler doçentlikten Maarif teşkilâtının diğer vazifelerinden birine naklolunur.

Madde 43 — Ordinaryüs ve profesörler işgal ettikleri kürsülerde bilfiil nazârî dersler vermek, amelî mesaiyi ve

seminerleri ve kürsüye bağı laboratuvar, klinik ve saireyi idare etmek, talebenin müracaatlarını kabul ederek mesailerini tanzim eylemek, okuttukları derslerin müfredat programına göre tamamen notlarını veya kitabını hazırlamak, Üniversitece neşredilecek mecmualara İlmî yazılar yazmak, imtihanları yapmak veya imtihanlarda hazır bulunmak ve Dekanların kendilerine tevdi edeceği bunlara benzer İlmî ve İdarî işleri başarmakla mükelleftirler. Fakülte Meclislerine, komite ve komisyonlarına iştirak etmek de ordinaryüs ve profesörlerin aslî vazifelerindendir.

Madde 44 — Doçentler ordinaryüs veya profesörü bulunmayan kürsülerde Fakülte Meclisinin kararı ve Rektörün tasvibile tedrisatta bulunmak, bağı bulunduğu kürsüdeki ordinaryüs ve profesörlerin kendilerine tevdi edecekleri not veya eserleri tercüme etmek ve lüzumu halinde profesörlere takrirlerinde tercümanlık eylemek bağı bulunduğu kürsüdeki ordinaryüs veya profesörlerin istedikleri etüdleri hazırlamak ve araştırmaları yapmak, ameli kurlarda ve mesaide ordinaryüs veya profesöre yardım etmek ve icabında bu mesainin bir kısmını veya bir kısım talebeyi idare eylemek, talebenin müracaatlerini kabul etmek, seminer, laboratuvar ve klinikteki kitapların ve sair eşyanın tanzim ve muhafazasına nezaret etmek Dekanların kendilerine tevdi edecekleri İlmî ve İdarî işleri yapmak gibi vazifelerle mükelleftirler.

Her sümestir sonunda ordinaryüs veya profesörler kendilerine bağı doçentlere o sümestir zarfında tevdi ettikleri işlerin neden ibaret bulunduğunu ve doçentlerin bunları ne derece muvaffakiyetle başardıklarını 'birer raporla Dekanlara bildirirler. Dekanlar bu raporları kendi mütalealarıle birlikte Rektöre ve Rektör mütaleasıle beraber Vekâlete takdim eder,

Madde 45 — Ordinaryüs, profesör ve Doçentler için aslî meslek Üniversitedeki vazifeleridir. Kendilerini tamamen Üniversiteye vermeleri, nazari ve ameli derslerde ve İlmî araştırma ve neşriyatlarıle çalıştıkları ilim şubesinin memlekette açılmasına ve ilerlemesine yardım etmeleri lâ-

zinadır. Ordinaryüs, profesör ve doçentlik maaş veya ücretli daimî bir vazife veyahut kâr ve kazanç teminine matuf daimî bir işle birleşmez.

Ancak Vekâlet ordinaryüs, profesör veya doçentin kendi meslek ve ihtisası dahilinde olmak ve Üniversiteye hasretmeğe mecbur olduğu zaman haricinde yapılması mümkün bulunmak şartile Üniversite haricinde daimî mahiyette olmyan vazife deruhde etmesine müsaade edebilir.

Madde 46 — Ordinaryüs, profesör ve doçentler kendilerini üniversiteye ne derece verdiklerini göstermek için derslerine, laboratuvar, klinik, seminer, amelî kurlar ve talebeyi kabul gibi vazifelerine günde veya haftada kaçar saat ayırdıklarını tesbit ederek Dekanlıklara verirler. Dekanlıklar bunları birleştirerek ve listelerini yaparak Rektörlüğe, Rektörlük te Vekâlete takdim eder. Vekâlet her vazifeye ayrılan saatlerin arttırılmasını emredebilir. Ordinaryüs, profesör ve doçentler Üniversite dışında da derslerini hazırlamak, ilmî araştırmalarda bulunmak ve eser yazmak için ne kadar zaman tahsis ettiklerini ve hariçte talî meşguliyetlerinin mahiyet ve nev ini ve kendilerini ne müddet işgal ettiğini aynı yol ile Vekâlete bildirirler.

Bundan başka ordinaryüs, profesör ve doçentler her ders yılı sonunda tatbika mecbur oldukları mesai ve müfredat programlarını tamamen tatbik edip edemediklerini ve edemeyiş sebeplerini ve ikmal çarelerini, derslerine ve meşgul oldukları ilim şubelerine ne katabildiklerini veya bunlara dair ne gibi eserler yazabildiklerini, okuttukları derslerin kitap veya notlarını ne dereceye kadar hazırladıklarını birer raporla Dekanlıklara bildirmeğe mecburdurlar. Dekanlıklar bu raporları Vekâlete takdim edilmek üzere ayrı ayrı mütalealarla birlikte Rektörlüğe tevdi ederler. Rektör ayrıca bu raporlar hakkında mütalealarını ilâve eder.

Madde 47 — Ordinaryüs, profesör ve doçentler Üniversitedeki vazifelerinde Dekanlar vasitasile veya doğrudan doğruya Rektörün murakabesine tâbidirler.

Derslerine ve vazifelerine mazeretsiz gelmiyen, geç gelen veya Üniversite içinde veya dışında profesörlük şerefine uymaz hareketleri görülen ordinaryüs, profesör ve doçentler hakkında inzibatî cezalar verilir.

Tahrirî ihtar Rektörün emrile, bunun üstü Vekâletin tensibile olur.

Mazeretin takdiri Dekana ve itiraz halinde Rektöre aittir.

Madde 48 — Her Fakültede Dekanlık kâtibi profesörlerin derslerine devamını gösteren günlük bir cetvel tutar.

Vaktinde girilmiyen derslere kaç dakika geç girildiği de bu cetvelde gösterilir. Her ay başında Fakültenin ders itibarile devam vaziyetini gösteren bir cetvel tanzim ile Rektöre verilir.

Madde 49 — Her ordinaryüs, profesör ve doçentin Fakültesinde bir fişi vardır. Bu fişe bir tahsil yılının bütün vak'aları kaydolunur.

VI. Tedris Heyetinin yardımcıları

Madde 50 — Tedris heyetinin yardımcıları umumiyetle tedrisatta ve İlmî araştırmalarda bağlı oldukları kürsülerin mesaisine yardım etmekle mükelleftirler.

Madde 51 — Tedris Heyetinin yardımcıları başlıca asistanlardır.

Madde 52 — Asistanların tayin ve istihdam yolları ayrı talimat ile tanzim edilmiştir.

VII. Talebe

Madde 53 — Talebenin Üniversiteye yazılması, çalışması, devamı ve vazifesi Vekâletçe ayrı talimatlarla tesbit edilir.

Madde 54 — Talebenin imtihanlara girebilmesi, harç-

larını vaktinde vermesine, dil mektebine devam ile muvaffak elmasına veya bu mektebe devamdan istisna vesikası almış bulunmasına bağlıdır.

Diploma alabilmek için son sınıfta inkılâp tarihi derslerine devam ile bundan sertifika almak lâzımdır.

Madde 55 — Üniversite tahsili Tıpta doktora ile diğer Fakültelerde lisans veya doktora ile nihayet bulur.

Her Fakültede, imtihan, lisans ve doktora şeraiti bunlara mahsus talimatnamelerle tesbit edilmiştir.

VII. Fahri profesörlük ve doktorluk

Madde 56 — Fakülteler, memlekete veya insaniyete yahut mensup oldukları ilim şubelerine büyük hizmeti görülmüş olanlara Maarif Vekâletinin tasvibi ile hususî talimatnamesi hükümlerine göre fahrî profesörlük ve fahrî doktorluk unvanını tevcih edebilir.

IX: Hesap İşleri

Madde 57 — Üniversitenin hesap işleri Maliye Vekâletine bağlı bir müdürlük tarafından görülür.

Madde 58 — İta âmiri Rektördür. Umumî Kâtip tarafından tetkik ve imza edilmedikçe sarf evrakı ita âmirine götürülemez.

Madde 59 — Bankadaki cari hesap muamelesi Umumî Kâtip, hesap işleri müdürü ve veznedarın müşterek imzaları ile yapılır.

Madde 60 — Her Fakültede hesap işlerinde uğraşan birer hesap memuru vardır.

Bunların muamelâtı Umumî Kâtip tarafından kontrol edilir.

Madde 61 — Artırma, eksiltme ve pazarlık işleri merkezî komisyon ile Fakültelerdeki talî komisyonlarca yapılır.

Madde 62 — Merkezî Komisyon Rektör veya onun

namına Umumî Kâtibin riyasetinde Dekanlar ile Muhasebe Müdüründen ve talî komisyonlar Dekanın reisliğinde Fakülte hesap memuru ile Dekanlıkça seçilecek iki zattan teşekkül eder, inşaat işlerinde mimar veya mütehassıs da aza olarak bulunur. En az bin liraya kadar ihaleler ve alışlar merkezî komisyonca, bin liradan azı talî komisyonca yapılır.

Madde 63 — Her laboratuvar ve enstitüye küçük masraflar için usulüne göre sarf olunmak üzere 25 liraya kadar avans verilir. Bu avansın sarf evrakı verilmedikçe ikinci bir avans istenemez.

Kararnameler

Kararname No: 2/1413

Uyuşturucu Maddeler İnhisarı hakkındaki 2253 sayılı kanunun 5 inci maddesine tevfikân memleketimizde afyon ekim mıntakalarını göstermek üzere İktisat ve Ziraat Vekilliklerince seçilen heyet tarafından (hazırlanıp 10/8,29/ 10,27/12/1933 tarih ve 14829, 15173 ve 15485 sayılı kararnamelerle kabul edilmiş olan ilişik listede yazılı mıntakalarda daha bir sene müddetle haşhaş zer'iyatı yapılmasına izin verilmesi; Ziraat Vekilliğinin 15/9/1934 tarih ve 27067 sayılı tezkeresi ve Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekilliğinin 26/9/1934 tarih ve 155/14943 sayılı mütaleanamesi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 13/10/1934 de kabul olunmuştur.

13/10/1934

Haşaş ekimine müsaade edilen yerler

Ankara	[	Beypazarı Kazası	
		Nallıhan	»
Afyonkarahisar Vilâyeti			
Burdur			»
Bursa	[	Orhaneli Kazası	
		İnegöl	»
		Yenişehir	»
Bilecik		Vilâyeti	
Denizli			»
Eskişehir			»
Isparta			»
Konya			»
Kütahya			»
Amasya			»
Çorum			»
Tokat			»
Malatya			»
Balıkesir	[	Bigadiç Nahiyesi	
		Kepsut	»
		Dursunbey Kazası	
		Sındırgı	»
Manisa	[	Eşme Kazası	
		Kula	»
		Demirci	»
		Gördes	»
Aydın (Merkez Kazası)			

Seyyar tabiplerin, vazifeleri hakkında talimatname

BİRİNCİ KISIM

Tayin ve istihdama ait umumî şartlar

Madde 1 — Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 18 inci maddesi ve 796 numaralı kanunun üçüncü maddesine tevfikân tanzim ve neşrolunan kararnamenin 6 inci maddesi hükümlerine tevfikân vilâyetlerin hususî bütçelerine konulan tahsisat ile ücretleri ve lüzum görülecek diğer masraflar tesviye edilmek üzere usulen Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Vekâletince tayin olunan seyyar tabipler bu talimatname mucibince vazife ifa ederler. Tahsisen frengi, trahom, verem gibi hastalıklarla mücadele etmek için tayin olunan seyyar tabipler bu hastalıklara ait hususî mücadele talimatnameleri mucibince vazife görürler.

Madde 2 — Seyyar tabiplerin tayinden evvel mütehassıs etibbadan mürekkep sıhhi bir heyet tarafından muayeneleri yaptırılarak tanzim kılınacak rapor Vekâlete gönderilir. Köylerde her ay yirmi gün hayvan sırtında gezmeğe ve bu gezmenin tabii neticesi olan zahmetlere mani olacak derecede bünyevî veya arizî herhangi bir malûliyeti bulunmadığı bu raporda sarahaten zikredilmiyen tabipler seyyar tabipliğe tayin edilmez.

Madde 3 — Seyyar tabiplere tayin emri tebliğ edildiği mahalden ve ailelerine ikamet ettikleri mahalden itibaren tayin edildikleri vilâyet merkezine kadar hususî idarelerce usulen harcırah verileceği gibi vilâyet dahilinde vazife ifasına memur edildikleri kazaların merkezine kadar ve bir kazadan diğer kazaya tahvilleri halinde bu kazalar merkezleri arasındaki mesafeye göre zatî harcırah ve ailelerinin, nakli halinde aile harcırahı verilir. Eğer sureti tayin tabibin kendi muvafakatile zatî harcırah ile veya harcırahsız olarak yapılmış ise ilk defa vilâyet merkezine kadar olan harcırahlar tayin şartlarına tâbidir. Bu şartların vilâyet dahilinde verilecek harcırahlara şumulü yoktur.

Madde 4 — Vazifede görülecek noksanlardan dolayı vilâyet dahilinde vazife mıntakaları cezaen değıştirilen seyyar tabiplere ve ailelerine harcırah verilmez. Aynı esbaptan dolayı vilâyet haricinde başka tıbbî bir vazifeye tayin edilenlerin harcırahları verilmeyecekse tayin emrinde tasrih olunur.

Madde 5 — Vilâyet dahilinde vazifeye başladığından itibaren altı ay geçmeden sıhî sebepler haricinde istifa eden veya kanunî sebepler dolayısıyla bu müddet zarfında ceza suretile vazifesine nihayet verilen seyyar tabiplerden verilmiş olan zatî ve aile harcırahları geri alınır.

Madde 6 — Seyyar tabiplerin vazife gördükleri müddetçe her iki senede bir ikinci maddede yazıldığı veçhile sıhî muayeneleri yaptırılarak raporları Vekâlete gönderilir. Bu muayenelerin icra ve takibinden vilâyet Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürleri mesuldür.

Madde 7 — Seyyar tabiplerin senelik izinlerin vazife esnasında kaza neticesi hasta olmaları hakkında Maaş Kanununun 13 üncü maddesi hükümleri caridir.

Madde 8 — Seyyar tabipler memur oldukları vilâyetlerin Vekâletçe tayin olunacak mıntakalarında çalışırlar. Bu mıntakaların tayininde vilâyet bütçelerinde bu tabipler için tahsis edilen mahal ve vilâyetin göstereceği lüzum veyahut Vekâletçe takdir olunacak sıhî ihtiyaçlar nazara alınır.

Madde 9 — Seyyar tabiplerin esas vazifeleri unvanlarının da delâlet ettiği veçhile köylerdedir. Bu tabiplerin çalışma mıntakalarının bir merkezi bulunur. Tabip her ayın beşinci günü merkezden köylere hareket ederek bilâfasıla on gün ifayı vazife ettikten sonra ayın on dördüncü günü merkezine avdet eder. Beş gün böyle merkezde kalır ve aynı yirminci günü tekrar giderek ayın son gününde tekrar merkeze gelir.

Madde 10 — Seyyar tabipler her ayın nihayetinde köylerdeki mesailerine ait rapor tanzim ederek kaza mer-

kezlerinde Hükûmet tabiplerine vilâyet merkezlerinde Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Müdürlüklerine takdim eder.

Bu raporlar mevaddı atiyeyi ihtiva eder.

1 - Merkezden hareket tarihi ve hangi köyler görüldüğü ve hangi gün merkeze avdet edildiği.

2 - A - Her köyde kaç kişi muayene edildiği, bunların içinde Umumî Hıfzıssıhha Kanununu 57 inci maddesinde zikredilen emrazı sariyeye musap veya bunlardan vefat eden bulunup bulunmadığı (bunların adetlerde beraber), eğer bunlardan musap veya vefat varsa hasta ve muhiti hakkında ne gibi tedbiri dıhhiye tatbik olunduğu.

B - Her köyde ne kadar çiçek ve icabına göre tifo veya sair aşılar tatbik olunduğu,

C - Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 57 inci maddesinde zikredilmeyen zatürre, çocuk ishali, grip, boğmaca öksürüğü, iskorpit, sıtma ve diğer hastalıkların münferit halde veya salgın halinde mevcut olup olmadığı, ve bunlardan hangi köyde ne kadar musap ve vefat olduğu,

3 - Sıtmal köylerde sıtma tevlit eden su birikintilerini nelerden ibaret olduğu ve bu bataklıkların izalesi için neler yapıldığı, kaç sıtmal görüldüğü, bunlara verilen ilâçlar;

4 - Her köyde görülen eski ve yeni frengililer adedi ve bunların tedavileri yapıp yapılamadığı, köylerde görülen veremli ve trahomlular;

5 - Köylerde içilecek suların nerelerden alındığı (çeşme, kuyu, kaynak, akarsu gibi), ve bunların gayri sıhhi şeraitte bulunanların ıslâhının neye mütevakıf olduğu ve ıslâhı için neler yapıldığı veya tavsiye edildiği ve evvelce ıslâhı tavsiye edilenlerin yapıp yapılmadığı;

6 - Köylerin apteshaneleri nasıldır, bunlar ıslâh ettirilmiş midir? ve evvelce ıslâhı tavsiye edilenler yapılmış mıdır?

7 - Köylerde doğanlar ve ölenler muntazam surette ihbar edilmiş midir, hangi köylerde ihbar edilmemiş ve kaç doğum veya ölüm haber verilmemiştir?

8 - Köylerde sokak, avlu, ahır temizliği yaptırılmış veya yaptırılması tenbih edilmiş midir, evvelce tenbih edilenler yapılmış mıdır?

9 - Köylerde gıda cihetinden veya herhangi bir sebeple umumî sıkıntı mevcut mudur, mevcutsa çaresi nedir?

10 - Diğer görülen ve yapılan işler;

Madde 11 — Seyyar tabipler onuncu maddede zikir ve tarif edilen rapora atideki vesaik ve cetvelleri raptederler:

1 - Her köyde görülen emrazı sariye musap ve vefatlarının numunesi veçhile matbu emrazı sariye ihbarye varakası,

2 - Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 57 inci maddesi haricinde salgın hastalık (sıtma hariç), mevcutsa bunların musap ve vefatlarının muvazzah künyelerini gösteren cetvel,

3 - Uğranılan köylerin heyeti ihtiyariyelerinden alınacak, tabibin köye gediğine dair tasdiknameler.

4 - Sarfedilen ilâç ve malzemei sıhhiyesinin mufassal listesi,

5 - Lüzumunda köyler için yapılacak harita, krokiler ve köylerde indelhace yapılan mühim tebligat suretleri.

Madde 12 — Hükümet tabibine tevdi olunan seyyar etibba raporu ve merbutları mezkûr tababetçe tetkik edildikten sonra kaymakamlığa takdim olunur. Kaymakamlıkça dahi bunlara göre icap eden tedabir derhal yapılır. Gerek rapor ve gerek merbutatının bir sureti kazada alıkonularak asılları vakit geçirmeden vilâyet makamına gönderilir.

Madde 13 Vilâyet merkezlerinde Sıhhat ve İçtimai

Muavenet Müdürlüğüne verilen seyyar tabip raporları tetkik ve makamı vilâyete arz edilir ve bunlara göre vilâyetçe dahi icabat icra olunur.

Madde 14 — Vilâyet Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürlüğüne gerek kazalardan vilâyet makamına gönderilen ve gerek merkez seyyar tabiplerinin verdiği raporlar muhteviyatı hakkında tevhidden her ay bir rapor tanzim oluna-

rak vilâyet makamından Vekâlete gönderilir. Emrazı sariye ihbariyeleri ve salgın hastalıklara ait ehemmiyetli malûmat ay nihayetine kadar bekletilmiyerek vûrut ettikçe derhal Vekâlete takdim olunacağı gibi Vekâlet tarafından ihbarı telgrafla bildirilmesi emredilmiş olan hastalıklar ve salgın şeklinde bulunan her türlü hastalıklar da Sıhhat ve içtimai Muavenet Müdürü tarafından ayrıca telgrafla Vekâlete haber verilir.

Madde 15 — Her seyyar tabibe köylerde vazifelerinin ifası için küçük cerrahî müdahalelerin ifasına ve aşı ve serum ve ilâç zerkine ve dış çekmiye mahsus alât ve edevat ile, sondalar, hararet derecesi, iğne iplik ve saireyi havi ve her yerde takime elverişli bir alet kutusu (trus takımı) ile pansuman malzemesi ve bir ufak yazı makinesi ve sair lüzumlu ve müstacel ilâçlar ve kâfi miktardakinin komprimeleri, hususî idareler tahsisatından tedarik olunarak verilir. Seyyar tabiplere verilecek ilâçların cinsleri ve her devrede sarf edildikçe ikmal edilmesi lâzımgelen miktarlar vilâyet hıfzıssıhha meclisine tayin olunur. Seyyar tabipler bu alât, malzeme ve ilâçları köylerde vazife gördükleri zaman beraberlerinde bulundurmaya mecburdurlar.

Madde 16 — Seyyar tabipler köylerde fakir, zengin müracaat eden herkesi gerek muayene mahallinde ve gerek yatan hastaları evlerinde muayene ve tedavi etmekle mükelleftir. Bu muayene ve tedaviler meccanidir. Köylerde hiç bir kimseden hiçbir sebep ve bahane ile muayene veya tedavi ücreti alımya hakları olmadığı gibi kendilerine ait olsa dahi ilâç ve malzeme parası da alamazlar.

Madde 17 — Seyyar tabiplerin köylerde vazife görmeleri için gerek kendilerini ve gerek beraberlerinde taşımya mecbur oldukları alât, malzeme ve ilâçları ve beraberlerinde bulundurulması zarurî olan zatî eşyalarını taşımak için tutacakları hayvanların kiralاری ve köylerde barınmak için sarf ettikleri otel veya han kiralاری için kendilerine seyahatta bulundukları her ay için maktuan bir para verilir.

Bu paranın miktarı vilâyet idare heyetince tayin olunur. Seyyar tabiplerin köy vezaifini yapmak için kendilerinin hayvan satın almaları tercih olunur.

Madde 18 — Seyyar tabipler köylerde gerek kendilerinin ve gerek kendilerine ait nakil vasıtalarının işçileri için icap eden paraları tesviye ederler. Köy ihtiyar heyetleri ve mevcut olan yerlerde belediyeler seyyar tabiplerin istirahatlarını temin ve vazifelerini teshil ederler

Madde 19 — Seyyar tabiplerin şehri ücretleri vilâyet bütçelerinde gösterilen miktardan ibarettir. Bundan başka ayrıca on yedinci maddede yazılı zarurî masraflar da verilir.

Madde 20 — Seyyar tabipler tayin edildikleri mıntakalarda muntazam çalışabilmek için faaliyete başlamazdan evvel kendilerine vilâyetler tarafından mıntaka dahilinde bulunan köylerin isim ve nüfus miktarları verilir. Çalışma mın tak alarında tebeddülât oldukça yine aynı suretle muamele olunur. Seyyar tabip her köyü gördükçe haritada mahallerini tetkik ederek yanlışlık varsa tashih ederek kendisi daha doğru harita tanzim eder.

Madde 21— Seyyar tabip mıntakası dahilinde bulunan köylerin en ziyade sıhhî muavenete muhtaç olanlarından başlamak ve her köyde icap eden zamandan fazla kalmamak suretile sıra ile mıntakanın her köyünü ziyaret ve muayyen vazifelerini ifa ve bütün köylerin ziyareti bitince yeniden başlayarak aynı suretle devam eder. Köylerin bu ziyaret sıraları ancak bazı köylerin hususiyetine göre diğerlerinden daha sık görülmeleri mecburiyeti ile köylerde zuhur eden sari ve salgın hastalıkların mükerreren ziyaretleri lâzımgeldiği zaman bozulabilir. Fakat bu istisnâî ahval zail olunca bırakılan sıra takip edilmek üzere köy ziyaretlerine devam olunur.

İKİNCİ KISIM

Seyyar tabiplerin vazifeleri

Madde 22 — Seyyar tabiplerin köy ve kasabalarda ifa edecekleri vazifeler şunlardır:

A - Tıbbî vazifeler,

- 1 - Adi hastalıkların tedavisi,
- 2 - Sari hastalıkların tedavisi ve korunma usullerinin tatbiki.

B - Sıhhî vazifeler

- 1 - Köyün içme sularının tetkiki ve ıslah ettirilmesi, köy çamaşırlıkları;
 - 2 - Köy içindeki ve etrafındaki bataklıkların ıslah ettirilmesi,
 - 3 - Köy evlerinin sıhhî şeraitinin tetkik ve ıslahı;
 - 4 - Köy sokaklarının temiz tutulması;
 - 5 - Köy mezarlıklarının kanunî şekle ifrağı;
 - 6 - Köy mekteplerinin tetkiki, talebenin muayenesi;
 - 7 - Köyde doğum, ölüm ve evlenme kayıtlarının tetkiki;
 - 8 - Fabrika, çiftlik, maden ocakları, yol inşaatı ve sairede çalışan amelenin sıhhî şartlarının tetkiki;
 - 9 - Pirinç ekilen yerlerde çeltik ve amele vaziyetlerinin tetkiki;
 - 10 - Seyyar sıhhat memurlarının vazifelerine ait hususatin tetkiki;
 - 11 - Mütetabbiplerin araştırılması;
 - 12 - Köylerde gıdaların tetkiki;
- C - Köylünün tenviri ve sıhhî propaganda.

I. Tıbbî Vazifeler

Madde 23 — Seyyar tabip her köye her defa geldiğinde köy muhtarı ve ihtiyar heyetleri ve belediye olan

yerlerde belediye reisleri ve nahiyeelerde müdürler ile görüşülerek köyde sari ve salgın olup olmadığı etraflıca tetkik edildikten sonra yatan hastaları evlerinde ve ayakta gezenleri muayene mahalli ittihaz edilecek bir yerde muayene ve lâzımgelen tedavisini yapar. Hastalara yanında bulunan ilâçlardan berir, bulunmıyanların reçetesini yazar. Bunlardan gerek ameliyat ve gerek tedavi için hastaneye gitmeleri lâzım gelenleri hastaneye gönderir.

Madde 24 — Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 57 inci maddesinde yazılı sari ve salgın hastalıklardan birisi veya daha fazlası bulunduğu takdirde bunlara musap olanları ve bu hastalıklar şüphe edilen şahısları muayene ve tedavi etmekle beraber hastalığın menşei ve ne zamandanberi mevcut ve kaç musap ve vefat olduğu ve bu hastalığın Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 61 inci maddesi mucibince köy ihtiyar heyetleri tarafından evvelce ihbar edilip edilmediğini etraflıca tahkik ederek anladıktan sonra kazalarda hükümet tababetine ve hükümet tabibi veya vekili yoksa kaza kaymakamlığına, vilâyet merkez kazalarında Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Müdürlüğüne ihbarname ile bildirir ve hastalıkla yapacağı mücadele için gerek ilâç ve serum ve aşı ve gerekse tathir malzemesi ve küçük sıhhat memuruna ihtiyaç varsa bunları da mezkûr makamlardan talep eder. Bir köyde görülen sari hastalık için bu köye civar diğer köylerde de aynı suretle tahkikat yapılır.

Madde 25 Köyde sari ve salgın hastalık veya şüphelileri görüldüğünde seyyar tabip bu hastaların evlerinde bulunan veya hasta ile temas etmiş olanları veya hastalığın sirayeti memul olanları dahi muayene eder (Hıfzıssıhha Kanununun 66 inci maddesi).

Madde 26 Seyyar tabip sari ve salgın hastalık olan yerlerde bu hastalığa karşı mücadele için Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 72, 73, 74, 75, 79 uncu maddeleri ve Emrazı Sariye Talimatnamesile bu hastalıklara dair Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletinin talimatname ve emirnameleri ahkâmına göre hareket eder.

Madde 27 Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 57 inci maddesinde zikredimiyen, grip, suçiçeği, boğmaca öksürüğü ve saire gibi veya mahiyeti kendisince anlaşılmıyan intanî ve istilâî hastalıklarla iskorbüt, pellagra ve saire gibi gıda noksanlığı hastalıklarını da ihbarı mecburî hastalıklar gibi ihbar ve lâzımgelen tedbirlerini tatbik eder. Dağlık ve ormanlık arazide bulunan köylerin ahalisinde (Guatr-Guşa) mevcudu ve nisbeti tesbit edilerek raporda zikredilecektir.

Madde 28 Seyyar tabip emrazı sariye bulunan köyden ve hastalık müteaddit köylerde varsa bu köylerin bulunduğu mintakadan hastalığın arkası tamamen alınmadan ayrılabilir. Bu mücadelede tabibe yardım etmek için lüzumu kadar küçük sıhhat memuru gönderilmesi Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürlerince temin edilir. Köyde sarî hastalık hitam bulmadan zaruret karşısında seyyar tabip Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürünün emrile ayrılabilir, bu takdirde yerine mücadeleye devam etmek üzere küçük sıhhat memuru bırakılır.

Madde 29 — Seyyar tabip köylerde kolera veya vebaya musap veya şüpheli hastalıklar görürse bunlar için lâzımgelen mahallî tedbirleri yapmakla beraber en seri vasıta ile keyfiyeti vilâyet makamına bildirmek üzere kaza kaymakamlığına veya Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürlüğüne ihbar etmiye mecburdur. Bu hastalıklar hakkındaki müteakip tedbirler vilâyet makamından veya Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürlüğünden verilecek direktifler dairesinde yapılır.

Madde 30 — Seyyar tabip vazifeye başlarken kendi mintakasındaki her köyün hükümet tababetine mukayyet olan frengililerinin isimlerini alır ve her köyde bunların tedaviye devam etmeyenlerinin tedavi için kaza merkezine gitmelerini temin eder ve köyde başka frengi olup olmadığını tahkik eder. Eğer başka frengili bulunursa bunları hükümet tabiplerine ihbar etmekle beraber sarî devrede bulunanlarını tedavi için sevkeder. Köylerde muhtar ve ihtiyar

heyetleri tarafından fuhşu sanat itti haz ettiğ i tasdik edilen kadınlar varsa bunlar muayene edilerek emraz ı zühreviyeye musap olanları tedavi için hastaneye sevk edilir.

Madde 31 Köylerde görülecek sıtmalılar için:

1 - Eğer bu köy sıtma mücadelesine dahil ise seyyar tabip köyün sıtma tedavi defterine bakarak sıtmalılardan tedavi edilmeyen varsa veya hastalık yeni başlamış ise ve bundan dolayı kayda alınmamışsa bunları sıtma mücadele tabibine ihbar eder. Ağır sıtmalılara kinin vererek veya zaruret varsa kinin zerk ederek bunu da mücadele tabibine bildirir.

2 - Eğer köy sıtma mücadelesine dahil değilse sıtmalılar seyyar tabip tarafından tedavi edilir. Köyde sıtma müstevli bir halde ise köyün umum halkını muayene eder. Neticeyi raporunda zikreder. Eğer sıtmanın habis şekilleri görülürse hastaları tedavi etmekle beraber keyfiyeti müstacelen merciine ihbar eder.

Madde 32 — Seyyar tabipler gezdikleri köylerde trahom olup olmadığını dikkatle takip etmelidirler. Trahom olan köylerde hususî mücadele mevcut değilse umum köy halkı muayene edilmek suretile nisbeti tayin ve merciine vereceğ i raporda mufassalan zikredilir,. Böyle köylerde trahom sirayeti ve vikayesi hakkında köylüler tenvir edilir. Trahomlular için seyyar tabipler basit ve tehlikesiz ilâçlar verirler. Seyyar tabibin köylerde bilhassa trahom tedavisile iş tgal etmesi için Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Vekâletinin müsaadesi lâzımdır.

Madde 33 — Seyyar tabip kendi köy mıntakası dahilinde bulunan fabrika, çiftlik, maden ocakları, yol inşaatı ve sairede çalışan amele arasında sari ve salgın hastalıklar olup olmadığını dahi tetkik ederek eğer hastalık varsa derhal merciine ihbar ve mahallinde gerek kendisi tarafından ve gerek fabrika, çiftlik ve İş sahipleri ve bunların tabipleri tarafından yapılması lâzımgelen tedbirleri yapar ve yaptırır.

Madde 34 — Seyyar tabip köylerde faal veremlilerin

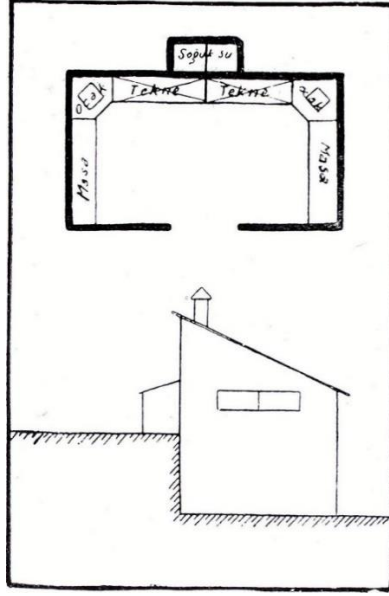
olup olmadığını tetkik ederek bunlardan açık rie veremlilerinin tecrit ve tedavi edilmek için vilâyet hastanesine gönderilmelerini tavsiye, hastaneye kabullerinin temini için kaza Hükümet tabiplerine ve Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürlüğüne malûmat verir. Veremli olduğu seririyatla anlaşılamayan vekalardan lâm üzerine kaşaa yayma müstahzarı yaparak alevde kurutup usulü veçhile ısıttıktan sonra boyanmak ve muayene edilmek için Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürlüğüne gönderir. Veremli bulunan evlerde aile efradının sirayetten korunması için lâzımgelen tedbirleri ev halkına anlatır.

II. Sıhî Vazifeler

Madde 35 — **Köyün içme suları:** Seyyar tabip köyde içilen suların şeraitini tetkik ederek bunlarda görülecek noksanları köy ihtiyar heyetleri vasıtasile ikmal ettirir ve köye her defa geldiğinde bu noksanların ikmalini takip eder. İçilecek sularda aranılacak başlıca sıhî şartlar şunlardır:

1 - **Kaynak sulan ve çeşmeler:** Kaynaklardan doğrudan doğruya su alınmaz. Bunların üstünü kapatarak kapalı mecraya alındıktan sonra çeşme halinde akıtılmak lâzımdır.

Eğer köylü suyu çeşmeden alıyorsa bu çeşmenin mecraası demir boru olmak müreccahtır. Eğer demir boru değilse toprak künkler konulabilir. Bu mecralar menbadan itibaren tamamen kapalı olup hiç bir yerinde açık ve delik olmamalıdır. Çeşme suları daima membalarından alınmalı ve bu membalar da iyice kapanmış bulunmalıdır. Eğer bir çeşme suyu yağmurdan ve sellerden sonra bulanırsa hariçle televvüsa müsteittir. Çeşmelerin membaları ve mecraları yakınına apteshane çukurları ve ahır yapılması ve mecra boyuna toz ve gübre dökülmesi memnudur. Künk mecralar köy dahilinde her zaman televvüsa mani olamayacağından su mecralarının hiç olmazsa köy içinde demir boru yapılması lâzımdır. Çeşmelerin etrafına taş döşetilmeli, kış ve yaz etrafında çamur olmaması temin olunmalıdır.

Köy çamaşırhanesi

Köy çamaşırhanesi

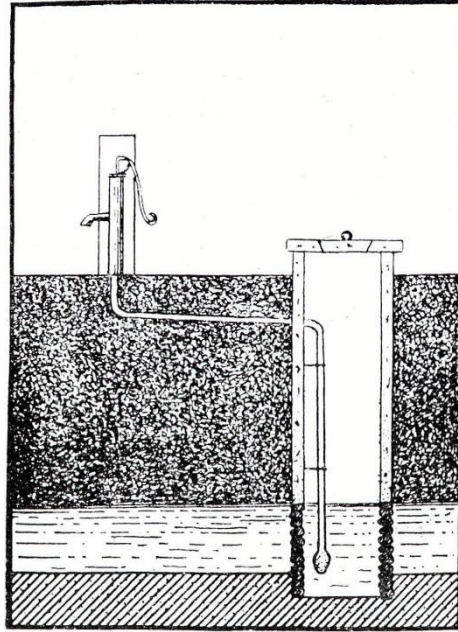
2 - Köy çamaşırhaneleri: Köy kanununun 14 üncü maddesinin beşinci fıkrasında köylere çamaşır yıkama yerleri yapılması tavsiye edilmiştir. Akar temiz suları olan köylerde çamaşır yıkama yeri yapılması seyyar tabiplerce takip edilir. Çamaşırhaneler hiç bir zaman çeşmelerin üst tarafında olamaz. Eğer su çeşmeden alınırsa bundan uzak ve köyün kenarında münasip yerde olmalıdır. Seyyar tabip çamaşırın sıhhi surette nasıl temizleneceğini köylüye tarif etmelidir.

3 - **Kuyular:** Eğer köyde çeşme varsa ve çeşme suyu yazın dahi kâfi miktarda ise kuyulardan içmek için su alınmamasını köylüye tavsiye etmelidir. Yazın kuyu suları daha soğuk olduğundan köylü bu suyu içmeği tercih eder.

Kuyu suları ya toprak sathından dahile doğru müntin mevadın ve mikropların nüfuz etmesile yahut su çekmek

için kullanılan kovaların temiz tutulması ile veyahut hariçten kuyu içine doğrudan pis ve mikroplu maddelerin düşmesi ile televvüs eder. Toprakta tereşşühat suretile kuyu suyunun bulaşmaması için kuyu kâfi derecede derin ve kuyunun duvarı betonla veya kireçli harçla mazbut surette yapılmış olmalıdır. Tahtelaz su tabakası kıışın 3-4 metreden yüksek olan yerlerde köy içinde kuyu açılmasına müsaade edilmemelidir. Böyle kuyularda sular yazın çok derin iseler bile kıışın vukua gelen televvüs yazın dahi devam eder.

Kuyudan su alınmasının en fennî şekli şudur: Kuyunun üstünü ve muhitte 2-3 metre nısıf kutrunda araziye kalın beton tabakasile kapatarak kuyudan lâekal 3 metro uzaklığında bir tulumba konularak suyu bu tulumba ile çekmek,

Tulumbalı kuyu

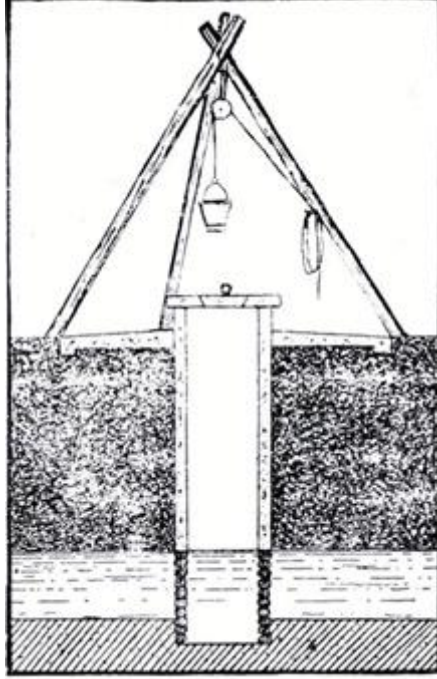
ve suyun ayağının akması için kapalı mecra yapmak ve kuyu etrafında su birikintilerine meydan vermemek, eğer bu kabil olmazsa kuyunun etrafını lââkal 2 metre nısıf kutrunda kalın beton veya kireçli harç ile döşedikten sonra kuyunun ağzını taştan bir metre yüksekliğinde bilezik ile çevirmek lâzımdır.

Kuyudan su almak için herkesin kendi kova veya bakracının kullanılması menedilerek kovalar ve kovaya bağlanacak zincir (ip değil) köy ihtiyar heyeti tarafından temin edilmeli. Kolaylıkla su çekmek için ya makara veya manivela kollu ağaç üstüvane, veyahut gayri müsavi manivela kollu uzun ağaçlar kullanılır. Tulumba yapılamazsa bu son şekil daha muvafıktır. Köylerimizin ekserisinde bu sistem mevcuttur. Her kuyuda boş kovayı koyacak yer yapılmalıdır. Kuyulardan hayvanat sulanmak için konulacak oluk ve tekneler kuyu ağzından mümkün mertebe uzak olmalıdır. Kuyuların etrafı daima temiz tutulur ve katiyyen su birikintisi husulüne meydan verilmez, çünkü bu sular toprağa nüfuz ederek kuyu suyunu bulaştırabilir.

4 - Arteziyen kuyular: Yer altında yirmi metreden daha derin tabakalardan gelen arteziyen kuyularının suları daima temizdir. Bu kuyulardan sular emme basma tulumbalarla alınır yahut su daima kendi kendine akar, kendi kendine akan kuyulara etrafı çamur basmamak için bir musluk konur. Arteziyen kuyularının ayaklarında dahi su birikintilerine ve çamur husulüne meydan verilmemelidir.

5 - Sarnıç suları: Köylerde insanların içmeleri ve evlerinde kullanmaları için su sarnıçları yapılmasına müsaade edilmez. Suları az olan çeşmelere su haznesi yapılmak icap ederse bu haznenin üstü tamamen kapalı olmalı ve indelhace temizlenmek veya tamir edilmek için konulacak delik-

lerin kapakları da demir saçtan olmalı ve bu kapaklar daima kapalı ve kilitli bulunmalıdır. Bu su mahzenlerine gelen suların mecraları çeşmelerin mecraları gibidir.—

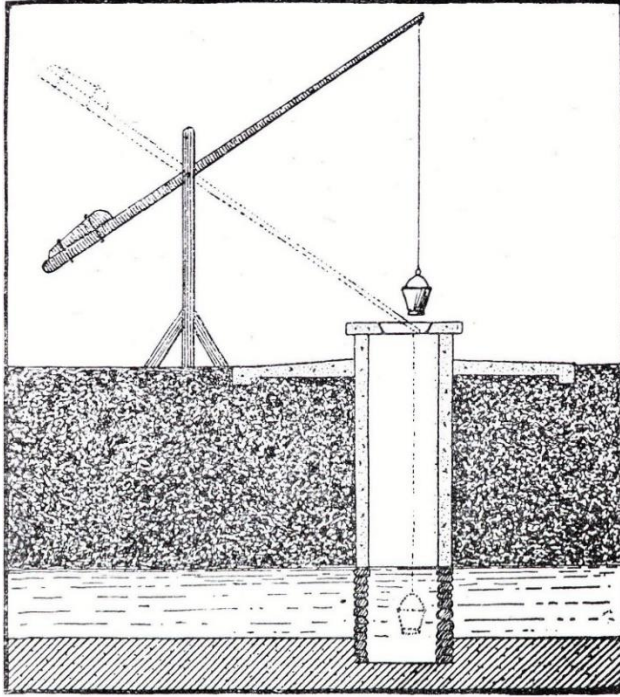

Makaralı kuyu

6 - Dere ve çay suları: Dere ve çay suları kat'iyen içilmez. Büyük nehir suları dahi içilmek için tavsiye edilemez. Nehir kenarlarındaki köylerde eğer kaynaktan alınmış çeşme suları yoksa kuyular açtırılması ve bu kuyuların nehir ve çaylardan en az 20 metre uzak olması lâzımdır.

Madde 36 — Köy içinde ve etrafındaki bataklıkların kurutulması. Sıtma mücadelesi kanununun 4 üncü maddesi mucibince şehir, kasaba ve köylerin dahilinde ve haricinde sivrisinek yetişmesine hizmet edebilecek su birikintileri usulüne sebebiyet vermek, menedilmiş olduğu için seyyar

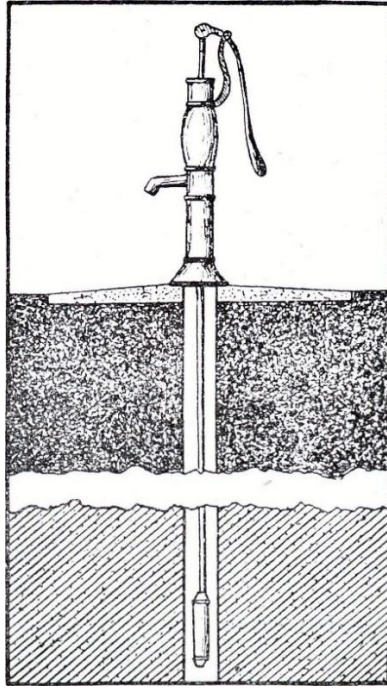
tabipler mintakaları dahilinde bulunan köylerde bu madde hükümlerinin tatbik ettirilmesile mükelleftirler. Su birikintileri mahallî kaynaklardan husule geliyorsa bunları münasip mecralarla akıtmak, çeşme ve kuyu ayaklarına muntazam yollar açmak, değirmen arkları ve tarla sulamaya mahsus arklarda etrafa taşıma veya tereşşüha meydan vermemek, birikmiş ufak gölcüklerin sularını kesmek veya birer mecra ile akıtmak, tarla ve çayır sularken etrafa suyu taşırmamak, çay ve derelerin yataklarını temizliyerek birikintiyeye meydan vermemek, suyu daima çekilmiyen köy kuyula-

Tahta manivelâlî kuyu

rının ağızlarını mükemmel surette kapatmak ve böyle kuyulara her on beş günde bir kere bir metro murabbai su sathına 20 gram isabet etmek üzere mayi vazelin, mayi para-

fin veya zeytinyağı dökmek suretile tedabir tatbik edilir. İcap eden köylerde yazın mandaların girmesi, içmesi için göller bırakılırsa da bu göllerin suları yazın her on günde bir temizlenmelidir. Sebze ve meyva sulamak için kullanılan arkların suları da azamî on günde bir tamamen boşaltırdır. Köy içinde ve etrafında bulunan büyük bataklıkları köylüler kolaylıkla bertaraf edemezlerse bunların kurutul-

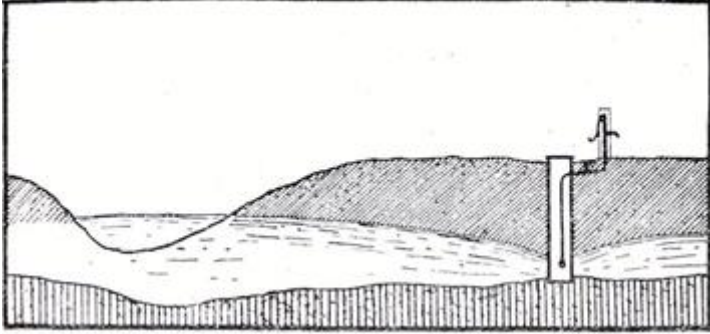

Tulumbalı Artiziyen kuyusu

ması Sıtma mücadelesi kanununda mevcut hususî ahkâma tâbidir. Seyyar tabipler bu gibi bataklıkları tetkik ederek Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürlüğüne rapor ile bildirirler. Köylerin içinde ve kenarlarında su birikintisi yapacak şekilde kerpiç çukurları açmak memnudur.

Madde 37 — Köy evlerinin sıhhi şartlarının tetkiki.— Köy evlerinin insan barındıracak akşamının iç kısımları daima beyaz sıvalı, pencereleri kâfi derecede ziya girmeğe müsait olmalıdır. Yeni yapılacak evlerde kâfi derecede pencere olmasını seyyar tabipler takip eder.

Evlerin içi ve avlusunun her zaman temiz tutulmasını, ve ahırların içinde, avlularda ve sokaklarda gübre biriktirilmeyerek tarlalara muntazaman taşınmasını, köy evlerinde ahırların insan oturup ve yatacak kısımlardan tamamen ayrı olmasını, köyün her evinde üstü kapalı ve kuyulu veya

Dere ve çay kenarlarında açılan kuyu

lâğımlı bir helâ yapılmasını, evlerden dökülecek pis suların kuyu ve çeşme ve kaynak sularına karışmayacak surette mecralarla köy dışarısına akıtılmasını veya üstü kapalı çirkef kuyularına akıtılmasını ve ev hıfzıssıhhasine ait diğer hususları seyyar tabip köy muhtarına ve ihtiyar heyetlerine ve alâkadarlara tebliğ ve bunların usulünü takip ve temin eder.

Madde 38 — Seyyar tabip köy sokaklarının daima temiz tutulmasını, sokaklara gübre atılmamasını ve köy için umumî helâ inşa ettirilmesini takip eder.

Madde 39 — Seyyar tabip köy ve mezarlıkları ve ölüleri muayene ve defin ruhsatıyeleri verilmesi ve definleri hususatını tayin eder Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 211,

213, 215, 220, 221, 223 üncü maddeleri hükümlerinin köylerde ne suretle tatbik edildiğini tetkik ederek gördüğü noksanları köy muhtarlarına tebliğ ve hükümet tabibine de ayrıca ihbar eyler. Mezarlıklar içinde veya civarındaki kaynak sularının içilemeyeceğini ve içilecek su yollarının mezarlıklar içinden veya kenarından geçirilemeyeceğini ve buralarda suyu, içilmek için kuyular kazılamıyacağını icap eden mahallerde alâkadarlara tebliğ ederek hilâfında görülecek halleri de hükümet tabibine ihbar eyler.

Madde 40 — Seyyar tabipler köylerde bulunan mektepleri ziyaret ederek mektep binasının ne derecede temiz tutulduğunu, dershanenin kâfi derecede ziyadar olup olmadığını, talebe adedine göre helâların kâfi bulunup bulunmadığını, talebe adedine göre belâların kâfi bulunup bulunmadığını, talebenin su içeceği kapların sıhhi vaziyetini tetkik edeceği gibi mektepte bulunan talebeyi de muayene ederek verem, faal frengi, boğmaca öksürüğü, kel, uyuz ve diğer sarı hastalıklara musap olanlar varsa bunların mektebe devamdan menedilmelerini muallimlerine yazı ile tebliğ etmekle beraber mektep muallimine ve talebe velilerine bu talebeler için yapılması lâzımgelen tedbirleri anlatır ve basta talebeyi tedavi eder.

Madde 41 — Seyyar tabipler köylerde nüfus ve evlenme defterlerini tetkik ederek doğum, ölüm, evlenme vakalarının bu defterlere muntazaman kaydedilip edilmediğini ve ölümlerin kaydına mahsus hususî defter tutulup tutulmadığını ve doğum ve ölümlerin muntazaman ait olduğu makama bildirilip bildirilmediğini araştırır. Kaydedilmemiş, bildirilmemiş vakalar varsa bunları usulen ikmal ettirir.

Madde 42 — Seyyar tabip, köy mıntakası dahilinde bulunan, fabrika, çiftlik, maden ocakları ve yol inşaatında çalışan amelenin çalışma, istirahat ve tagaddi şartlarını, ve ameleye tahsis edilen meskenleri ve içme sularının tedariki şekillerini, ve ameleden hasta olanların ne suretle tedavi edildiğini, sıtmalıhara meccanen kinin verilip verilmediğini,

hastalar için revir veya hastane mevcut olup olmadığını ve Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 173, 174, 175, 178, 180 inci maddelerde 179 uncu maddede zikredilen nizamname ahkâmının ne derece tatbik edildiğini tetkik ederek görülen noksanları müessese âmirlerine veya işi verenlere yazı ile tebliğ eder ve bu tebliğin bir suretini Hükümet tabibine veya Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürüne verir.

Madde 43 — Seyyar tabip mıntakası dahilinde pirinç «kilen yerlerde çeltik tarlalarını, buralarda çalışan ameleyi görerek kanallarda ve çeltik kıt'alarında sivrisinek sürfeleri var mıdır, çalışan amelede ne nisbette sıtma mevcuttur (bunların muayeneleri neticesinde), çeltik tarlalarında gece amele yatıyor mu, yatıyorsa kinin alınması ve çeltik ve ikametgâh kapı ve pencerelerinin tel örgülerle kapanması gibi tedabir ittihaz ediliyor mu, çeltik kıt'aları köyden ne kadar uzaklıktadır, gibi hususları tetkik eder. Görülen eksikliklerin ikmali için alâkadarlara tenbih etmekle beraber, sıtmalıları tedavi eder ve bütün noksan ve gayri sıhhi ahvali Hükümet tabibine veya Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürüne bildirir.

Madde 44 — Seyyar tabip uğradığı köyde kazanın seyyar küçük sıhhat memurunun faaliyetini de tetkik eder. Bu tetkikte bilhassa sıhhat memurunun bir sene zarfında köye kaç kerre ve son defa ne zaman geldiği, eğer köyde emrazi sariye var idise memurun neler yaptığı, yeni doğan çocukları ve alelumum köy çocuklarını ve köy halkını muntazaman çiçek aşısile aşılayıp aşılamadığı ve memurun köydeki tavır ve hareketi nazara alınır. Seyyar tabip sıhhat memuruna ait müşahede neticesini âmirine bildirir.

Madde 45 — Seyyar tabip gezdiği köylerde gıda maddeleri satılan yerleri görerek bu yerlerin temizliklerini temin ve satılan gıdaların bozuk ve sıhhatte muzur olanlarını satılmaktan menedeceği gibi köylülerin gıda maddeleri noksanlığından dolayı zayıfları varsa bunları da merciine bildirir.

Madde 46 — Seyyar tabip mıntakası dahilinde köylerde mütetabbiplerin ve üfürükçülüğü kendine sanat etmiş insanların bulunup bulunmadığını ve mütetabbiplerin yaptıkları kanunsuz işleri öğrenerek âmirine bildirir.

Madde 47 — Seyyar tabip Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Müdürlüğünden verilecek emre ve talimata göre köylerde sıhhi ve İçtimaî coğrafya için lâzım olan malûmatı cemeyler.

III. Köylünün bilmesi lâzımgelen sıhhi ve İçtimaî hususların öğretilmesi

Madde 48 — Seyyar tabip yukarıdaki maddelerde yazılan vazifeleri yaparken her vakit hatırında tutmalıdır ki «işlerin iyi görülebilmesi; köylünün yapılacak şeyler hakkındaki bilgisinin ve bu bilgiye inanmasının derecesile mütenasıptır. Sebebini anlamadığı tavsiyelerin ifasını köylüden istemek, neticesi muvaffakiyetsizlik olan usulsüzlükten ibarettir.»

Köylünün hayat ve sıhhatini korumak icabı yapılan bütün masraf ve zahmetlerin iyi neticelerini elde etmekle mükellef olan seyyar tabipler aynı zamanda köylüye lâzım olan şeyleri öğretmekle de muvazzaftırlar. Bu vazifenin ifası için yapılan işler esnasında alâkadarlara lâzımgelen izahat verilmekle beraber köylülere ayrıca da hasbihal tarzında konferanslar verilir. Köylünün anlıyabileceği bir dilde öğretilcek bu bilgilerin mevzuu halin icabına göre intihap edilirse de bunlardan en lüzumları şunlardır.

1 - Köyde mevcut veya köye girmesi muhtemel sari ve salgın hastalığın sebebi, mikrobun insanlara nasıl geçtiği, hastalığın başlıca ârazı, koruma usulleri, bu hastalara nasıl bakılacağı, hastaların tecridi, tecridin sebepleri, nekahet devresinde yapılacak tedbirler, aşların faydaları,

2 - Evlerin temizlenmesi, ahırların temizlenmesi, evler-

de pencere ve ziyanın ehemmiyeti, sokakların temizliği, köy odalarının temiz tutulması.

3 - Helaların ve bulaşık suların mazarrat vermiyecek hale getirilmesi.

4 - İçilecek suların sıhhi şartları, sulardan geçen hastalıklar.

5 - Gebe kadınların hıfzıssıhhası, lohusalara nasıl bakılacağı, vilâyet merkezlerinde ve kazalarda doğum evi olan yerlerde kadınların buralarda doğurmalarının faydaları.

6 - Çocuk bakımı (çocuğu temiz tutmak, süt verme zamanları, çocukların beslenmesi, çocuk ishallerinin sebepleri, ishalleri çocuklara verilecek gıdalar, çocuğun sıcak ve soğuktan muhafazası, çocukların uykusu, oyunları., ilâh).

7 - Mektep çocuklarının temizliği, mektebe devamın lüzumu, derse çalışma ve uyku ile oyun zamanları... ilâh, mektep jimnastikleri ve sporlar.

8 - Frengiden korunmak, tedavinin lüzumu, tedavi edilmeyen frengililerin mazarratları.

9 - Veremin sirayeti ve veremden korunmak.

10 - Sıtmanın tedavisi, sıtmadan korunmak, bataklıkların sıtma tevellüt etti ve sebebi.

11 - Evlenme muayenelerinin faydası, doğum ve ölümlerin kayıtlerinin faydası, kayıt edilmemenin mazarratları.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Seyyar tabiplerin tutmaya mecbur oldukları

defter ve cetveller

Madde 49 — Seyyar tabipler işlerinin muntazam olması ve âmirleri ve müfettişleri tarafından her zaman teftiş ve tetkik edilebilmek için atideki defter ve cetvelleri tarifâtı veçhile muntazaman tutmaya ve muayyen zamanlarda doldurmaya ve icap edenlerini makamâtı aidesine göndermiye mecburdurlar:

1 - Köy çalışma heyeti defteri: Bu defter tabibin köydeki mesaisinin hulâsa suretile kaydine mahsustur. Yazıla-

cak şeylerin hususî haneleri vardır. Tabip bu defteri beraberinde bulundurur, her köyden ayrılmazdan evvel o köyde yapılan, görülen, öğretilen şeyleri bu deftere kayıt eder. Bu defter tabibin mesaisinin en mühim nümunesidir. Defterin bir yaprağı her köyün iki kere ziyaretinde icap eden şeylerin yazılmasına mahsustur. Defterde her köy için on defa ziyarete mahsus mahal yani beş yaprak tahsis edilmesi muvafık olur. Bir defter 60 yaprak olursa her defter 12 köy kaydını ihtiva eder. Her köy için daha fazla yaprak bırakılabilir. Bu defteri numunesi veçhile Vilâyet Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürleri hususî idare tahsisatından tabettirerek lüzum görüldükçe seyyar tabiplere verir. Seyyar tabipler ayrıldıkça bu defterleri makbuz mukabilinde kazalarda Hükümet tabiplerine Vilâyet merkez kazalarında Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürlerine diğer dosya ve defterler ile beraber makbuz mukabilinde teslim ederler. Müfettişler, Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürleri, Hükümet tabipleri seyyar tabibin mesaisini tetkik ederken bu defterleri dikkatle muayene ederler.

2 - Köy muayene defteri: Bu defter köylerde muayene edilecek şahısların isimlerini ve verilen ilâçlar ve hastalıklarını kayda mahsustur. Adeta bir poliklinik defteridir. Her köy için veya bir grup köyler için bir defter tutulur. Bu defterin karşılıklı iki sahifesinde şu haneler bulunur: (1) sıra numarası (2) köyün adı (3) muayene tarihi (4) muayene edilenin adı, babasının adı ve yaşı (5) teşhisi (6) verilen ilâç (7) mülâhazat. Bu defter de Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürleri tarafından bastırılarak kâfi miktarda seyyar tabiplere verilir.

3 - Aşı defteri: Mevcut nümunelere göre bastırılır. Her köyde tabip tarafından aşilar aşılananların adı ve künyesile beraber buraya kaydedilir.

4 - İlâç ve malzeme varidat ve sarfiyat defteri: Dispanserlerde mevcut defterler gibidir. Tabip her defa merkeze geldikçe bu deftere sarfiyatı ve her defa ilâç ve malzeme aldıkça varidatı kaydeder. Bu defter merkezde kalır, köye

götürülemez.

5 - Varide ve sadire muharrerat kayıt defteri: Seyyar tabibin aldığı ve gönderdiği muharreratın hulâsa kaydine mahsustur. Bu defter de merkezde kalır. Köylerde yapılan muhaberatın asıl ve müsveddelerine göre merkeze avdette hulâsaları kaydedilir.

6 - Rapor kayıt defteri: Seyyar tabip tarafından fennî hususat için yazılan raporların suretinin aynen kaydine mahsustur. Bu deftere kaydedilen her raporun altına tarih konularak seyyar tabip tarafından imza edilir. Bu defter köylerde gezerken seyyar tabibin yanında bulunur.

7 - Emrazı sariye ihbariyeleri: Mevcut numuneden ibarettir. Görülen emrazı sariye vakaları ve şüphelileri (şüpheli olduğunu işaret etmek şartile) bu cetvele yazılarak icap eden makama verilir.

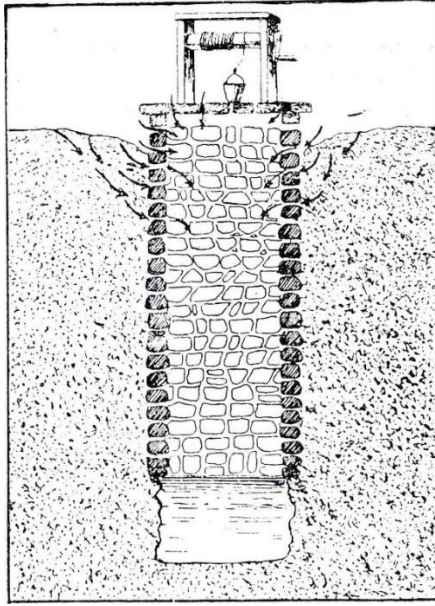
8 - Aylık ilâç ve malzeme sarfiyatı cetveli: Mevcut nümuneden ibarettir. Her ay nihayetinde seyyar tabip bu cetvele ve her ilâç ve malzemenin hizasına bunları geçen aydan kalan ve bu ayda yeniden alınan ve bu ayda sarfedilen ve gelecek aya devreden miktarlarını yazarak Hükümet tabibine ve merkezde Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürlerine diğer aylık verilecek şeylerle beraber tevdi eder.

9 - Rapor dosyaları: Seyyar tabip her ay nihayetinde yazıp vermeğe mecbur olduğu onuncu maddede yazılı raporların kopyasını ve rapor merbutlarının suretini muntazam şekilde bir dosyada muhafaza eder.

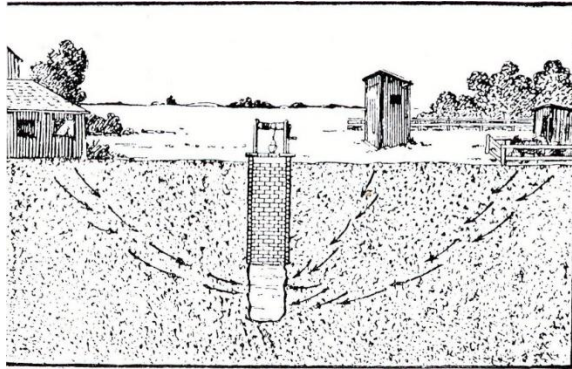
10 - Varide ve sadire dosyaları: Seyyar tabip kendisine gelen muharreratı ve yazdıklarının suretlerini usulen dosya halinde muhafaza eder.

Madde 50 — Seyyar tabipler 49 uncu maddede yazılı defter, cetvel ve dosyalardan maada icabeden İdarî ve fennî defter ve dosyaları Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürünün göstereceği şekilde tutarlar.

Madde 51 — Bu talimatnameden evvel neşredilmiş olan seyyar etibbanın vazifelerine ait bilcümle talimatnameler mülğadır.

Talimatnameye uymıyan bir kuyunun yer yüzünden ve ağzının pislenmesi

Talimatnameye uymıyan bir kuyunun yakınındaki apteshane, ağıl ve ahırdan pislenmesi

Seyyar tabiplerin köy çalışma kayıt defteri

Sayfa numarası:

Sıra No.	Sorgu hanesi	Köyünci ziyaretinde yazılacak cevaplar	Köyünci ziyaretinde yazılacak cevaplar
1	Köyün adı: nüfusu		
2	Köye varıldığı tarih		
3	Köyden ayrılma tarihi		
4	Köyde son ziyaretten beri kay doğum olmuştur; ölü doğum var mı?		
5	Kaç ölüm vardır?		
6	Köyde sari ve salgın hastalık var mı? nedir? Sari hastalıktan kaç musap ve vafat vardır?		
7	Sari hastalığa karşı ne gibi tedbirler yapıldı?		
8	Köyde tatbik edilen aşı miktarı: 1- Çiçek aşısı 2- Tifo >> 3- Diğer aşılar		
9	Kaç sıtmalılı görülmüştür, ilâç verildi mi? Sıtma menbaı nerelerdir? bunların İslahına çalışılıyor mu?		
10	Kaç frengili vardır? tedavi olunuyorlar mı ? Yeni frengi vakaları var mı? Adedi.		
11	Trahom var mı? Nisbeti nedir; Mücadele yapılıyor mu? İlâç verildi mi?		

Seyyar tabiplerin köy çalışma kayıt defteri

Sayıfa numarası:

Sıra No	Sorgu hanesi	Köyün.....nciz ziyaretinde yazılacak cevaplar	Köyünnci ziyaretinde yazılacak cevapları
12	veremliler var mı, adedi? İlâç verildi mi?		
13	Köye son defa küçük sıhhat memuru ne zaman gelmiştir?		
14	Sari çocuk ishali var mı? Vefat varsa adedi? Ne gibi tedbirler yapıldığı?		
15	Sari hastalıklardan başka köyde kaç kişi muayene edildi?		;
16	Köyün içme sularının sıhhi vaziyetleri?		
17	Köyün temizliği ve helaları; bunlar için neler yapıldı?		
18	Köyde fabrika ve bu gibi inşaat, maden ocakları, çiftlik varsa amelelerin vaziyeti? Amelede hastalık var mı?		
19	Diğer hususat		
20	Köyde seyyar tabip taratman yapılan diğer icraat nelerdir? ve yazılan raporlar neye ait, kime verildi?		

Tamimler

EMNİYET İ. U. M.

Ş. III

Sayı: 9188

Yerlilerin, memleketlerinde polisliğe kabul edilmemeleri prensipi dolayısıyla münhalâtın kapatılmasında müşkülât çekildiği bazı vilâyetlerin yazılarından anlaşılmaktadır.

Her vilâyetin asgarî ihtiyacına tekabül edecek bir vaziyette olan Emniyet kadrolarının, bu prensibin tatbiki yüzünden zafa düçar olmasını ehemmiyetle arzu eden Vekâlet, boşalan polis memurluklarının uzun zaman açık kalmaması işinin, aşağıda izah edilen şekilde halli muvafık görülmüştür.

Vekâlet, zaman zaman gazetelerle ilânlar yaparak polisliğe talip olanları, memur istiyen vilâyetlere tavsiye edeceğinden kadrolarda münhal vukubuldukça miktarının Vekâlete bildirilmesini rica ederim efendim.

10/10/934

Ş. III

Sayı: 9609

Gerek doğrudan doğruya ve gerek itiraz ve temyiz suretile Polis divanlarından Emniyet I. U. M. Müdürler Encümenine gelen tahkikat evraklarından mühim bir kısmının ihmal, dikkatsizlik ve gafletten mütevellit suçlara taallük ettiği ve tahkikatı yapan tahkik memurlarının da «Suçlu memurun fena maksat ve niyeti olmayıp suçun dikkatsizlik ve gafletten ileri geldiğini» tasrih ederek bu memurları müda-

faa eder yollu mütalealar dermeyen etmekte oldukları görülmektedir.

Şimdiye kadar geçen bu muamelelerden ve serdedilen mütalaalardan dikkatsizlik ve gafletten doğan hareketleri daima mazur görmek âdetinin, teessüs ettiği memurlardaki bu gibi dikkatsizlik ve gafletten mütevellit kabahatlerin normal işler şeklinde telâkkisinin kökleştiği ve bazı memurların, kendilerini alâkadar eden yazıları okumadan imza ettikleri kemali safiyetle itiraf ve bu sebeple mazur görülmeleri icap edeceği yolunda müdafaatta bulundukları hayretle okunmaktadır.

Memurlar arasında yerleşen bu kötü telâkki ile bütün âmir arkadaşların şiddetle mücadele etmeleri lâzımdır. Çünkü her türlü fena hareketler ihmal, dikkatsizlik ve gafletten doğar. Bir memurun, bir evrakın iki günde bitmesi icap eden muamelesini bir hafta sürüklemek suretile göstereceği ihmali, ehemmiyetsiz bir evrakı okumadan imza etmek suretile yaptığı gafleti yarın daha mühim işlerde, hattâ memleketin emniyet ve selâmetine taallûk eden meselelerde de göstereceğine ve belki de bu yüzden telâfisi mümkün olmayacak hâdiselerin vukuuna sebebiyet vereceğine şüphe edilemez. Binaenaleyh bütün polis mensuplarının bu kötü telâkkiyi kökünden söküp atmalarını ve ihmal ve gafletleri görülenler hakkında asla müsamahakâr davranmamalarını ehemmiyetle talep eder ve en küçük bir ihmal ve müsamahaya karşı şiddetle hareket olunacağını beyan eylerim efendim.

28/10/934

NÜFUS İ. U. M.

Ş. III

Öz :

Muhacir ve mültecilerin
evlenme muameleleri H.

Sayı: 21404/2011

Hicret veya iltica suretile memleketimize gelen Türklerin verecekleri beyannameler üzerine tabiiyetimize alınmaları mukarrer bulunduğundan 2510 numaralı kanun hükümlerine göre verilmekte olan ve muvakkat doğum kâğıdı yerinde bulunan Muhacir kâğıtlarında alâkadarların medenî halleri dahi gösterilmekte olmasına binaen bu gibi muhacir ve mültecilerin kabul ve tescillerine müteallik merasimi kanuniyenin icrasına ve kabul kararlarının mahallerine tebliğine kadar evlenmek isteyenlerin mensup oldukları Konsolatolardan vesika istihsaline hacet görülmeksizin ellerindeki muhacir kâğıtlarına istinaden medenî kanunumuzda yazılı yaşları ikmal etmiş oldukları anlaşılanların evlendirilmesinde bir mahzur görülmemiştir.

Çünkü muvakkat doğum kâğıdı yerini tutan Muhacir kâğıdında hâmil olanlar hakkında Türk tebaası muamelesi yapılacağından bunlar hakkında asli memleketlerinin mensup olduğu Konsoloslardan vesika aramağa mahal yoktur.

Ancak bu evliliklerinin Nüfusa yazılması kabul kararlarının tebliğine taliki ve kendilerinin yedi iktidarda olmıyan esbap dolayısıyla Nüfusa geç ihbar edilmiş olmasından bilâceza ilmühaberlerinin kabulü zaruridir.

Bunlardan tabiiyetimize alınması mahzurlu görülerek tabiiyete girme talebi reddedilen erkekler çıkacak olursa elinden muhacir kâğıdı geri alınır ve karısı tebaamızdan ise Vatandaşlık kanunumuz mucibince yurttaşlığımızı muhafaza eder. Buna yöre muamele yapılması temenni olunur efendim.

24/10/934

Sayı: 21935/7176

2330 numaralı Af kanunu hükümlerine tevfikân Kanunu medeninin meriyetinden 1312 numaralı Türk Vatandaşlığı Kanununun meriyete girdiği 1/1/929 tarihine kadar Evlendirme memuru huzurunda yapılmış akte müstenit olmıyarak birleşip karı koca halinde yaşayanlardan çocuk olduğu ve erkek bekâr bulunduğu takdirde bu yaşayış evlenme akti sayılarak bu birleşmelerin evlenme akti suretile, Kanunu medeninin meriyetinden evvelki tescil harici kalmış evlenmelerin de alelilâk vesika veya ilmühaberle kanunun koyduğu müddet içinde müracaat etmiş olanların idare heyeti kararıle kayıt ve tescil edileceğine göre bu gibi kadınlardan kocaları yabancı devlet tebaasından olanların eski Tabiiyet kanunumuz mucibince yurttaşlığımızı kaybedip etmiyeceğinde ve bu vaziyetteki kadınlardan doğmuş çocukların yabancı devlet tebaasından olan babalarına tâbi kalarak tescil harici tutulup tutulamayacaklarında bazı vilâyetlerce tereddüt edildiği anlaşılmaktadır.

Nikâhsız birleşip karı koca gibi yaşayanların bu yaşayışları ancak 2330 numaralı Af kanununun 16 inci maddesinin B fıkrası mucibince tescilleri tarihinden itibaren hukukî bir mahiyet iktisap eder. Yoksa bu birleşmelerin başlangıcı Türk vatandaşlığı kanununun meriyeti tarihinden evvel olması evlenme akti noktai nazarından hiç bir hukukî hüküm ifade edemeyeceği gibi bahsi geçen B fıkrasında «Bu yaşayış evlenme akti sayılarak bu birleşmelerin evlenme suretile tescili yapılır» diye yazılı olan hükümden maksut olan da bu hâdiseyi vukuundan itibaren meşru tanıyarak ondan neticeler çıkarılmasına imkân bahşetmek olmayıp ötedenberi devam edegelmekte olan filî ve gayri hukukî vaziyetin tesciline salâhiyet vermek ve müsaade etmekten ibarettir. Şu hale göre tescil tarihi 1312 sayılı kanunun meriyeti zamanına müsâdif olması ve bu kanunun 3 üncü maddesi ecnebilerle evlenen Türk kadınlarının Türk kalacaklarını âmir bulunması itibarile mevzuubahis olan kadının ecnebi erke-

ğe izafetle tabiiyetimizi kaybetmesine hiç bir sebep olmayıp Türk tabiiyetini muhafaza edeceği aşikârdır.

Bu gibi kadınların tescilden evvel yabancı devlet tebaasından erkeklerle münasebetinden doğmuş olan çocuklarına gelince bunların tabiiyetini tayin için 1312 numaralı kanunun meriyete girdiği tarihten evvel mi yoksa sonra mı olmuş olduklarına bakmak lâzımdır. 1312 numaralı kanunun meriyete girdiği tarihten evvel ise yabancı devlet tebaasından olan babalarına izafetle ecnebidirler ve bu itibarla kütüklerimize tescil edilemezler. 1312 numaralı kanundan sonra ise bu kanun anaları Türk tebaası olan çocukları alelilâk tebaamızdan saydığı için Türk tebaası sıfatile tescil edilirler. Buna göre muamele yapılması tamimen tebliğ olunur efendim.

28/10/934

VİLÂYETLER İ. U. M.

Ş. VI

Ö z :

Şehitlikleri imar cemiyeti
takvimleri H.

Sayı: 4278

Geliri şehitlerin mezarlıklarının imarına sarfolunmak üzere geçen sene olduğu gibi 935 senesi için dahi çıkardıkları cep ve duvar takvimlerinin resmî dairelerce satın alınması şehitlikleri imar cemiyeti reisliği tarafından istida edilmekte olduğu 3/10/934 tarih ve 6/2894 sayılı tezkere ile Başvekâlet yüksek makamından iş'ar buyurulmakla tamimen tebliğ olunur efendim.

Vilâyetlere, Umumî Müfettişliklere yazılmıştır.

8/10/934

Ş. V

Ö z :

Resmî makamlardan gönderilen
müraselât içindeki hususî mektuplar
H.

Sayı: 4310

Resmî makamlardan postanelere tevdi edilen resmî zarflar içine bazı mürsil makamlarca hususî mektuplar ve hattâ paralar dahi konulmakta olduğunun anlaşıldığı ve resmî zarflar içine Hükümete ait olmıyan işler hakkında evrak koymak kanunen yasak olduğundan hâzineyi izrar eden bu gibi hallere meydan verilmemesi Nafia Vekâletinden iş ar kılınmış olduğundan muktezasının ifası tamimen temenni olunur efendim.

Vekâlet dairelerine; Vilâyetlere, Umumî Müfettişliklere yazılmıştır.

10/10/934

27/9/934 tarihinden 27/10/934 tarihine kadar Dahiliye

Vekâletince muamelesi ikmal edilen Yetim ve Tekaüt Maaşları

İsim ve memuriyeti	Nev i tah.
Bâlâ hususî muhasebe memuru Mehmet Ef.	Tekaüt
Mersin Nüfus memuru Salih Ef.	»
Simav Nüfus memuru Rüştü Ef.	»
İstanbul belediyesi iktisat işleri M. murakibi	
Mehmet Necip B.	»
Beyoğlu Zabıtaı belediye memuru Hafız Ahmet E.	Yetim
İstanbul belediyesi Temizlik işleri memuru	
İsmail Ramiz B.	Tekaüt

İsim ve memuriyeti**Nev i tah.**

Cebelibereket eski mutasarrıf Hüseyin Hüsnü B.	Zam
Hüdeyde mutasarrıfı Ahmet İzzet B.	Yetim
Bitlis mebusu Sadullah Fevzi B.	»
Düzce Nüfus memuru Yusuf Celâlettin B.	»
Çoruh Nüfus başkâtibi Musa Kâzım Ef.	Tekaüt
Tokat hususî muhasebe mülhakat kâtibi Mehmet E	Yetim
Müküs nahiyesi müdürü Hamdi B.	Tekaüt
Konya mebusu Musa Kâzım B.	Yetim
Elâziz Encümen başkâtibi Aptürrahman B.	Tekaüt
Mülga Dahiliye nezareti ikinci sınıf hulefalığından	
Mütekaît Ahmet Ramiz B.	Zam
Giresun evrak memuru Ali Rıza Ef.	Tekaüt
Dahiliye Vekâleti heyeti fenniye mimarı Mustafa Fazıl B.	Yetim
Karapınar nahiyesi müdürü Ali Seyfettin B.	İkramiye
Konya evrak kalemi kâtibi Mustafa Ef.	Tekaüt
Bitlis tahrirat kâtibi Mehmet Niyazi Ef.	»
Deliktaş nahiyesi müdürü Haşan Tahsin Ef.	İkramiye
Doğanbey nahiyesi müdürü Ahmet Ferit B.	»
İstanbul mektupçusu Ali Fuat B.	Yetim
Afyon Nüfus müdürü Şakir B.	»
Ordu valisi Âdil B.	Tekaüt
Kilis Nüfus memuru Hüseyin Ef.	Yetim
Adana iskân memuru Ömer Hulûsi Ef.	Tekaüt
Yağmurdere nahiyesi müdürü Aptullah Avni B.	İkramiye
İstanbul belediyesi heyeti fenniye mümeyyizi	
Ahmet Kemalettin B.	Yetim
Kastamonu matbaa kâtibi Yekta Ef.	Tekaüt

Gayri Resmî kısım

Şehirler ve Belediyecilik

Amerikada

— 26 —

Birleşik Amerika Hükümetlerinde Belediyelerin malî esasları:

Amerika belediyelerinin bütçelerini besliyen iratların yüzde yetmiş belediyelerin doğrudan doğruya mülkiyet üzerinden aldıkları vergiden temin edilir. Yüzde onu âmme hizmetlerinden ve yüzde yirmisi de belediye resimlerinden elde olunur.

Halbuki İngilterede belediye vergilerinin yüzde ellisi (Grnts in ail) denilen hükümet muavenetlerinden temin olunmaktadır.

A — Mülkiyet vergisi:

(General property tax) denilen bu vergi menkul ve gayri menkûl bütün mülkiyet kıymetleri üzerinden alınır. Evvel bu kıymetler (assessores) ler tarafından tesbit edilirdi. Bunlar intihapla vazifeye geldikleri için bir çok ihtilâflar çıkardı. Son senelerde emlâk kıymetini tesbit için yeni bir sistem meydana çıkmıştır. Bu şekle göre şehirlerin herhangi bir mıntakasinda büyük bir parsel içinde bulunan emlâkin kıymetleri, emlâk alım ve satımı ile meşgul etmiş adamları tarafından tesbit edilir. Belediyenin intihapla (Assessor) ları bu ölçüyü mikyası tutarak diğerlerini de bunların kıymetine irca ederler.

Spesial assessment dahi denilen Betterment taxes ya-

ni belediye hizmetlerinden mütevellit tezayüt kıymeti resmi (şerefiye) dahi bu memurlarca tesbit olunur.

Menkul servetler vergisine gelince:

Bunun tesbiti dahi müşküldür. Bir çok belediyelerde mükellefin ikametgâhı üzerinden alındığı gibi bankalarda toplanmış paralar üzerinden de alınabilir.

Bir çok mahallî hükümetlerde mükellefin yemin ile temin ettiği beyannamesi üzerinden de vergi kabul edilmektedir.

Bundan başka:

Diğer bir varidat menbaı daha vergiye matrah olarak kabul edilmiştir. Umumî hizmetlerin işletilmesinden mütevellit hasılatattan vergi almak bazı belediyeler bunu gayrı safi hasılat üzerinden bazılarını da safi hasılat üzerinden almaktadırlar.

Nevyork hükümeti içinde bu vergi Public utilitie denilen umumî hizmetlerin işletilmesine ait sermayelerin borsada satılan aksiyonları kıymeti üzerinden almıyor.

Amerika belediyelerinin istikraz suretile temin ettikleri fevkalâde varidat ayrı ve mühim bir yekûn tutar ve büyük şehirlerde, belediyelerin her sene tediye ettikleri borç faizleri, aynı belediyelerin maarif hizmetlerinden sonra en yüksek masrafı teşkil eder. 1917 senesine kadar nüfus başına 80,75 dolar iken umumî harpten sonra bu nispet yüzde 20 çoğalmış ve nüfus başına yüzde yüz doları bulmuştur.

Belediye bütçeleri

Bütçelerin tanzim ve tasdik şekilleri çok muhtelif olmakla beraber, kanunlarla bir kısım masrafları tesbit ve bir kısım yeni vergileri menedildikten sonra, diğer bütün salâhiyetler, İdarî bir kontrole dahi lüzum görülmeksizin belediyelere bırakılmıştır.

(Mayor and council) denilen ve yukarıda izah olunan belediye reisi ve meclis şekliyle idare edilen belediyelerde bütçeler bazan doğrudan doğruya belediye reisleri tarafın-

dan hazırlanır. Bazan meclisin hususî bir komisyonunca yahut Board of estimate denilen heyetçe tesbit edilir. Belediye meclisine sevk olunur. Belediye meclisleri ekseriyetle yeni tahsisat koymağa veya zam yapmağa salâhiyeti olmayıp bütçe projesi masrafları üzerinde yalnız tenzilât yapmak suretile tasdik vazifesini ifa ederler. (Commission government) denilen komisyon usulile belediyecilik şeklinde idare edilen yerlerde bütçeler, belediyenin diğer bütün malî meseleleri gibi doğrudan doğruya komisyonca tesbit ve tasdik edilir.

(City manager) denilen şehir idaresi usulü ile idare edilen belediyelerde ise bütçe (Manager) ler tarafından hazırlanır ve belediye meclislerince tasdik olunur.

Masrafların kontrolü

Amerikada şehirlerin büyüklüğü ne olursa olsun belediye masraflarının kontrolü intihapla işbaşına getirilmiş bir memur tarafından yapılır. Bunlara (Controller) yahut (Anditer) derler. Bunlar Birleşik Amerikanın üç hükümetinde doğrudan doğruya belediye reisleri tarafından tayin olunur.

Belediye bütçelerinin hazırlanmasında dahi bu murakıplar faal bir rol ifa ederler Belediye masrafları yapılabilmek için sarf kâğıtlarının bu murakıplarca vize edilerek veznedara gönderilmesi lâzımdır.

Amerikada belediye mahkemelerinin hâkimleri de intihapla vazife başına getirilmiş ise de büyük şehirlerde mütehassıslara tevdi edilmiştir. Bununla beraber, çocuk işleri mahkemesi, hizmetçi işleri mahkemesi, gece çalışan mahkemeler gibi hususî şekillerin ıslâhı meselesi günün en mühim belediyecilik mesaisi arasında telâkki edilmektedir.

(MUNİCİPAL CORPORATION)

Belediye Birlikleri

Bunlar muayyen maksatla teşekkül etmiş; Amerikan;

tâbirine göre mahallî hükümetlerdir. Yani yeni belediye taazzuvarıdır. İcra sahası bir veya bir kaç belediyenin hudutlarına girebilir. Bir çok memleketlerdeki emsaline nazaran bunların farkı birliğin kendisine mahsus vergi ve resim koymak salâhiyeti ve istikraz aktedebilmesi keyfiyetidir.

High School dutricks denilen mektep birlikleri Severs denilen kanalizasyon birlikleri bunlar arasındadır.

Bir çok hükümetlerde birliklerin yeni vergi koymak salâhiyetleri, mükellefiyete tâbi mülkiyet kıymetlerinin % 5 i ile tahdit edilmiştir.

Bu Birliklerin kuruluş ve işleyiş tarihleri müstemleke zamanına kadar varır. O vakit bunlar doğrudan doğruya

(Guvernör) yahut proprietor denilen icra âmirleri tarafından verilen emirle teşekkül ederdi.

Şimdi bu salâhiyet teşriî meclislere aittir. Hudutlarının değiştirilmesi, diğerlerde birleştirilmesi, yahut ilgası aynı hükme tâbidir.

* * *

Amerikada:

Mahallî ademi merkeziyet var mıdır?

(Self local government)

Amerikan mahallî idareleri esas itibarile iki vasfı haizdir. Merkezi hükümete ait taazzuvarlardan birisi olması ve ayrıca da mahallî hükümet ihtiyaçlarına bakacak bir teşekkül halinde bulunması.

Birinci vaziyet için hiç kimsenin bir itirazı olmamış ise de (Mahallî teşekkül) mahiyeti noktasından uzun münakaşalar olmuş ve hükümetin mahallî muhtariyete müdahalesi Amerikan mahkemeleri tarafından reddedilmiştir.

Bu münakaşa ilk defa (Michigan) hükümetinde oldu:

Burada teşriî meclise Detroit şehri için, gayet vâsi salâ-

hiyete malik bir mesai komitesi ihdas etti ve (Borad) denilen heyet azalarını tayin salâhiyetine müdahale eyledi.

Mahallî mahkemesi, bu azaların daimî mahiyeti tayinlerinin Amerikan umumî hukukuna ve hükümetin teşkilâtı esasiyesine mutabık olmadığı mütaleasile kanunun meşruiyetini reddetti.

Esbabı mucibesinde de: Eşhas haklarından hürriyet ve mülkiyetin nasıl muhafaza ve himayesi lâzım ise mahallî idarenin de o şekilde himayesi zarurî olduğu ve esasen memleketin ilk teşekkülünde, teşkilâtı esasiye kanunları yapılırken dahi, hudutları ve salâhiyetleri muayyen ve takriben birbirine benzer mahallî idarelerin mevcut bulunduğu ve bunların hiç bir zaman salâhiyetlerinin talik edilmediği ve halkın arzusunu da bunların mevcudiyeti muhafaza merkezinde tecelli ettiği ve hükümetçe, siyasî cereyanlar münasebetile mahallî idare hukukunda tadilât yapılması caiz ise de esas haklardan birini teşkil eden mahallî idareleri lâğvetmek salâhiyeti bulunmadığı dermeyan edilmiştir.

(Hükümet teşriî meclislerinin mahallî işlerde vaziyeti)

Amerikan mahallî idare sisteminde muhtelif hükümetlerde mahallî işlere ait salâhiyetleri çok muhteliftir.

Bilhassa reis ve icra âmiri meselesi ile kadro ve memurlar işi mühimdir. Teşriî meclisler, her memuriyeti ihdas veya lâğvedebilir. Buna mukabil mahallî mahkemeleri de, diğer mahallî işlerde olduğu gibi, teşkilâtı esasiye kanunlarının ruhuna tevafuk etmiyecek tadiller ve ihdaslar hakkında ret kararı verebilir.

Polis âmirlerinin tayini meselesi de münakaşalı bir iştir. Ekseriya hükümetçe tayin olunur. Belediye idarelerindeki müstahdem amelelerin asgarî ücretlerde mesai saatlerinin tayini de teşriî meclislerin salâhiyetlerinden sayılmıştır.

Amerikan belediyeciliğinde, belediyelerin faaliyet sahaları hukukî olarak şu üç ana hat ile tesbit edilmiştir:

A - Sarahaten kendilerine tevdi edilmiři olan işler.

B - Zımnan ya doğrudan doğruya birinci fıkradaki esaslara dahil işler,

C - Kendi mevcudiyeti noktai nazarından aslî vazifesini ifa için lüzumlu görölen diğer işler.

Bu sonuncuların umuna faideli olması kâfi olmayıp aynı zamanda elzem işlerden bulunması şarttır.

K. Naci

Şehirlerde gürültüye karşı alınacak tedbirler.

Fransada

Dahiliye bütçesinin yüksek mecliste müzakeresi sırasında şehirlerde gürültüye karşı alınacak tedbirler ehemmiyetle nazarı dikkate alınmıştır.

Avrupanın belediyeçilikte en illeri şehirlerinden birisi olan (Paris) de bu tedbirlerin nelerden ibaret olduğu, Paris Polis preferliği tarafından hazırlanıp usulen tasdik edildikten sonra tatbik olunmakta bulunan talimatname tavsih edilmiştir.

Bu talimatın tamamile tatbiki için dikkatle çalışılmaktadır. En mühim maddeleri aşağıda arzedilmiştir:

Madde 1 — Bilâlüzum ve yahut bir tedbir hatasından dolayı şehir ahalisinin rahatını celp edecek gürültülere sebep olmak memnudur.

Madde 2 — Birinci madde de zikredilen şerait dahilinde yapılan gürültüler aşağıda sayılan sebeplerden ileri geldiği takdirde bilhassa memnudur.

- 1 - Turuku umumiye üzerinde icra edilen her türlü ameliyat,
- 2 - Ağır veya yaylı olmıyan nakliye vesaiti arabaların kâfi derecede yavaş gitmemesinden mütevellit gürültüler,
- 3 - Motörlü nakil vasıtalarının karoserisinin eskimiş, yıpranmış olmasından mütevellit gürültülere,
- 4 - Motörlü arabaların durduğu halde motörün gürültü yapması,
- 5 - Arabaların Erenlerinin fena konulmuş veya iyi halde muhafaza edilmemiş olmasından mütevellit gürültü,
- 6 - Yollar üzerinde motörlü arabaların tahribesinden

mütevellit gürültü, ve yahut tamirden sonra hali faaliyete konulması,

7 - Arabaların kornasının sui istimal edilerek kullanılması,

8 - Gece yarımından ve sabahın altısından itibaren arabaların nizami süratten yavaş gitmeleri ve binaenaleyh kornaya lüzum olmayacak bir tarzda yavaş gitmemelerinden mütevellit korna gürültüsü,

9 - Araba yükünün tertipsiz olmasından mütevellit gürültü,

10 - Umumî yollarda bağlamak, yüklemek, boşaltmak dolayisile gürültü çıkaran maddeler:

(Demir, teneke, çinko plâklar gibi) bunların umumî yollarda nakli yasaktır.

Madde 3 — Birinci maddede mevzuubahs şekilde olduğu gibi, hususî mesken ve mahallerde onların tetümmatında fonograf, hoparlör, musiki âlâtı, havai fışek, ateşli silâh ve yahut her hangi bir sıfat ve ticaret için ameliyat, inşaat ameliyatı, hayvan beslemek, eğer bunların gürültüleri mahal ve saatle takyit edilmiş ve yahut sakinlerin istirahatini muhtel olacak halde ise, bunlar da memnudur.

Madde 4 — Her vaziyette ve her şekilde aşağıdaki şeyler yasaktır:

1 - Arabacıların kaba ve yahut müteharris ve yahut müteaddit ve muhtelif şekillerde ses çıkaran kornalar kullanmaları,

2 - Otomobil, motosiklet, ve diğer motörlü arabaların suhnet verici aletleri bulunmayan otomobillerin hareketi memnudur. (Motorp cas serbest olmayacak).

3 - Düdük ve emsalinin sanayi ve ticaret müesseselerinde memurların hareketlerini tanzim için istimali yasak olduğu gibi aynı maksatla ve fakat on beş saniyeden fazla devam etmemek suretile çan, elektrikli zil ve buna mümasil zillerin istimali yasaktır.

4 - Panayır bayramlarında, urk, trampet, davul, çan (Büyük gonk kapaklı çan), hoparlör, düdük gibi bilhassa gürültü çıkaran vasıtalar kullanılması yasaktır.

5 - Sokaklarda müzikle gezmek saat on bir buçuktan sonra yasaktır.

6 - Müsaadei mahsusa alınmaksızın her türlü sesle ve musiki ile umumî yollarda işittirmek için alât koymak,

7 - Hususî müsaade olmaksızın yollarda umumî ve millî bayramlar haricinde silâh atmak, fişek atmak gibi şeyler,

8 - Umumî yollar üzerinde halı silkmek yasaktır-. Halı süpürmek yasaktır. Umumî yollar üzerinde bir nisan, otuz eylüle kadar sabahın sekizine kadar ve 1 teşrinievvelinden 31 marta kadar sabahın dokuzuna kadar caizdir.

Madde 5 Bilcümle amele, sanatkâr, müteşebbisler çekiç ve örs istimalini mucip iş yapmak zaruretinde kalırlarsa ve bu gürültü atölyenin haricine çıkıyorsa ve istirahati ahaliyi muhtel ise gece ondan sabahın yedisine kadar mesailerini tatil etmek mecburiyetindedirler.

Aynı zaruret imalât işlerinde dahi böyledir. (Yıkma, yapmak).

Hususî bir müsaade almaksızın yollar üzerinde imalât yapanlar dahi aynı tâbidir.

Madde 6 — Her türlü motörler, hangi şekilde olursa olsun bir ticaret veya sanatın icrası için istimal edilirse ve yahut makine, elektrik transmisyonu, dahili bir müessesede istimal edildiği takdirde dahi, eğer bu müessese hususî kanunlara tâbi değilse, bu tesisatı hiç bir şekilde halkın istirahatini ihlâl edemeyecek tarzda istimale mecburdurlar.

Madde 7 — Bu ahkâma riayet etmeyenler veya mu

halif hareket edenler, ceza kanununun 471 inci maddesinin 15 inci fıkrası dairesinde takibata tâbi tutulacaklardır. Bu takibat icap ediyorsa haklarında 479 uncu maddenin 8 inci fıkrasının tatbikına da mani olamayacaktır.

* * *

Bütün bu tedbirleri tatbik edebilmek için yarış zabıtasına gayet geniş ve kuvvetli salâhiyet verilmiştir.

K. Naci

Halk ve Memur

Arasındaki münasebetlerin hüsnü tanzimi hakkında

bazı kaideler

BAŞLANGIÇ

1 — Memur ve halk arasında umumî bir konuşma:

Memur ve halk umumiyetle birbirinin tamamen zıddı ve aksi bir kelime olarak kabul edilmektedir. Fakat, her iki tarafın birbirini iyi tanınması ve iyi muamele etmesile, aralarında hiç te birbirine zıt bir şey bulunmaz. Hiç bir zaman birbirine karşı itimatsızlık, hürmetsizlik besliyen iki partinin münasebetleri hüsnü suretle inkişaf edemez.

Şu halde; şüphesiz ve hâlâ ekseri yerde olduğu gibi halkla memur arasındaki anlaşamamazlık nereden hasıl oluyor?.

Hemen hemen hiç bir defa yalnız bir tarafın tarzı hareketi şikâyeti mucip olmadığından, her iki tarafı da konuşturarak şikâyet ve arzuların meydana çıkmasına yardım edelim.

Halk - Memurlar, kanun bürokrasi adamlardır. Bunlar, kanun ve talimatnamelerin maddelerine, fıkralarına sarılarak ehemmiyetsiz şeylerde bile müşkülât ihdasından çekinmezler, bir ticarethanenin sahibi tecrübesine göre en güç işleri bile münasip surette hallettiği halde, memur vesika ve hüviyet varakası ister.

Memur - Şüphesiz ki; halka lüzumsuz yere müşkülât çıkaran ve kanun ve talimatnamelerin tatbikatında lüzumsuz ve boş yere korkan bazı memurlar vardır. Fakat umumî olarak unutulmamalıdır ki, ister hükümet isterse idarei hususiye isterse belediye olsun, her memur, kendi idaresinin ve âmirinin kendisine havale ettiği işleri müsavat ve mana-

sile; sıra ile bitirmek gayesini takip eder. Daire âmiri tarafından işlerin cinsine göre muamele tarzları hakkında bir talimatname vazedilmiş ise, muamelelerin tam usulile ve doğru olarak bitirilmesine imkân yoktur. Fakat böyle bir iş ve muamelât talimatname Veya talimatının bulunmadığı yerlerde, muamelenin tarzı ikmali memurların kudret ve salâhiyetine kalmış demektir. Şüphesiz ki böyle bir halde, ne halka ve ne de hükümete hüsnü hizmet imkânı olamaz.

Bunun neticesi hazinei devletin zarara girmesile yine umumun bu fazla masrafı ödemesi icap eder.

Halk - Ben her hangi bir ihtiyacımın, işimin halli için bir memura müracaat edince onun alâka ve anlayışile karşılaşmaym mı?

Memur - Memurların halkın, işile derinden alâkadar olmasına ve yardım etmesine kanunların çerçevesi manidir. Diğer cihetten, kendisine alâka gösterilen bir fert bundan memnun olur ve teşekkür ederken, diğer bir yerde böyle bir kolaylığa mazhar olmıyanlar kendilerini haksızlığa düşer olmuş zannederler.

Halk - Memurların ifa edeceği vazifelerin, mevcut nizam ve talimat dahilinde yapılmasına hiç kimsenin bir itirazı olamaz. Fakat, memur da halk tarafından küçüklük veya ehemmiyetsiz telâkki olunamaz. Lüzumsuz muamele ve müşkülâta da kalkışmamalıdır. Çünkü böyle bir işgüzarlık ve ehemmiyetsiz şeyler halkı kızdırmağa kâfi gelir. Bunun için memurların hizmete heveskâr ve mesuliyetten korkmaz kudretlere tutulması lâzımgelir. Memurun, talimatname müsait olduğu halde, kendi korku ve düşüncesile herhangi bir istida ve müracaatı reddetmiye kalkışması doğru olamaz. Halkın daire âmir ve müdürlerde de serbest ve usuliyle temas etmesine de, memur; kendisine müracaat edenlerin bulunduğu hariç ve İktisadî hayat içinden gelen şahısların muhitini tetkik etmekle muvaffak olabilmelidir.

Memur - Halkın; memurlarında İktisadî hayattan haberdar olması hakkındaki arzusu da pek yerindedir. Bizde

buna mukabil halkın da; memurların vazifeleri ve memur teşkilâtı hakkında kâfi malûmatı olmasını arzu ederiz.

Halkın bu husustaki bilgisizliği giderilmiş olursa, bugün inkişafa mani olan memurla halk münasebatı derhal düzelmiş olur. Halkın bu hususta daha mektep ve hayat mekteplerinde tenvir edilmesile ancak muvaffakiyet elde edilir.

Halk - Bizim memurlar hakkında daha bazı şikâyetlerimiz vardır. Bir çok müracaatlarımızın tam ve doğru olarak anlaşılması ve halledilmesine kadar ekseriya pek uzun zaman geçmektedir.

Memur - Bazı daireler, halkla temasta bulunacak memurlarını büyük bir itina ile seçerler. Bu seçme hususunda kullanılan usul, vâsi miyyasta sair dairelere de tatbik edilmelidir. Çünkü böyle bir usul; bu gibi memuriyetlere talip olacıklardan, ruhan mutabık olmıyanları derhal tasfiye eder. Bugün bir çok memuriyetlerde, yüksek ve iyi tahsil görmüş memurluğa elverişli olanlar aranmakta ve alınmaktadır. Fakat mevcut olan memurlarda da uygun olmıyanların uzun zaman memuriyetlerde kullanılmamalarına dikkat etmelidir. Çünkü, anlayışı kıt olan ve bu suretle kendisi farkında olmıyarak halka müşkülât yapan böyle memurlar, muamelâtı sekteye uğratarak dairenin şeref ve mevkiinin halk hükümet nazarında düşmesine sebep olur. Fakat bazan da mes'uiyet ve kabahat, maksadını anlatamıyan halktır.

Halk - Biz iyi ve şerefli dairelerin âmirlerinin, muktedir ve anlayışlı memur seçmelerine ehemmiyet verdiklerine inanırız: Fakat biz, hayatı umumiyede insanın insana karşı gösterdiği hüsnü muamele ve nezaketi memurlardan göremediğimizden hatta haba ve nezaketsiz muamelelerinden şikâyetçiyiz.

Memur - Bu şikâyetlerde, halk nadir vakaları umumileştirmekte ise de memurların en büyük kısmı bazı müşkülâta, hizmetteki zorluğa, hattâ halkın haksız matalibe ve memuru incitmesine rağmen, halka nezaketle muamele etmeyi usul ittihaz etmişlerdir.

Halk - Hele beklemek. Bir daireye tahriren yapılan müracaatlarda ufak bir cevabı almak için haftalar geçer, işi şifahî olarak takip edince de birçok müşkülâtla karşılaşılır. Evvelâ, herhangi bir dairede gidilecek şube ve kısımları gösteren pilânlar bulunmadığından, işi takip güçleşmektedir. Nihayet aranılan oda bulununca, memurun orada bulunduğu tesbit olunur. Bekledikçe ve ısrar ettikçe de, taciz edici bir fert olarak hissolanarak nihayet kasten atlatılır.

Memur - Aranılan memur odalarının kolaylıkla bulunmaması hakkındaki şikâyetler ekseriya pek varittir. Fakat, Binanın vazife plânını gösteren dairelerde de halkın bunlara riayet etmediği görülmektedir. Büyük dairelerin kapısı yanında ise müracaat memurluğu vardır ki, vazifesi halkın muamelesi için en kısa yolu göstermektir. Buna rağmen bir çok yerlerde halk önüne tesadüf ettikleri her memuru, onu alâkadar etmese de, bir çok suallerle taciz etmektedirler.

Halk - Bu müteaddit suallerin sebebi; halkın fena memurların baştan savma cevaplarıyla evvelce aldanmış olmaları. Ve aynı mesele hakkında müteaddit şahıslara sorarak zaman kaybetmemek ve kızmamak yollarını aramalarındandır. Halbuki, müracaat memurları, müracaat olunması muhtemel meseleler hakkında halka kâfi izahat verecek kudrette memurlardan olmalıdırlar. Akli basında olmıyan bir memurun vereceği baştan savma cevaplar ise hep şikâyeti mucip olmaktadır.

Memur - Her dairenin âmiri ve her iyi memur, şikâyetlerin husulüne meydan vermemek ve yapılan şikâyetleri de esaslı surette tetkik etmekle mükelleftir. Fakat halkın içinde de, memuru, nihayet kendisinin şikâyet etmesine sebep olacak tarzda fena bir muameleye sürükleyenler olduğu gibi kendisine fazla bir süs ve azamet vererek memuru tehdit ve tethiş etme suretile maksatlarına daha çabuk ve gayrı meşru suretle ermek istiyenler de vardır.

Halk - Böyle şarlatanlar pek tabiidir ki memurlara lüzumsuz iş çıkarırlar. Fakat haklı şikâyetler bile ekseriya lü-

zumu gibi nazarı itibara alınmadığı gibi, hattâ bu gibi şikâyetler, kasten aksi muamele yapılmasını bile icap ettirdiği görülmektedir. Şikâyetlerin tetkiki zamanında daima menfi bir vaziyet takman daireye karşı halkın memnun kalmasına imkân yoktur.

Memur - Bu şikâyet eden halk ekseriya yanlış farziyelere istinat etmekte ve memurların, vazife veya talimat mucibince mecbur olduğu hareketler nazarı dikkate alınmamaktadır. Bunun için de çok defalar tatbikat sahasına intikal edemiyen teklifler yapılmaktadır. Yalnız yapılacak tekliflerde halkın alâka göstererek dairelerin normal bir şekilde inkişafına yarayacak, teşkilât esasını bozmıyacak ve bilhassa yeni malî yükler yüklemeyecek İslâhat teklifleri memnuniyetle karşılanacağına şüphe yoktur. Halkın, resmî daireler tesisatını, modern ticarethanelerle mukayese ederek birincilerinde moda olmuş diye şikâyete kalkmaları bir haksızlıktır. Çünkü memurlar, buhranlı olmayan zamanlarda bile İktisadî idareye mecbur olduklarından ancak zaman zaman ve tedricen tesisatlarını modernleştirebilirler. Memurların bu hareketi, tesisatın parasını vergilerle ödeyecek halkça aferine seza görülmelidir.

Halk - Bilhassa biz henüz bir çok yerlerde memurların kişilerin arkasına saklanmalarına tahammül edemiyoruz.

Memur - Muamelât gişeleri umumî olarak halihazırda modernleştirilmekte ve banka usulü tatbik edilmektedir. Fakat bazı müstesna yerlerde kişilerin kapalı şekilde olanları tercih edilmesine sebep; memurların taciz edilmemesi içindir. Muamelenin gişede ikmal olunması, memurla halkı temasa getirir., Bunun içindir ki ekseri anlaşılmazlıklarda burada hasıl olur. Halka bizim gözümüzle bakacak olursanız, ekseriya bu halkın ne isteyeceği hakkında kat'î bir kararı ve fikri olmaksızın gişenin önüne gelerek orada aklını basma toplamağa çalıştığı görülür. Filhakika böyle bir vaziyette bile memurun başka işleri olmasına rağmen sızlanması caiz değildir. Asıl kurtulacak hal, halkın memur ve âmirleri ziyarete geldiği zaman, işinden gayri bir çok lüzum-

suz lâflarla onu işinden alıkoymasdır. Yine memur için, her hangi suretle olursa olsun gişenin önünde kalabalık olunca, ihtiyarların ve kadınların işini önce bitirmesi medenî bir vazifedir. Fakat buna rağmen nizam, kaide, insaniyet ve medeniyet şartlarını tanımayan ve yalnız kendisini düşünerek işinin bir an evvel bitirilmesini isteyen halk ta vardır.

Halk - Resmî dairelerde nizam ve intizam temin etmek memurların vazifesidir. Halktan birinin veya bir kaçının tecavüzkâr hareketlerine enerjik surette mani olmalıdır.

Memur - Fakat bu gibi hallerde ekseriya halkın diğer kısmı ve umumun menfaati namına hareket eden memura diğer halk ta muhalif vaziyet alır. Halkla memur arasında bugün mevcut olan anlaşamamazlığın önünü alacak çare, her iki tarafın da, zuhur edecek noksanları muntazaman bundan sonra bertaraf ederek, her biri kendi noktai nazarına göre münasebatın hüsnü suretle icrasını temindir. Halk, memurun içinde şedit bir bürokrat görmemeli, bilâkis onu umumun bir hadimi, yardımcısı ve hiç bir ferdi ayırt etmeksizin müsavi tarzda muamele eder görmeğe alışmalıdır. Diğer cihetten memur da devletle milletin, hükümetle halkın arasında vasıta olmak suretile ne kadar mühim ve hüsnü suretle ifa edecek vazifeleri olduğunu bilmelidir. Hasılı her iki taraf ta, yapacakları muamelelerde kendisini karşısındakinin mevkiinde farzetmelidir. Her iki tarafın birbirini anlayışlı ve hüsnü suretle muamele etmeleri, mevcut münasebatın her iki taraf için faydalı surette inkişafına yarar.

Brokrasi ve Memur.

Halkın memurla olan münasebatı hakkında olan şikâyetlerin en başında bürokrasi gelir. Bu öyle bir bürokrasidir ki, eski usul, kaide ve âdetlere bağlanarak hiç bir yeniliği, terakkiyi kabul etmez. Eğer halkla memurun münasebeti islah edilmek isteniyorsa evvelâ, bürokrasinin memur dairelerinde oynadığı rolü tetkik etmek lâzımdır.

Muhtelif dairelerin mecmuaları gözden geçirilince, daire âmirleri ve memurlar tarafından muhtelif zamanlarda muhtelif İslâhatın yapılmakta ve plânları tanzim edilmekte

olduğu görülür. Fakat diğer matbuat âlemine bakılırsa dairelerin âmirleri kendi dairelerini geri tutmakta ve memurları da tembel olup ve rahat aramakta iddiasına rastlanır. Hakikat ne merkezdedir?

Şüphesizdir ki bazı dairelerin çalışma ve iş usulleri şiddetle islâha muhtaçtır. Fakat bundan başka, kendisine ait olan vazifeyi tam ve büyük bir gayretle doğruluk ve namuskârlıkla yapmıyan memurlar da vardır.

Fakat bu istisnalar, bütün devlet dairelerine teşmil edilebilir mi? Aynı fena hal hususî müesseselerde de vardır. Devlet dairelerine nazaran mükemmel ve nümunelik addolunan hususî müesseselerin çalışma tarzları yakinen tetkik olunacak olursa bunlarda teşkilât veya asrî çalışma tesisatının noksan ve nakıs olduğu görülür. Bürokrasi malûleti ve terakkiye karşı koyma evsafı yalnız devlet dairelerine has bir keyfiyet olmayıp umumiyetle bütün büyük müessese ve işletmelere hastır. Yalnız her büyük daire ve müessese bu brokrasi tehlikesine karşı koymak için vakti zamanında karşı koyma tedbiri almalıdır. Bunun için de ilk şart, fena ve bürokrasi bir çalışma seklinin zararlarını bilmek lâzımdır. Devlet dairelerindeki çalışma tarzını islah, esasından ve daimî tetkik işi bu maksat için tesis edilmiş olan yine resmî dairelere (Devlet tasarruf komiserliği, her dairenin teşkilât ve islah bürosu), memurlarına, halka, matbuata hasılı herkese düşen umumî ve iktisadî bir vazifedir.

Lüzumlu görülen İslâhatın icrası esnasında, teşkilât islâhatile büro tesisatı İslâhatını birbirinden ayırt etmelidir.

İdarelerin İslâhatı, sade memur ve âmirin değil, bütün halkın iştirak edeceği bir şeydir. Bugün daire âmir ve memurlarına karşı, idarelerin İslâhat yapmadıkları için yapılan itiraz ve sitemler hiç te yerinde değildir ve memurlara ait olamaz. Çünkü şimdiye kadar onlar tarafından bir çok İslâhat teklifleri yapılmıştır.

Bazı idare islâhatının derhal yapılamaması, âmir veya memurların itiraz veya mukavemetlerinden değil, İktisadî ve âlî sebeplerdendir.

İdarelerin daima İslah edilmesine kat'î, zaruret vardır. Fakat diğer cihetten, bazı münekkî ve itirazcıların inanmak ve inandırmak istedikleri gibi, âmir ve memurlar da yeniliklere muhalif değildiler. Memur da, dairesinin selâmeti ve muvaffakiyeti için çalışmak ister. Memurluk evsafi ona teceddüt ve terakki lüzumunu inkâr ettiremez. Bilâkis; hükümet memurunun bir ticarethanedeki, meselâ âmirlerinin içtimasında, ticarethane müdür ve sahiplerinin hoşuna gitmiyecek söz söylemeyen memurdan, daha çok mesuliyet ve daha derin salâhiyeti vardır. Şimdi dairelerdeki büro İslâhat işlerine geelim. Vaziyet nedir?

Burada da umumî olarak herkes İslâhat taraftarıdır. Harp sonu parasızlığına rağmen bazı dairelerde yenilik yapılmıştır. Öyle ki bazı resmî dairelerde çalışma odalarında bulunan tertibat, teshilât ve asrılık henüz bir çok ticarethanelerde bile yoktur. Fakat bu demek değildir ki, bütün daireler mutlaka en asrî vasıta ile derhal teşhiz edilsin. Böyle bir kökten İslah ancak tedricî olabilir. Çünkü evvelâ her yenilik bir defa tecrübe edilmeğe muhtaçtır. Saniyen mevcut tesisat, alât ve makineler eskimelidir. Her umumî rasyonelize hareketinde, bu hareketin İktisadî olup olmayacağını biz henüz pahalı ve kullanılabilir bir makineyi, bundan biraz daha kudretli, pahalı ve yeni bir makine ile tebdil etme lüksüne müsaade edemeyiz. Haddinden fazla ve büyük bir büro islâhatçılığı, yapılması lâzımgelen fazla sarfiyatı ödemek mecburiyetinde olan halka ve dolayısıyla halk iktisadiyatına menfi tesir icra etmekten hali kalamaz.

Büroların teknik noktai nazarından islâhı hakkında yapılan teklifleri yapanların kimler olduğu göz önünde tutulmak lâzımdır. Makinesini satmak isteyen bir tüccarın, makinesiz İktisadî çalışmak kabîl olamayacağı hakkındaki iddiasının mahiyeti tetkik edilmelidir. Diğer cihetten tüccarla, fabrikacıların aynı fikirde olup olmadıkları da ayrı bir meseldir. Hattâ bazı ufak ve orta sanayi müesseselerinin muamele işlerine bakmağa gelmez. Oralarda, büroculuğun henüz «Taş devrinde» çalışmaktadır. Fakat denilecektir ki; bu

hususta hiç kimsenin alâkadar olmasına lüzum yoktur. Bu hususta müessese mesuldür. Fena çalışırsa kâr etmez. Bu doğrudur. Fakat burada da lüzumsuz masraflar, imalât ve mamulât vasıtasile yine müşteriye yani halka yüklenileceğinden sanayi ve ticaret müesseselerinde de büroların ve büroculuğun şiddetle islâhına lüzum vardır.

Bu mülâhazat ve tafsîlât herkes bulunduğu daire, fabrika veya kendi müessesesinde faydalı ve İktisadî İslâhat yapmaya teşvik etmelidir. Eğer yalnız daire ve memurların islâhı meselesi ile meşgul olunursa; insan kendi müessese ve kendi işini rasyonelleştiremez. Bunun için herkes evvelâ kendi vazifesine müteallik İslâhatı yapmakla işe başlamalıdır. Memurlar kendi hisselerine düşen rasyonelleştirme işini, daire işlerinde İktisadî çalıştırma enstitüsü vasıtasile yapmaktadırlar. Bu enstitüde her bir branştan memurları toplanarak bütün bürolar için kullanılmağa elverişli ve İktisadî büro tesisatını tesbit ve evvelâ kendi bürolarında tatbikle mükelleftirler. Yapılan iyi veya fena tecrübelerin neticesi iktisat âlemince mübadele edilmektedir. Nihayet bu idare teşkilâtının islâhı ve büroların islâhından sonra, 1 inci bahiste işaret olunduğu gibi; memurların nezaket dairesinde muamele etme usullerini öğrenme işi gelir.

3 — Halkla iyi münasebatın inkişaf kıymeti.

Halkla memur arasındaki münasebatın doğru dürüst inkişafı lüzumunu tanıdık. Fakat halkla memur, her biri, işlerini intizamında ve sûratle yürümesine yardım edebilirler. Halk, muamele ve işi hususunda tam hazırlanmış olarak gelirse, memurun vakit kaybetmesine ve münakaşaya lüzum kalmaz. Memur vazifesini sûratle yapabilirse, diğer muamelelere de sûratle bakmağa vakti olacağı gibi, lüzumsuz suallere maruz kalmazsa asabî ve sinirli de olmaz. Gerek memurların her birinin ve gerek heyeti umumiyesinin şeref ve itibarını yüksek ve temiz tutmasına gayret etmelidir. Binaenaleyh bu mesele pek mühimdir. Her memurun kendi veya arkadaşının halkla fena ve haksız muamele yapması

bütün memurların ve dairenin umum nazarında kötüleneceğini bilmelidir.

Her memur bulunduğu vazifede dairesinin mümessilidir. Bunu her yerde hatırında tutması lâzımdır. Fakat memur hiç bir zaman bu kaziyeye istinat ederek kendini fazla ehemmiyetli ve yüksek görmemeli, bilâkis bundan doğru ve kibar hareket etmek lâzımgeldiğini anlamalıdır .Çünkü iyi veya fena muamelesi ile yalnız kendisi hakkında değil, aynı zamanda dairesi için de hüküm verilir. Dairelerde halkın daire ile olan muamele ve münasebatı ne dereceye kadar basitleşirse daire için o kadar maddî ve manevî faydası vardır. Bunlar meselâ; muamelâtın sür'atlendirilmesi, şikâyetlerden içtinap, dairenin itibar ve şerefini yüksek tutulması ile işletmede (Fabrikalarda) satışın çoğalmasındır.

Dairelerin İslâhat işinin bir de beynelmilel kıymeti vardır. Ecnebi memleketlerden gelen yabancılar bize, memleketimizde edinilecekleri iyi veya fena tecrübelerle göre kıymet takdir edeceklerdir. Ecnebiler umumiyetle memurların muamelelerine pek dikkat ederek, hükümetin millete ve halka ne suretle muamele ettiklerini tesbit ederler. Vatanımız, ecnebi ziyaretlerine büyük bir kıymet verdiğiinden ecnebilerin bizde fena muamele gördükleri veya görecekları zamma kapılmalarına sebep olmak İktisadî bir ziyan teşkil eder.

Bazı dairelerde, ecnebilerle temasa gelen memurların ecnebi lisan bilmesine, ehemmiyet verildiği memnuniyetle görülmektedir. Bu meyanda demiryollar istasyonlarında müracaat memurları ve gümrük memurları, lisana aşına talipler arasından seçilmektedir.

4 — Servis - Halka hizmet.

Amerika sadece yüksek evleri, en çok otomobili, en zengin fertleri, en kudretli sporcuları olan bir memleket değildir. Amerika aynı zamanda en iyi darbimeseller memleketidir. Bunlardan yüzlercesi Avrupalıya gelmiştir. Birisinde:

Amerika; mallarının satılmasının, halkın satış alma arzusunun arttırılmasına mütevakıf olduğunu anlamıştır.

Müşavir doktor Doç-Dr. Dentseh Amerikanın sarıldığı servis vecizesinin sade söylenen ve geçilen darmesellerden olmayıp, ticaret dininin temelini teşkil ettiğini söylemektedir. Amerika ticarethanelerinde görülen nezaket fevkalâde olup, bu nezaketle muamele tarzı, müşterinin birçok şeylere bakarak nihayet hiç bir şey almadan ticarethaneyi terketmesine rağmen, hiç değişmez. Aynı suretle satın alınan fakat müşteriye uymadığı sonradan anlaşılan eşyanın bile, memnuniyetle değiştirildiği görülür. Müşterinin ve halkın bu hallerde bile hüsnü muamele edilmesine sebep; bu defa almadığı veya iade ettiği eşyadan dolayı gösterilecek abus bir çehrenin onu ve onun muhitini ticarethaneden ebediyen uzaklaştıracak bir hal olduğu bilindiğindendir.

Biz nasıl Taylorun fennî işletmecilik prensiplerinden kabili tatbik olanlarını alarak işleyip beynimize tatbik ettikse, Fordun sırrı ve akıcı imalât usulünü kendi imalât usullerimizin başına geçirdikse aynile «servis» meselesini de, iktisadiyatımıza tatbik etmeliyiz. Şüphesiz ki hususî müesseselerin müşteriye hüsnü hizmet etmesi lâzım geldiği kadar resmî dairelerinde halka hüsnü muamelede bulunması pek tabiidir. Bunun için de halkın mantıkî ve ciddî ihtiyaç ve arzularını, kanun ve tâlimatların azamî çerçevesinin müsaadesi nisbetinde, tanımak, görmek, ifa etmek kâfidir. Bu meyanda meselâ devlet demiryolları bir çok tertibat ve teshilât yapmıştır. Seyyah biletini mutlaka istasyondan almağa mecburiyeti yoktur. Biletini büyük ticarethanelerden alabileceği gibi, arzusu üzerine evine kadar da gönderilir. Bagaj ve bavulları evinden alınarak çıkacağı yerde yine mahalline teslim olunacağı gibi, şimendiferde yemesi ve uyuması temin edilmiştir. Hatta, trenden evine bile telefon etmek imkânı bahşolunmuştur.

Posta idaresinde de, sevk ve nakil işleri âzamî suhulet içinde cereyan etmektedir., Belediyelerin gaz ve elektrik işletmeleri, gaz ve elektrikten en İktisadî istifade çarelerini gösteren dersler ve kurslar tesis olunmuştur.

Bu ve bunlara benzeyen misaller gösterir ki hükümet

daireleri, halka hizmet ehemmiyetini idrâk ve takdir ederek ona göre tertibat almağa başlamıştır.

Fakat memurların fikrî kabiliyetlerinin daha, yani hergün biraz daha kuvvetli olmasına ihtiyaç vardır. Bilhassa idare ve işletmelerde müstahdem memurların, ticarî ve İktisadî zihniyetleri olgun olması lâzımdır. Devlet inhisarları artık bir hükümet dairesinden farklı olduğundan, memurları mevcut müşteriyi muhafaza etmek yeni müşteriler edinmek suretile hergün biraz daha satışlarını arttırmaya çalışmalıdırlar. Bunun için de devlet inhisarları da bu yeni ve ticarî olması lâzım gelen zihniyete alıştırmaları için hususî dersler verilmek suretile ticarî ve İktisadî bilgi ve istidat ve kabiliyetleri arttırılmalıdır. Şimdiye kadar bu sahada birçok müspet netice alınmıştır.

Devlet demiryolları da, seyyahları çoğaltmak için, muhtelif şehirlerin güzelliklerini gösteren levhalar yaptırarak bunları halkın göreceği umumî mahallere ve istasyonlara astırmaktadır. Diğer cihetten tertip olunan hususî tren turları için vaktü zamanında propaganda yaparak seyyah toplamağı bilmektedir.

I

Nezaket ve iyi muamele

5 — Nezaket ne demektir?

Feylsof Şupenhayr, bu suale kısa bir cevap bulmuştur.

«Nezaket, akıllılık, binnetice, nezaketsizlikte ahlaklıktır.» Münasebatta bulunduğu kimselerle, nezaket kaidelerine riayet etmiyen bir kimse, işlerin, muamelelerin sekteye uğramasına sebep olacağı gibi teşebbüslerden de faydalı bir netice almasına mâni olur. Bugünkü İktisadî hayatımızda, her şahıs bir diğerine muhtaçtır. Bunun için herkes, yalnız yaşamadığını, uzun seneler ve asrın istihale ettirerek meydana getirdiği bir takım umumî kaidelere riayet ve muhite tetabuk etmek lâzım geldiğini bilmelidir.

Bugün içinde bulunduğumuz İktisadî hayat, hassas ve

karışık çarkları olan bir makinaya müşabihtir. Böyle bir makinanın kırılmaksızın dönmesi çarkların ve tekerleklerin gürültüsüz ve patırtısız birbirini tatlı ve anlayışlı surette kavramalarıle mümkündür. Makinanın gıcırtısız ve takırtı- sız dönmesini iyi bir yağla yağlamak temin eder. İktisadî hayatta da biz insanlar, yine insanlara ve birbirimize nezaket ve teshilât göstermekle işlerin normal ve sakin ve tıkırında yürütmesini temin edebiliriz. Bir makinede herhangi bir çark onun heyeti umumiyesine uymazsa bu makinenin altüst olacağı nasıl pek tabîî görülürse, bir dairede de bir tek memurun kasten ve her zaman nezaketsiz ve müşkülâtçı olması da o dairenin müşkülâtla ve fena surette yürütmesine saik olur. Böyle bir memur bir makinanın önüne geçerek çarkları içine avuç avuç kum atan bir hain gibidir. Halkın muamelesini intaçta bataet gösterme, onunla münakaşaya girişme nihayet gayri memnun kılarak şikâyet, kırgınlığa sebep olurlar.

Şu halde; nezaket ve teshilât göstermekle muamelâtın nasıl süratle ve muvaffakiyetle intaç edileceği görülünce, nezaketsiz ve müşkülâtçı bir memurun ahlâk diye tavsif edilmesi lâzım geleceği hususunda, feylsof Şupenhavr ile aynı fikirde olmamağa imkân yoktur.

Şimdi nezaket ve karşılıklı hüsnü muamele lüzumunu kabul ettikten sonra biraz da nezaket halinin neden ibaret olduğunu hulâsa edelim.

Milletlerin tarihine bakarsak, nezaketin her zaman için aynı kaidelere riayet etmekten ibaret olmayıp, zamanın ahlâkî kaidelerine ve muhitine göre doğan bil hal olduğunu görürüz. Fakat umumiyetle bazı yerlerde seyahatnamelere göre, her zaman için nezaket görülmüştür. Dünyanın en nezaketli memleketi Japonya olduğu bundan sonra Romanyalıların ve Saksonyalıların olduğu yazılmaktadır. Denebilir ki halkın kalabalık ve toplu olarak yaşadığı nüfus kesafeti olan şehirler halkı, köylülere nazaran daha naziktirler. Çünkü köylerde, her çiftçi her ihtiyacını kendi temin ettiği ve ancak ailesile temasta bulunduğu ve evinde, nezaketin ince kaidelerine riayet etmeksizin de istediklerine nail

olduğu için, şehirliye nazaran kaba ruhlu ve kaba muameleli olur ve kalırlar., Bu sebepten nüfus kesafeti olan yerlerde gerek memurun ve gerekse halkın fitrî ve tabîi surette birbirine daha nazikâne daha saygılı muameleleri neticesi resmî ve hususî daire ve ticarethanelerde isler iyi bir disiplin tahtanda cereyan edebilir.

Memurun nezakete alıştırılması için alınacak kararlarda, halkın muhtelif tabakalarında muhtelif nezaket şekilleri olduğu göz önünde tutulmalıdır. Bizde basit bir adam, kibar mehafilde pek tabîi görülen nezaket şeklini, lüzumsuz ve haddinden fazla incelmîş telâkki eder. Kendisinin de böyle hareket mecburiyeti duyması, onun karıca ve gülünç bir hal yapması telâkkisile birdir. Böyle birisinin, sarfettiği kaba veya adi bir sözün karşısındakini incitebileceğinin zerre kadar farkında değildir. Hemen her yerde herkes hissetmiştir ki, halkın muhtelif tabakasından gelen şahısların bulunduğu içtimalarda ve toplantılarda kavga ve münakaşa eksik olmaz; çünkü herbiri, diğerinin halini, nezaket ve ahlâk kaidelerde kabili telif bulmaz. Şu halde memurların nezaket hususunda lüzumu gibi yetiştirilmelerinde bunun hepsinin de her yerde aynı derecede nazik olmalarını temin etmelidir. Herhangi basit bir tabakadan memura: «Şimdi birçok insanlarla muamele yürüteceksin. Onlara hükümetin bir memuru sıfatile hüsnü muamele edeceksin, bundan sonra artık daha nazik olacaksın» demek kâfi gelmez. Çünkü böyle bir memur, filhakika kendi kafasına ve görüşüne göre azamî surette nazik olmağa çalışacaktır. Fakat bu suretle şüphesiz ki bazı yerlerde ve bazı kimselere karşı nezaketsiz ve müşkülâtçı olmaktan kurtulamayacaktır. Yeni memurların nezaket hususunda yetiştirilmeleri işi, eski memurlara da bırakılamaz. Çünkü eski memurlardan her biri, mahallî hayattan ve memurluktan edindiği tecrübeye nazaran, halka başka türlü muamele eder. Bazısının noktai nazarı birçok sual ve münakaşaların önünü almak için, şiddetli ve sert muamele etmektir.

Şimdi denecektir ki, nezaket şeklini evvelâ muhit tayin ettiği gibi, nezaketi icra da bir istidat meselesidir.

Bu sebepten hususî terbiye ve alıştırma suretile bir memurun daha nazik yapılp yapılamayacağı sorulacak bir meseledir. Buna cevaben katiyetle söyleyebiliriz ki, nezaket; fitrî kabiliyeti olmayanlara da öğretilir. Nezaket şekillerinin ihtiyaç ve muhite göre değişik olması da insanın bunlara tetabuk istidadını gösterir. Köylü köyünde fazla nezaket kaide ve şekillerine uymağa lüzum görmeksizin işini görür. Şehirli ise daha fazla nezaket şekillerini ibraz etmiye mecbur olduğu gibi, malini satarak yaşamak mecburiyetinde olan tüccar da en çok nazik olması lâzım gelenlerdendir. Netice; herkes - hatta memurlar da - her zaman her yerde lüzumu kadar nazik olmak kendi menfaati iktizasındandır. Her şahıs, şüphesizdir ki, kendisinden yerinde beklenen nezaketi göstermekte bir iktidarsızlığı olamaz. Pek tabiidir ki, fitreten nazik olan ve teshilâtı seven bir şahıs göstermesi lâzım gelen nezaket şekillerini temsil ve temsil etmekte daha süratle muvaffak olur.

6 — Nezaket ne ile belli olur?

Nezaket, evvelâ; umumî, İçtimaî ve nezaket kaideleri icabına göre insanlar arasında kullanılması âdet olmuş mükâleme açma ve kapama usulünün muvaffiyetle tatbikile, belli olur. Bunun için, bilhassa memurlarda herkese halkla temas ve konuşmaya müsaade olunmaz. Çünkü, böyle bir halde memurun ya sert veya lüzumunda fazla nazik ya geveze veya lüzumundan fazla kısa muameleli yahut lüzumsuz yere ketum veya fazla itimat gösterme gibi hatalı neticeler tevhit edebilecek tehlike vardır. Bunun için halkla temas memur, ticarethane ve dairelerin memurları, muayyen konuşma kaidelerine alıştırılmak suretile yetiştirilmelidir. Bu hususta bir sürü mükâleme tarzları aramak, bulmak, ezberlemek lâzım değildir. Konuşmayı hüsnü idare edecek iki kelimenin yerinde ve zamanında kullanılması de maksada kolayca varılabilir: «Lütfen» «teşekkür ederim». Biz ilerideki bahislerde; bazı dairelerin bu hususta ne suretle muvaffak olduklarını göreceğiz. Şahsın nazik yetiştirilme işi, bos bazı nezaket şekillerini talim ve tedris etmekten ibaret

değildir. Çünkü bir kimse tam vasfile nazik olmasa, bu şekillerin arkasında onun hakikî çehresi, kabalık ve nezaketsizliği derhal sırtır. Nezaket, ciddî olarak, hemcinsine azamî muhabbet ve teshilât göstermek gibi ahlâkî bir kaide ve telâkkiye şekil verirse bir kıymeti olur. Herhangi bir müracaatçıyı, mahza bir an evvel başından savmak kasdile olan ve erbabının derhal anlıyacağı sathî ve gayri samimî bir nezakette, nezaketsizlikten pek farklı değildir. Lütfen kelimesi de muhtelif tarzda telâffuz olunarak bir defasında samimî olduğu için hüsnü telâkki edilirse, diğer bir defasında gayri samimî ve tehditkâr olduğu için el ve yumruk kavgasına münce olabilir. Eski bir darbimeseldir ki:

(Cistte ton gni foi lo musigue)

Musikiyi yapan ahenktir. Şu halde nezaket terbiyesi verileceklerle, tatbiki sahada bu noktaya ehemmiyet vermelerine imkân bırakmalıdır. Memurun nazik yetiştirilmesinde, selâm vermenin ve alınan doğru ve en münasip şekilleri, müşteri veya halkla konuşurken yerinden kalkma ve vücudun doğru tutulma şekilleri de misaller ve tatbikatta, yer almalıdır. Herhangi bir şahıs hakkında «nazik» veya «kibar» hükmünü ancak nazik konuşma ve nezaketinde samimî ve doğru olma şartlarını muvaffakiyetle ifa ederse, verebiliriz.

7 — İstekli nezaket:

Yukarda gördük, ki nezaket, zamanın ahlâk kaide ve telâkkilerine bağlı olduğu gibi, millet, ırk veya muhtelif halk tabakası arasında başka başka anlaşılıyor ve ancak plânlı bir tedris usulile bir ahenkte nazik memur yetiştirmek kabil olacaktır. Fakat bir memurun tam nazik yetişmesi için istidat ve kabiliyetinden başka, öğrendiğini tatbik edecek isteği olmalıdır. Nezaket göstermek için hüsnü niyeti yoksa, nezaket şekillerini bilmesi hiç te maksadı temin etmez. Çünkü hiç bir yerde ve hiç bir iste bilmek muktedir olmak değildir. (Bir darbimesel: «Gençlik bilseydi ihtiyarlık muktedir olsaydı) der.

Nezaket gösterilme mecburiyetine karşı hasıl olan sui

niyetle nasıl mücadele edebiliriz? Bunun en birinci tesirli çaresi; kendi kendini olduğu gibi iki veya üç kişinin, hatta heyeti umumiyenin birbirini karşılıklı kontrolüdür. Ancak bu suretle, kasti nezaketsizliklerin faydadan ziyade mazarratı olduğuna münasip zamanlarda alâkadarın nazarı dikkatini celbedebiliriz. Nezaketsiz olan kimse bu suretle kendi hal ve muamelesinin yine kendisine zararlı olduğunu görünce, daha uygun, daha münasip hal alacak ve hüsnü muamele edecektir. Tehlikeli olan nokta fertlerin nezaketsizliğine göz yummaktır. Çünkü nezaketsiz ve sakat muamelelerin hoş görüleceği bir muhit ve bir de bu nezaketsizliği derhal taklit edeceklerin türeyeceği şüphesizdir. Çünkü tecrübe göstermiştir ki, bir kütle içinde nezaketsiz veya fena birinin hareketi, nezaketli ve iyi bir şahsınkinden daha çok ve daha evvel kopya edilir. Bunun için, idare ve işletmelerde bir defa nezaketsiz olarak tanınanların, doğru muamele yapmaları hususuna büyük bir enerji ile girişmelidir. Şeflerin şahsî müşahedeleri, âmir ve arkadaşların arkadaşça ihtar ve müdahaleleri şahsı salis tarafından yapılacak şikâyetler gibi haller, bir memurun islâhıhal etmesi için şefince şiddetle müdahaleyi mucip olacak fırsatlardır.

8 — İstekli hizmet:

Memur, halk kütlesi nazarında; sert, soğuk ve isinden başka şey düşünmiyen bir daire şahsiyetidir. Bazan memur halka pek ciddî hatta somurtkan ve nahoş görünür. Fakat resmî dairelerde, halka hizmet için mutlaka sade «memur ruhlı» kılıklı olmağa lüzum yoktur. Bilâkis halk memurun kaidesine karşı nekadar çok istekli hizmete hazır olduğunu görürse hükümetten o derece memnun olur. Hatta memurun yerine ve şahsına göre yapacağı ufak bir lâtife halka inşirah verir. Memur bu suretle bilhassa herhangi bir gerginlikten dolayı, mevcut olan fena atmosferi kırarak, sınırların yatışmasına yardım eder. Memurun böyle bir lâtife yapma hareketinde, vaziyete tam bir mütabakat ve uygunluk şarttır.

Geçende gazeteler, tam yerinde lâtife yapmayı bilen bir tramvay kontrolünden bahsettiler. Belki okumuşsunuz-

dur; hatırlatayım: Tramvay lebalep dolu idi. Halk bu istif (edilmeğe karşı öfkeli idi. Gizli ve aleni küfür ediliyordu. Bu Vaziyet içinde iken halk bir de resmî elbiseli kontrolörün geldiğini gördü. Fakat gerilmiş olan bütün hiddetler, memura karşı patlamadan evvel, memur sahanlığa çıkarak halkı mütebessim selâmladı. Ve «Çok şükür yarap hele benim de talim varmış, yoksa sizlerle beraber gelececektim.» dedi., Herkes gülüşmeye başladı. Biletlerin kontrolü de muntazam surette icra edilmiş oldu.

Biletçiler bile vazifelerini istekle ifa etmeyi kolaylaştırabilirler. Böyle işgüzar ve atik biletçilerden biri, dolmuş olan sahanlığa girmeye muvaffak olan birisini şu sözle indirmiştir: «Sahanlıkta yalnız bir ince uzun (zayıf efendi için) yer vardır lütfen siz inin.» istekli «keyifli» hizmeti, savrak sakalı muamele ile bir tutmamalıdır. Hizmet esnasında yapılacak lâtifelerin de halkın hoşuna gideceği haller da ve şeylerden olması ve bu noktadaki inceliği ve zarafeti anlıyanların bulunabileceği yerlerde yapılmalıdır.

II Halkla temasta bulunacak memurların seçilme ve yetiştirilmeleri

9 — Nezakete olan istidadı, memur daha vazifeye alınırken gösterecek usuller var mıdır?

Halkla, ticarethane veya devlet yahut inhisar veya şirket memuru olarak temasa gelecek memurların seçilmesinde, talibin, malûmat ile beraber nezaket hususuna istidadı olup olmadığını önceden tesbit edebilmek pek mühim bir meseledir. Şimdi; vazifeye alınacak herhangi bir memurun nezakete istidadı ve fitrî kabiliyeti olup olmadığı, halkla doğru dürüst muamele edip edemeyeceğini gösteren usuller var mıdır?

Seciyeye tayin ilmi henüz inkişafının başlangıcındadır. Bu ilim, şahsın benliğini tetkik ederek hal, ahlâk ve seciyesini tayine yarayacak kararlar göstermektedir. Bu ilmin şubelerinden biri el yazısı (grafoloji) İkincisi, çehre ilmi (fizyonomi) 3 üncüsü beden şekli (Tipenlere) dir.

Oldukça ilmiyet kesbetmiş olan bu ilimler yanında,

henüz zamanımızca ilim haline getirilmemiş ve fakat yine seciye ve ahlâkın tabiatın anlaşılmasına yardımcı olan Phrenologie kafatası ölçme bilgisi Chiromontie el falı ve istroloji - yıldız falı gibi bilgilerdir.

Halkla temas edecek memurların, çehre ilmine göre hangisinin nazik ve hangisinin kaba telâkki olunacağına dair kat'î hükümler yoksa da taliplerden şen çehreli ve mütebessim bakışlı olanını tabiaten abos ve çatkın duranına tercih etmek pek tabîi bir hareket olur.

Seciye ve terbiyenin anlaşılması için grafoloji ilminden istifade ederken pek dikkatli olmalıdır. Bunu herkes yapamayacağı için talibin yazısı bir grafoloji mütehassısına havale olunur. Herhangi bir talip hakkında beden şekline bakmakla da, halkla temasa elverişli olup olmayacağı hakkında bir hüküm verebiliriz.

Şişmanlar umumiyetle keyifli ve çekilebilir tabiattadırlar. Zayıflar çabuk kızarlar, herhangi bir fikre saplanıp kalır ve fikirlerini, mütalealarını çabuk değiştiremezler.

Profesör, doktor Kretschmer bedenın teşekkül tarzına göre seciyenin belli olabileceğini hastanelerde tetkikat neticesinde tesbit etmiştir.

İnsanlar hakkında bir fikir edinmek üzere psikoteknik ilmi de vardır. Fakat bu ilim daha ziyade şahsın bilgilerini mezç ve terkip kabiliyetini, hafıza kuvvetini, zekâ ve uyanıklığını vesaireyi tesbite yarar. Bu ilim seciyenin ve ahlâkın tayinine elverişli değildir. Bu ilimden maksat, talibin hakikî bildiğinden ve hakikî bilgi ve ilmin kabiliyetinden ziyade herhangi bir başka imtihan usulile, alınacağı müesseseyi kandıracak fazla bir kudret göstermemesini temindir.

Hasılı nezaket ve nezakete kabiliyet ve istidadı derhal ve doğru olarak gösterecek bir usul mevcut değilse de, hemen hemen her namzedin, kurs ve tedrisatla nezakete alıştırılması kabil olduğundan bu hususta telâş etmemelidir.

Kasten nezaketsiz olmakta ve kalmakta ısrar eden memurları, vazifelerinden büyük bir enerji ile ıslaha çalışmalı, ihtar etmeli, ceza etmeli nihayet ihraç etmelidir.

16 — Memurun seçilmesi:

Halkla temas edecek memurdan da ilk aranacak evsaf, meslekine mutabakattır. Bu mütabakat gerek bilgi ve kudret ve gerekse seciye ve nezaket noktasından aranır. Bilgi ve kudret evsafının şaşırtmıyacak tarzda ancak psikoteknik usulile tesbit olunabileceğini yukarıda söylemiştik. Devlet demiryollarında gişelere alınacak memurlar bu usulde seçilmektedir. Bu usulde seçilen memurların % 95 nisbetinde isabetli ve muvafık seçildiğini tatbikat göstermiştir. Memurun karakterini tayin için ise, yine yukarıda okuduğumuz gibi tam ve isabetli bir usul ve hiddetli, asabı, hak yiyici, beceriksiz memurları da önceden tanıttığımız bir İlmî usul da henüz yoktur. Bunun için karakter meselesi şimdilik, memuru alacak daire şefinin tecrübesile tayinine mecburiyet vardır. Memurların vazife ve seviyelerine nâzım ve hâkim olan bir şef, herhangi birisinin seciyesindeki geriliği ve noksanı derhal vaktinde görerek bunu ıslah için mücadele eder. Bir memurdan istenecek sair evsaf memurun yapacağı vazife hakkında malûmattar olmasıdır. Bu da; memurun memurluğu esnasında yapılacak müteaddit imtihanlarla tesbit ve tayin edilir.

II — Yetiştirme için tedrisin lüzumu

Memur alan daireler, umumiyetle, memur kursu veya, meslek mektepleri vasıtasile bir taraftan yetiştirmektedirler. Bu mekteplerde ve kurslarda; çalışacağı vazife ve işe ait malûmat gösterilmekte, kanunlar, talimatname ve nizamnameler öğretilmekte ise de, en mühim bir boşluk ihmal edilmektedir. Bu da; memurun halkla en münasip suret ve şekillerde teması meselesidir, işbu husus, umumî harpten sonra resmî dairelerce düşünülerek aşağıda gösterildiği üzere, halli cihetine gidilmiştir.

12 — Emniyeti umumiye memurlarının yetiştirilmesi:

Memurların halkla hüsnü suretle temas ve muamele şekilleri hakkında evvelâ emniyet umumiyenin gittiği yolu

görelim. Harpten sonra emniyeti umumiye idare, yeniden teşkil suretile ıslah edildiği için plânlı bir tedrisin husule getirdiği muvaffiyetli neticeyi evvelâ burada görürüz. Namzet, silâhcılıkla beraber, münakalât hizmeti hususunda da yetiştirilir. Bu vazife ve hizmetler, şimdi her polisin girmeye mecbur olduğu polis mektebinde öğretilir. Nakliye işlerine nezaret edecek yol polisinin vazifesi, caddelerde münakalâtın muntazam ve süratle yapılabilmesini teminden ibarettir. Polis, bu mevkiinde şehrin tâlimatnamesini hüsnü tatbikle ve aksine hareket edenlere müdahale etmekle mükellef olup, halka bir yardımcı ve onun gözbebeğidir. Bunun için böyle bir memura tâlimatname, nizamname ve tâlimatlar hakkında malûmatla teçhiz edildiği kadar, müdahale ve nezaket şekilleri de öğretilmek lâzım geldiği takdir edilmiştir.

Tedrisatta; caddelerde ekseriya husule gelen vukuat ve hâdiseler müzakere ve misallerin halli talebeye bırakılmaktadır. Talebinin vaka karşısında alacağı tavruhareket, nezaket vesairedeki noksanlık ve kusuru derhal doğrusu öğretilmek suretile bu fırsat; tedris malzemesi olarak kullanılır. Bu suretle, devlet memuriyetine geçecek namzedin, vazifesine başladığı gün bile hâdisat ve vakalara hâkim olması temin edilmiş olur.

Yol polisinin hizmet tâlimatnamesinden mühim noktalar berveçhiati gösterilmiştir.

1 — Kusursuz haricî kıyafete iyi bir hal tavra pek ehemmiyet verilecektir.

2 — Beden normal şekilde dik, eller tabiî sarkık duracak arkaya bağlanmış veya ceketin düğmelerine asılmış olmayacaktır.,

3 — Kızgın olmıyan bir yüz, kibar ve yerine göre lâtifeci bir hal iyi bir memurun evsafındandır.

4 — Heyeti umumiye (halk) bütün polisi, bir tek polisin haline ve muamelesine göre iyi veya fena görür. Bunu her memur göz önünde tutmalıdır.

5 — Memurlar birbirine karşılıklı olarak muavenete ve yardıma mecburdurlar.

6 — Müracaatçılara verilen cevaplar nezaketle, açık ve anlayışlı, mümkün mertebe kısa olmalıdır.

7 — Münakalâtın tanziminde lüzumsuz müdahalede bulunulmayacaktır.

8 — Bu talimatın, yol polisince tatbikinde, halk tarafından kendisinin bir yardımcı olduğu unutulmayacaktır.

13 — İş vekâletinin halkla münasebet şekli hakkında bir tamimi:

Umumî harpten sonra, iş vekâleti, halka hizmetle mükellef olan iş dairelerine, halkla münasebette nazarı dikkate tutulacak bir tâlimat tamim etmiştir.

Biz bu tâlimatın mühim noktalarından bazıları yazıyoruz.

«Şifahî muamelâtta memurun nazik, ve teshilât gösterir şekilde durması işi ve vazifeyi kolaylaştırır. Anlaşmazlıkları kaldırarak idarenin itibarını ve şerefini artırır. Müracaat ve suallerin cevabı verilmesi ve halledilmesi muamelâtı tesri eder. Müracaatçının daha baştan mülâyim ve samimî hüsnü kabul edilişinden, selâm vermede, selâm almada ve nazik hitapta onun şaşırmadan, serbest, doğru olarak işini veya derdini söylemesine yardım eder. Halka ehemmiyet vermek onu şaşalatır. Mutlaka lâzım olmadığı hallerde, kanun maddelerinden meslekî tarifelerden bahsetmek onu işe yabancı kıldığı gibi, pek kısa ve anlayışsız bir muamele de incitir.

Hiç bir müracaatçı, lüzumundan fazla yere, bekletilmemelidir. Muamele ve işin uzaması gibi hallerde daha ne kadar sabretmesi lâzım geleceği söylenir ve rica edilir. Eshabı mesalihin işlerini bekliyecekleri salonlar ve burada masa ve sandalyalar bulunması lâzım olduğu kadar, müracaatçının kabulünde de, uzun konuşulacak veya muamelesi uzayacaksa, sandalya göstermek ve oturmasını rica etmek icap eder. Herhangi bir sebepten dolayı vazifesinde bulunmayanlar, müracaatçının kolaylıkla yerine bakacak şahsa gösterilmesini de temin etmelidirler. Dairede eshabı mesalihin başıboş oradan oraya gönderilmesi, halkın bu daire hakkında pek

haklı olarak suifikir hasıl etmesine ve nizam intizamdan eser olmadığına kanaat getirmesine sebep olur.

Şüphesiz ki, her insan sakin tabiatlı olamaz. Bilhassa buna, hastalık ve ihtiyaç içinde kıvranıldığı zaman imkân yoktur. Fakat bir memurun hiddetini ve asabiyetini, kendine malik olması lâzım geldiğini düşünerek yenmesi şeref ve haysiyeti icabıdır.

Muhatabın haksız olduğu hallerde bile, şiddetli ve kaba muamele yapmamalıdır. Muhatabın iknâna imkân olmıyan hallerde, münakaşanın beyhude uzatılmaması için kendisinin memurun âmirine olmadığı takdirde daire şefine müracaat etmesi rica edilir.

Tahrirî işlerin yazılış tarzı, dairenin şekli haricisini tayin eder. Yazıların okunaklı, nazikâne (hitap ve adresi) ve hatta kanunları bilmiyenlerce de anlaşılır tarzda yazılması esas şarttır.

Muamelâtta - şifahî, tahrirî - kısa olmak kaide ittihaz olunmalı ise de anlaşmamaktan ise bir kelime bir cümle daha fazla söylenir veya yazılabilir. Mevzudan hiç ayrılmamalıdır. Dairenin şerefine dokunan herhangi bir hakarete maruz kalınırsa, bunun iadesinde ciddiyet ve haysiyetten ayrılmamalıdır. Böyle muamelelere verilecek cevap mümeyyiz tarafından yazılırsa da müdür veya daire âmiri tarafından imza edilir.

İta emri çıkmış tediyeatın basit ve seri olarak tediye edilmesi lâzımdır. Hiç bir zaman ve hiç bir halde, müracaatçı veya ziyaretçi uzun bir zaman cevapsız bırakılamaz. Derhal cevap verilmesine imkân olmıyan hallerde cevabın ne vakit verilmek ihtimali ve imkân olduğu (bir veya müteaddit defalar) eshabı mesalihe bildirilecektir.

14 — Devlet demiryollarında memurların yetiştirilmesi:

Esasen bir münakalât müessesesi olan Devlet demiryolları, halkla mütemadiyen temasta bulunan memurlarının hüsnü muamele noktai nazarından yetiştirilmesine büyük bir ehemmiyet verilmektedir. Vazifedar ve alâkadar olan bütün me-

murların halka hüsnu muamele etmeleri lüzumuna şiddetle işaret edilmiştir. Bu hususta yapılan talimatın ana hatlarını aşağıda yazıyoruz.

«Bir münakale müessesesi, seyyahlara mevcut münakale vasıtalarının kullanılmasını teshil etmek ve onun hoşnidisini celbetmekle mükelleftir. Bu vazifeyi de, seyyahların ve yolcuların kabili icra olan arzularını memnuniyetle yapacak ve onları her hususta hüsnu muamele edecek Devlet demiryollarının nazik memurlarıdır. Memurların bu gaye uğrunda birbirine karşı aynı derecede nazik davranmaları da az ehemmiyetsiz bir mesele değildir. Bilhassa aşağıdaki noktalara dikkati nazarı celbolunur.

Devlet demiryollarının bütün vazifede olan memurları gerek kendi aralarındaki ve gerekse halkla olan muamele ve münasebetlerinde idarenin itibar ve şerefine yüksek tutulmasında ve yüksek kalmasını temine mecburdurlar, Her vazife, mümkün olduğu kadar, sakinane ve gürültüsüz icra olunacaktır. Sual ve müracaatlara, açık, doğru ve kat'î olarak cevap verilecektir. Lüzumsuz tafsilâta girişmekten içtinap olunacaktır. Vazife esnasında, yalnız vazifeye müteallik muhabere ve mükâleme yapılır. Vazifeye müteallik işlerin yabancıların, yolcuların veya alâkası olmayan şahısların müvacehesinde konuşulması veya telefonla muhabere edilmesi memnudur.

İdarenin muhtelif dairelerindeki âmir ve şeflerin kendi aralarında ve yine bu daire memurlarının kendi âmirlerde kendileri arasındaki münasebatın normal ve tabii cereyan etmesi, her dairenin olduğu kadar, her memurun da vazifesini kolaylaştırır. Bunun için her âmir ve memurun gerek idarenin selâmet ve itibarı gerek şahsî menfaatleri noktai nazarından yekdiğerine nezaket göstermeleri ve hüsnu muamelede bulunmaları, fırsat düştükçe yardım ve muavenet esirgememeleri lâzım gelir.

İdarenin aynı derecede olan, hatta muhtelif dairenin, âmir ve memurları yekdiğerlerini hürmetle karşılanmalıdır. Her âmirle memuru arasında karşılıklı itimat cari olmalı fa-

kat bu itimat birbirinin «mahremi esrar» derecesine yükselmemelidir. Her âmir ve her memurun maiyetinde çalışanların da müessesenin bir hadimi olduğunu bilmeleri ve onlara vazifeleri esnasında bile dostane ve mülayim muamele etmeleri ve neticede hem idareyi hem memuru ve hem de âmiri rencide edecek, kıracak hareketlerden ve hallerden çekinmelidirler. Her memur da halile vazifesine sarılmakla âmirinin itimadına lâıyk olduğunu ispat etmeli zelilâne ve tekâpu etmeden âmirinin vereceği vazifeleri yapmalıdır.

Bir âmir veya memur maiyetinde olan birisini, herhangi bir sebepten tekdir edecek veya bir ihtarda bulunacaksa bunu ancak onun maiyetinde olan veya bu işle hiç alâkası olmıyan daha büyük kimselerin yanında değil yalnız başına, sükûnetle kendisine söylemeli, şiddet veya asabiyet, hiddet göstermemelidir.

Genç âmir ve genç memurların, hatta kendi maiyetlerindeki yaşlılara hürmetle hitap ve muamele etmeleri kendilerine yakışacak kibarca bir hareket olur.

Cemiyet hayatında küçüklerin büyükleri olduğu gibi, idarede de maiyet şeflerini selâmlar. Şefler ve âmirler de maiyetlerinin verdikleri selâmlara nezaket ve teşekkürle mukabelede kusur etmezler.

Bu hürmet ve selâm resmi elbiseli diğer idarelerin (bilhassa ordu, posta, gümrükler, vagonlar şirketi gibi) memurlarına da gösterilir.

Demiryolları idaresi memuru, halkı her yerde ve her zaman vazifede iken nazikâne karşılar. Ve mümkün olduğu kadar müracaat ve arzularının halli cihetine sarfı gayret edecektir. Haklı olan şikâyetlerde memurlar yol gösterme suretile yardımda bulunacaklardır.

Seyyah veya yolcular tarafından selâmlanan bütün memurlar, bilhassa gişe memurları, bu selâmlara memnuniyetle ve teşekkürle mukabelede kusur etmiyeceklerdir.

Yolculardan veya seyyahlardan biri herhangi bir müracaatta ve sualde bulunursa azamî derecede cevabı verilmiye gayret olunacak ve meselâ; cevap vermeğe memurun vakti

ve kudreti müsait olan bir halde, yolcu mutlaka istasyon müracaat memurluğuna gönderilmeyecek yahut talimat, tamim veya tarife okumak üzere eline verilmeyecektir. Sorulan şeye verilecek cevap anlayışlı kısa ve müfit olacak, sorulan meselede telâkki olmıyan tafsîlât verilmekten içtinap olunacaktır. Yolcuya lâzım olan cevabı, sorulan memur veremezse, hiç olmazsa bu malûmatı nereden ve nasıl alabileceğini söylemelidir. Hiç bir memur vazife esnasında seyyah veya yolcu ile ne onun ne de kendisinin hususî işleri için mükâlemede bulunmayacaktır.

Devlet demiryolları dairesinin tâlimatlarile, yollar hakkındaki polis nizamlarına uygun olmıyan hareketlerin bilhassa, sigara içilmeyecek vagonlarda sigara içilmesinin, katiyetle önüne geçilecektir.

Yolculardan herhangi birinin örfü adete, adabımuâşete muhalif hareketlerine mâni olma hususunda sair yolculara yardımda bulunacaksa da, kusur veya hata yapan yolcuya hiç bir veçhile haşın, kaba veya nezaketsiz bir muamelede bulunulmayacaktır.

Trende bir yolcu gibi seyahat eden, demiryollarından herhangi bir memur, bulunduğu yerde göreceği herhangi bir yolsuz hareketi derhal vazifede olan memura haber vermiye mecburdur.

Yolcuların trene binme ve inmelerinde alâkadar memurlar- azamî teshilâtta ve yardımda bulunacaklardır. Yolcular, hiç bir lüzum olmadığı halde, ne acele ettirilmeli ve ne de geri alıkonmalıdır. Yalnız seyahat eden kadın ve çocuk yolculara, lüzum görülürse, binmede ve inmede yardımda bulunulacaktır. Trene, memur veya yolcu olarak seyahat eden ve resmî elbisesini giymiş olan, idarenin her memuru, herhangi sınıf vagona binerse binsin, selâmlanacaktır. Tren dahilinde biletçilerin kontrolünde bilet talebi «lütfen biletler efendim» cümlesile vâki olacaktır.

Bu yazıda yalnız ana hatları gösterilen tâlimatın tedrisi şeklinde memurlara öğretilmesi için, ayrı kaideler vazolunarak bunlar «yolcuların sureti muamelesi» adlı bir küçük ki

tapta toplanmıştır. Bu kitapta bilhassa Devlet demiryolları idaresinin, müşterileri yolculardan ibaret olan ve memurlarının bir ticarethane memuru gibi yolculara nezaketle hüsnü muamelede bulunması lâzım gelen bir münakalât müessesesi olduğu hakikati memurlara iyice anlatılmağa çalışılmıştır. Memurların bu kitapta gösterilen usul ve kaidelere riayeti nisbetinde, demiryollarının masrafı sabit kalmak şartile ticaretinin, yani yolcularının artacağı ve bunun için de ufak bir dikkat ve itinadan başka bir masraf veya sıkıntıya ihtiyaç göstermediği anlatılmıştır.

Devlet demiryollarının bu suretle memurlarını siyânen terbiyeli ve nazik olmağa alıştıracak tâlimat ve tedbirleri matbuat âlemince hararetle karşılanmış ve yukarıki kitap bir gazetede «Demiryollar memurlarının noktaları» diye tavsif olunarak muhteviyatı hulâsa edilmiş ve nihayetinde «Ümit ederiz ki bu kitap beklenildiği gibi gerek alâkadar memurlar ve gerekse halk tarafından lâıyk olduğu ehemmiyetle karşılanarak her ikisi için faydalar doğurur» denilmektedir.

Memurların halk için yetiştirilme kurs ve derslerinin basit ve iyi anlayışlı olması için derslere halkın şimendifer hayatından bazı filimler ilâve olunmuştur. Bilhassa «Madalyanın ters» adlı bir filmde nezaketsiz bir demiryolu memurunun rüyasında bütün gece uzun bir seyahat esnasında nezaketsiz şimendifer memurlarile, çektiği sıkıntı ve eziyeti gösterilmekte olup bu suretle azçok her memurun içinde olan noksanlar meydana çıkarılarak bunların yapılmaması lâzım geldiği telkin olunmaktadır. Bu film memleketin her tarafında gösterilmiştir.

Sûrat katarı memurlarının yetiştirilmesi işi ayrı ve daha ehemmiyetli bir meseledir. Çünkü böyle bir memur, uzun bir seyahatte olan yolcularına seyahati hoşça ve tatlı geçirtmekle mükelleftir. Sûrat katarı memurlarının vazifeleri kolaylaştırılmak için aşağıdaki program dahilinde tedrisat yapılarak yetiştirilmektedirler.

Seyahat kemeleri ve bunların sureti istimali - seyahat masrafları hesabı - tenzilâtli bilet ve tarifeler ve zamanı -

münakalât coğrafyası - trende intizam - yerlerin tayini, tren tarifelerinin sühuletle kullanma usulleri - ecnebi lisanda vaki olacak müracaatlara cevap.

Bu derslerin sonunda, sürat katarı memurlarının halkla olacak münasebet ve muamelesinin hüsnü suretle cereyanına ait misalli bir konferans verilmektedir. Aşağıdaki bahis bu konferansın bir hulâsasıdır.

15 — ekspreste hizmet:

Ekspres biletçilerine mahsus bir konferanstır.

Devlet demiryolları İktisadî ve ticarî bir idare ve işletme olup gayesi en ucuz ve en seri surette insan eşya ve hayvanat vesaire nakletmektir. Bunun için bir ticarethane veya bir fabrikanın satışını arttırma suretile İktisadî çalışma mecburiyetinde oldukları gibi Devlet demiryolları da mümkün olduğu kadar fazla nakliyat yapmak suretile mecburî ve sabit masraflarla azamî iş ve varidat temin etmekle mükelleftir.

Fakat unutulmamalıdır ki, insan ve eşya nakliyatı yaparak fazla iş ve kazanç suretile İktisadî çalışmağa girişecek demiryollarının, otomobil, otobüs, tayyare ve vapur vesaire gibi aynı vazife ve iş üzerinde çalışan birçok işletmelerden mürekkep rakipleri vardır. Eğer Devlet demiryolları da rakipleri gibi her hususta kudretli ve kuvvetli olmazsa, müşterilerini teşkil eden yolcularının diğer nakil vasıtalarından istifadeyi tercih edeceklerine şüphe yoktur.

Böyle bir akıbetin neticesi olarak hasılat ve varidat azalınca, tren adetleri azaltılma mecburiyetile memur ve müstahdeminin açığa çıkarılması lâzım gelir. Şu halde bütün şimendifercilerin menfaati bir tek noktada birleşiyor. Bunun için - nekadardaki ufak bir vazife olursa olsun - Devlet demiryolları her memur ve müstahdeminin bulunduğu vazifede daha ticarî ve İktisadî zihniyetle hareket etmesiyle ancak İktisadî çalışma imkânını bulur. Çünkü Devlet demiryolları idaresinin, memlekette taşıyacağı ecnebilere hüsnü muamele edecek iyi yetiştirilmiş tren memurları bulunmadıkça, e:nebi memleketlerden seyyah celbi için yapılacak

teşebbüs ve reklâmların ne bir manası ve ne de faydası olabilir. Demek oluyor ki bir ecnebi veya yerli seyyahın ve yolcuların trende kendilerini rahat ve mükemmel hissederek daima trende seyahat arzusu duymaları ancak alâkadar memur ve müstahdeminin işgüzarlığına bağlıdır.

Sizler, sürat katarı şeftreni, kontrolörü ve kondüktörü olmak sıfatile yolcularınızla en mükemmel surette hareket edecek şahsiyetlerdensiniz. Kat'î olarak bilmelisiniz ki, şimendifercilik adabımuâşeretini pek iyi surette tatbik edemiyen kondöktürler, Devlet demiryollarına en ziyade varidat getirmekte olan malî kudretleri yüksek sürat katarı yolcularını ürkütür kaçırlar.

Biz biliyoruz ki, memur ve müstahdeminimizin büyük bir kısmı idare ve yolcularını memnun etmek için büyük gayretler sarfetmektedirler. Fakat bu hususta sade hüsnü niyet ve herkesin şahsî müktesebatına göre değişecek keyfî bir muamele tarzı değil, ancak alâkadarların muayyen ve disiplinli bir program tahtında yetiştirilmelerde muvaffakiyet elde edilir. Çünkü ferdin kendi görüşüne göre iyi telâkki ettiği fakat İdarî ve İktisadî bakımdan idarece hiç te tecviz olunmayacak sakat muamelelerin ve fena hareketlerin yapılmasını intaç eder. İşte bu sebepten Devlet demiryolları sürat katarı memurlarını hep bir noktadan yetiştirmek maksadını temine çalışmaktadır. Bu gayede bir memurun yolcularına kelime ve kelime nasıl konuşacağını, muamele ve hareket edeceğini değil, bütün memurların aynı meseleler hakkında hep aynı şekilde ve idarenin direktifi dahilinde nasıl hareket edeceklerini göstermekten ibarettir.

Biz her ne kadar hepimiz kıdemli demiryolları memurları isek te, idarenin direktifini teşkil eden bazı ana hatları üzerinde konuşalım, münakaşa edelim ve bu suretle hizmet ve vazife esnasında kolaylıkla ve zamanında tatbiki çarelerini öğrenelim.

Şimdi vazifeye başlıyoruz:

Tren biletcisi, treninin yanaşacağı istasyon kısmına gitmeden evvel vazife, emir ve tâlimatı, hizmet defteri, düdük, lâmba ve bazı anahtarlarla bilet zımbası, tarife cetveli,

zam biletlere, saat vesairenden mürakkap teçhizatının tamam olup olmadığını tesbit eder. Hizmet elbisesi temiz ve muntazam olmalıdır.

Biletçi vaktü zamanında şeftrenine müracaat eder. Hazırlık için tesbit olunan zaman zarfında vagonların üstünde gideceği yeri gösteren levhalar tanzim edilmeli, kadın kompartimanlarla sigara içen ve içmiyen kısımlar dışarıdan ve içeriden görülen levhalarla tesbit edilmeli. oturma yerlerini gösteren numaralar normal hale irca olunmalıdır. Nihayet yolcuları trene bırakan kapılar açılınca, harekete yarım saat vakit olduğu halde bile, yolcular trene isticale edeceklerinden biletçinin filî olarak vazifeye girişmesi lâzım gelir, ilk işi, yolculara biletlerine göre mevkilerini bulmalarına yardım etmek, sakat yolcularla, yalnız seyahat eden kadın ve çocuklara muavenette bulunmaktır.

Şeftren veya kondöktör olmak sıfatile daima göz önünde tutmanız lâzımdır ki, yolcular umumiyetle trenle seyahate alışık olmadıklarından vagonların şekil ve sureti tertibini bilemeyeceklerinden yerlerini kolaylıkla bulamayacaklardır. Bunun için her yolcuya «nereye gidiyorsunuz efendi» diye sormalı. Bütün yolcular tarafından her zaman hüsnü niyetle karşılanacak iyi bir muameledir.

Biletçi, hatta kendisine tuhaf gelen pek tabii görünen haller hakkında bile, mütemadi suallere maruz kalır. Bu vaziyet karşısında biletçi (kondöktör) hiç bir zaman sabır ve sükûnetini bozmayarak yolcuların müşküllerini halledecektir. Kondöktör bir yolcuya hitap edeceği zaman evvelâ sağ elini şapkasının kenarına getirmek suretile selâmlıyacaktır. Aynile herhangi bir yolcunun selâmını da nezaketle iade edecektir.

Aşağıda birkaç misalle kondöktörün alacağı vaziyet ve yapacağı muameleler gösterilmiştir.

1 inci misal:

Yolcu — Hanovaya gidiyorum ikinci mevki:

Kondöktör — İkinci mevki öndedir efendim.

2 inci misal:

Yolcu — «Biletçi, biletçi benim numaralı mev-

kümde bir başkası oturuyor. Onun da aynı yer için numaralı bileti var. Bu gibi haller her zaman oluyor şikâyet edeceğim.»

Biletçi — «Biletinizi görmek üzere rica edebilir miyim. Teşekkür ederim. Teessüf ederim ki siz yanılmışsınız efendim. Sizin biletiniz 5 numaralı vagon için değil 6 numaralı vagon içindir. Bunun için bundan sonraki vagona olan yerinize teşrif olunmasını rica ederim.»

3 üncü misal:

6 kişiden mürekkep bir grup trene doğru gelmektedir.

Biletçi — «Nereye gidiyorsunuz efendim?»

Yolcular — «2 inci mevki Hamburga.»

Biletçi — «1 inci vagona buyurun, orada kâfi derece boş yerler vardır.»

4 üncü misal:

Bu esnada birçok bavul ve eşyalarile bir aile görünür, içinden ikisi trene binerek, eşyaları pencereden almağa başlarlar. Biletçi yolculara yaklaşarak sorar: «İçinizden kimler seyahat ediyor? «Bu soru neticesinde yalnız bir tek yolcunun seyahat edeceği anlaşılır. Biletçi gayet sakin ve nezaketle, etrafın hiç alâkasını celbetmeden, gidecek yolcuya hitap eder:

«Efendim, sizin yalnız 25 kilo eşya birlikte almağa hakkınız vardır. Fazlasının bagaja teslimi mecburidir. Müsaadenizle ben alâkadar memuru haberdar edeyim de muamelesini bagaj vagonunda ikmal etsinler.»

5 inci misal:

Yolcu — «Biletçi şuradan bana birkaç portakal alıverin. İşte bir mark. Mütelikisi sizin olsun.»

Biletçi — «Efendim ben meşrubat ve mekûlât tedarikine mezun değilim. Fakat istasyonun seyyar satıcısını çağırayım.»

6 ıncı misal:

Yolcu (ihtiyar bir kadın) — «Biletçi, bana baksanıza. Bu tren hakikaten yere mi gidiyor? Kızım bana

tenbih etti, biletçiye de sorayım diye. Kızım burada evlenmişse de bugün işi olduğundan gelemeyi vesaire...»

Biletçi — Kadının elindeki bilete bakarak, ekspres trenine değil âdi yolcu katarına ait olduğunu görmekle kadim mülâymetle ve nezaketle trenden indirerek, diğer trene nereden bineceğini gösterir ve o trenin ne vakit hareket edeceğini söyler.

7 inci misal:

Biletçi bir vagonun bir kompartımanında asabı sesler ve biletçi diye çağırıldığını duyar. Girdiği zaman büyük bavullu bir yolcunun diğer yolcuların da bavullarını yerleştirmeye mahsus olan örme rafa bavulunu yerleştirmiş olduğunu ve bir başka yolcunun kendi bavuluna yer talep etmekte bulunduğunu görür. Büyük bavullu yolcuya hitapla:

«Efendim bu bavulun büyük olması dolayısıyla bagaja verilmesi lâzım gelir.»

Yolcu ise hiddetle ve asabiyetle sıçrar, bağırır.

«Kat'iyen razı olmam, ben ondan evvel geldim, bavulunu o bagaja versin.»

Biletçi:

Efendim siz yanıyorsunuz. Mevcut nizamata göre yolcuların yalnız kendi oturdukları yerin genişliği kadar rafta bavullarına yer işgal ettirilmesine ve ancak yirmi beş kilo eşyayı birlikte almalarına müsaade vardır.

Bagaj vagonuna kadar benimle gelmenizi rica edeceğim. Orada bagaj kâğıdı alır ve ineceğiniz istasyondan bagajınızı teslim alırsınız.

8 inci misal:

Yolcu — «Hiç yer bulamıyorum her taraf dolu mudur?»

Biletçi — «Efendim lütfen beraber gelerseniz kompartımanları beraber gezelim.»

3 üncü kompartımanda bir efendinin yanında, kıyafeti seyahate gidecek bir hal göstermeyen, bir hanım görür. Biletini sorunca görür ki, bu yolcunun yalnız istasyona girme

bileti vardır. Yolcu bu kompartımana gelerek bir kaç defa bos yer olup olmadığını sorduğunu söyler. Bunun üzerine biletçi :

«Madam, bu yeri derhal serbest bırakmalısınız. Sonra benimle beraber istasyon kontrol memurluğuna kadar giderek, sebepsiz yere işgal ettiğiniz yer için 3 mark ceza vereceksiniz.. »

Biletçi bundan sonra madamı istasyon kontrolüne teslimle vak'ayı da anlatır.

Bu esnada trenin hareket vakti yaklaşmıştır. Biletçi bağırır:

«Herkes içeri yerlerine» ve kapıları gelirlerken de, «lütfen dikkat edin» diye seslenir. Bu esnada trene geç kalmış olan bir yolcunun yaklaştığını görünce «dur binme» diye bağırır tutar.

Tren hareketten sonra vagon dahilinde vazifesine başlar. Bu vazife biletleri kontrol etmek, vagonlarda her şeyin intizamında olup olmadığına bakmaktır. Biletçi her kompartımana geldikçe; selâmlar ve şu sözle biletleri ister: «Lütfen biletleri efendim.»

Kontrolden sonra «teşekkür» ederek sahiplerine iade eder.

Burada biletçinin en az ve en çok göstermiye mecbur olduğu nezaket şekli bundan ibaret olup bunu kendi kendine uzatmağa veya inceltmiye mezun değildir. Çünkü lüzumsuz fazla nezaket ve lâfculuk veya gevezelik ne Devlet demiryolları idaresince ne de halk ve yolcular tarafından arzu olunmıyacak bir haldir. Biletçi her şeyden evvel bilet kontrolünü fazla nazarı dikkati celbetmeden ve seyyahları rahatsız etmeden icra etmeyi daima göz önünde tutacaktır.

Biletçinin yeni bir huduttan geçtikten sonra meselâ kompartımana gelerek «Benim de sizi rahatsız edeceğimi affedersiniz efendilerim, demin gümrük ve pasaport kontrolleri yapıldı şimdi de ben biletleri kontrol edeceğim» diye belki de lisan bilmiyen ecnebilere karşı gevezelik etmesi kadar fena tesir eden bir şey olamaz.

Kompartıman kapıları, bilhassa geceleri dışarıdan - içerdekilere herkesin rahatsız etmemesi için - hafifçe kilitlenir.

Biletçinin bilhassa tatil mevsimlerde, trenin pek dolu olduğu zamanlarda pek dikkatli olması lâzımdır. Lüzum ve fırsat hasıl oldukça münasip zaman ve yerlerde, yolcuların rahatsızlığını unutturacak lâtife de yapabilir. Neşeli bir hikâye anlatabilir.

Ekspres bir istasyona gelince, biletçi dışarı çıkar, istasyonun adını bağıırır. Lüzum görülen ve hattan istikakla başka yerlere kol ayrılan istasyonlarda kolların nereye gittiğini de yolculara hatırlatmak için böyle istikametleri tarif suretinde bağırmak lâzımdır.

Ekspres yolunda devam eder. Biletçi kompartımanları dolaşırken, sigara içilmesi yasak bir vagonda veya kompartımanda bir yolcunun sigara içmekte olduğunu görerek:

«Efendim, bu kompartımanda sigara içmek yasaktır, teessüf ederim ki bunun cezası olan 2 mark için bir makbuz kesiyorum.»

Yolcu — Bundan daha mühim başka işiniz yok mu? Ben bir tek sigara içiyorum. Şimdiye kadar hiç kimse bir şey söylemedi. Siz galiba müptediniz?

Biletçi yolcunun bu sözleri üzerine aynı mealde cevap vermiyecektir.

Yolcuların pek tahkiramız olmayıp bu suretle ve şekilde kalan itiraz ve bağırmaları işitilmemezlikten gelinecekse de tahkir yapılan hallerde memur yolcunun hüviyetini tesbitle hakkında ona göre muamele yürütecektir. Bundan sonra biletçi gezdiği kompartımanlardan birinde lâmbanın sönüklüğü veya kırıklığı hakkında bir şikâyetle maruz kalır. Bu gibi hallerde biletçi evet; evet onu ben de biliyorum, hatta vagon bekçi memuruna söyledimse de yine bakmamış, çünkü işlerinden haberi yok ki. Sürat katarına hizmet edecek bir adam değildir. Benim de vazifem kendisine söylemekten ileri gidemez ki...» gibi sözler söylemeyecek. Herhangi bir noksanın bizzat düzeltilmesine imkân yoksa bu kompartımanın yolcularının diğer birisine nakledecektir. Hiç bir biletçi

yolcu ve seyyahlarla ya kendi idaresinin kendi âmir veya arkadaşlarının kusur veya kabahat telâkki edeceği halleri hakkında tek bir söz söylemeğe mezun değildir.

Yukarıda da söylediğimiz gibi, tren seyahati mümkün olduğu kadar sakinane geçmelidir. Bunun için de yolculara herhangi bir lüzumsuz sual sorulmaktan içtinap edilecektir. Bilhassa kompartımanlara yeni yolcuların gelip gelmediğini sormak kadar abes bir şey olamaz. Çünkü vazifeye hararetle sarılınırsa birçok lüzumsuz suallere hacet kalmaz.

Diğer cihetten her kompartımanda hangi mevkilerin meşgul olduğunu kapılarındaki numaralar göstermektedir. Bundan başka biletle kompartımanların meşguliyet derecesini daima not etmiş bulunur.

İyi ve muktedir bir biletle bu notları sayesinde, çıkacağı istasyona yaklaşan yolculara vaktü zamanında haber vererek hazırlanmasını teşvil ettiği gibi, çıkacakların numaralarını da vaktinde çevirerek yeni bineceklerin tesbitine zemin hazırlar. Trenin yeni istasyondan hareketinden sonra kompartımanları dolaşan biletle, numaraların gösterdiğinden fazla yolcusu olan kompartımanlara «lütfe biletleğiniz» diye seslenmesi kâfi gelir. Fakat gerek bu numaralar vasıtasile, gerek hususî notlar almak suretile yeni gelen yolcuların tesbitine imkân olmıyan hallerde «yeni gelenler lütfe biletlelerini versinler.» diye seslenmesine müsaade vardır.

Ekspres biletleşinin, görüldüğü üzere, oldukça mühim ve güç vazifeleri vardır. Biletle yolcuların müracaatlarına ve suallerine cevap verir.

Kadın ve çocuk yolcuların inme ve binmelerinde yardım eder, biletleleri kontrol eder, demiryolları nizamâtının tamamını tatbikatına nezaret eder.

Şu halde iyi bir biletlecinin evsafı, daima hizmete amade olmaktır. Devlet demiryolları biletleşisi kendisini müessesesinin bir vekili, mümessili bilerek, yolcu ve seyyahlara hüsnü muamele etmesi lâzım gelir.

16 — Devlet postaları memurlarının yetiştirilmesi:

Halk ile en çok muamelesi olan posta idaresi, memur namzetlerine mahsus meslek mekteplerinde, halk ile hüsnü suretle muamele şekillerini öğretmektedir. Bu mekteplerde bilhassa, bu kitabın sonuncu bahislerinde görüleceği üzere, telefon memurlarile, gişe memurlarına bu hususta büyük ehemmiyet verilmektedir.

Gişe memurlarının meslek mekteplerinde yetiştirilmesinde ne gibi şeylerin nazarı itibara alındığı, posta idaresi Cep kitabının I inci cildinde tasrih edilmiştir. Bu kaidelerin hulâsasını aşağıya yazıyoruz.

«Posta idareleri gişe memurları, idarenin dış yüzü ve iç levhaları gibidirler. Memur bu noktayı göz önünden kaybetmiyecektir. Çünkü halk memurun takınacağı iyi hal ve iyi tavrı harekâtan hizmetindeki muvaffakiyetinden, idarenin mükemmeliyetine ve iyi işlediğine kanaat getirebilir.

Bu sebepten posta memuru sıfatile şu 9 maddeyi ezberle ve iyi tatbik et:

1 — Gişeye gelecek halka her dakika ve her saniye hazır ol. Çünkü bu senin ilk ve esas vazifendir. Kendi meşguliyetin olmadığı ve diğer gişelerin fazla meşgul olduğu hallerde davet ve talep vaki olmadan kendiliğinden onların yardımına koş.

2 — Hüviyet varakasına göre malûl olduğu görülenlerin işine tercihan bak. Hüviyet varakalarında şahsın hüviyeti yapılı olup mühürlü fotoğrafı ve sahibinin imzasını taşırlar. Hastabakıcı hemşirelerin de işlerini sıradan hariç olarak, görüver. Çünkü bunların da ekseriya çok isleri vardır.

3 — Halkın müracaatını hüsnü telâkki et. Vazifen sahasına düşen müracaatları, taahhütlü mektep kaydı yapmak veya posta para kartları hazırlamak bahanesile, başka gişelere veya posta pulu satan sair gişelere göndermek ve havale etmek hem yakışık almaz ve hem de şiddetle yasaktır. Çünkü gişe memuru olmak sıfatile mektup pullarını vermek ve yapıştırmak senin vazifendir. Diğer cihetten böyle yapılırsa muamele daha seri yürür ve halkın şikâyetine mahal

kalmaz. Herhangi bir şahsın, para havale kartında kendi adresini unutmuş olmasından dolayı kızma ve onu iade etme. Bu noksanı böyle bir şahsı sıra ve zaman kaybetmek suretile doldurabilir. Fakat bu noksanı tamamlamak senin için bir saniye meselesidir.

4 — Suallere lüzumu gibi tam ve müspet ve nezaketle cevap ver. Sorulan şey nekadardır tabî ve tuhaf görünürse görünsün veya sual senin veya onun anlamadığı hallerde hiddet buyurma ve cevaptan iştinap eylemeğe çalışma. Cevaplarının kısa fakat anlayışlı olmasına ve sert olmamasına gayret et; cevap veremeyeceğin hallerde gişe âmir veya müdiriyyetine nezaketle davet eyle.

5 — Bilhassa çekinilen, korkak ve ihtiyar kimselere derhal bir yardımcı olmakta tereddüt etme?

6 — Gişede umumî olarak ve bilhassa bekleyenler olduğu zaman lüzumsuz konuşmalara girişme.

7 — Cevaz verilmeyecek müracaat ve mütaleaları kat'î olarak, fakat nezaketle, ret et. Verdiğin cevaplarla memnun olmıyan şahıslara, sükûnetle ve telâssız olarak, gişe âmir veya müdirine müracaat etmelerini söylersin ve bu gibi hallerde hiç bir münakaşaya girişmezsin.

8 — Gişeye müracaat eden herhangi bir sebepten hiddetlenir ve hatta tahkire yeltenirse sen sükûnetini ve kendini muhafaza et. Çünkü bu gibi hallere tasaddi eden şahısları cezaya çarptırmak için ona mukabele etmemek birinci şart ve böyle fena bir muameleye maruz kalınca mutlaka en az bir şahidin bulunmasını temin etmek ikinci şarttır.

9 — Gayri muntazam ve fena elbise giymek, pis ellere malik olmak, fena muamele etmek suretile halkın gerek şahsına ve gerek bu suretile idareye karşı pek haklı olarak suiniyet beslemesine ve hatta bazı hallerde şikâyet etmesine sakın meydan verme.

17 — Adliye idaresinde nezakete alıştırma:

Prusya hükûmeti adliye vekili 7/4/927 senesinde 88 numaralı tamimde resmî muamelâtın hüsnü ifasında gözetilecek hususâtı bildirmiştir.

«Son zamanlarda şikâyetçilerin hak kazandığı bir çok şikâyetlerde gerek bürolarda ve gerekse müracaat memurluklarında halka hüsnü muamele ve hüsnü hizmet edilmediği, teessüfle anlaşılmıştır. Bu münasebetle alâkadar memurların, halka karşı muamelede ve vazifelerinin ifasında herhangi bir şiddetten kat'ıyyen içtinapla, gerek ihkakı hak edebilmelerinde gerek muamelelerinin takibinde azamî teshilât ve yardım göstermeleri lüzum ve vazifeleri tekrar hatırlatırım. Şu bir hakikattir ki, hemen bütün halk sınıfı, muayyen bir ihtirazla hükümet dairelerine gelmekte ve hiç te istemiyerek su veya bu kalemde işini takip etmektedir. Bunun böyle olmasında adliyeye gelen işlerin hususiyetinden başka adliye memurlarının da kusuru olduğuna şüphe yoktur. Bu hal, suçlu ve kabahatlerle karşılaşarak onlara belki de gayri ihtiyarî sert muamele etmeğe alışmış olan memurların ve âmirlerin idarenin selâmeti için halk ve müessesatı ticariye tarafından yapılan müracaat ve ihbarlarda nezaketsizce ve hatta sert bir tavırla dinlenilmekte ve muamele görmektedir. Böyle hiç te iyi bir şuura istinat etmediği aşikâr olan fena muameleler, müracaatçılarda aynı suretle fena ve hâksiz muamele görecekleri korkusunu uyandırmakta ihtirazla hareketlerini mucip olarak hatta böyle bir fena muamele görmek korkusu onları adalet kapısında, hak aramak üzere işlerini takipten menetmektedir. Halbuki ihkakı hakka ve adaletin tecellisine meydan vermemek kadar - bu ister bilinerek, ister bilinmiyerek olsun - yapılan sakat ve fena muameleler kadar büyük haksızlık adaletsizlik ve bazan ağır bir cinayet kadar cürüm teşkil edecek bir hareket tasavvur olunamaz.

Her ne kadar halkın korkusu umumî olarak varit değilse de, arada sırada bazı memurların yaptıkları vukuat ve fena muameleler onların korkularını idame ettirmektedir. Bunun için memurlarımızın vazifesi, daima hüsnü hizmet, hüsnü muamele ve nezaket göstermekte müsabaka etmelerile, halkın adliyeden ihtirazına mahal olmadığını ve olmamasını temine çalışmaktır. Bilhassa şifahî ve tahrirî muamelâtta, azamî nezaket göstermek suretile halkın adliyeye

karşı emniyet ve muhabbetini arttırmağa ve bu suretle de kırtasî muamelâtın basitleştirilmesi hazırlıklarının tamamlanmasına imkân bulunur.

18 — Tramvay biletçilerinin yetiştirilmesi:

Berlin şehri tramvay işletmesi; yolcularının biletçiler tarafından hüsnü suretle muamele edilmelerini temin için bazı kaideler vazetmiştir. Bu talimatta, en mühim mükâleme usulleri tasrih edilmiştir. Evvelâ umumî nezaket şekillerinden bahsedelim:

Yolculara hitap için istimal olunacak kelime ve cümleler:

«Hanım, hanımefendi, efendim, efendiler, hanımefendiler, küçük hanım, küçük hanımlar gibi.»

Yolculardan bir şey istenecekse veya arzu gösterilecekse, «lütfen» kelimesini birlikte kullanmak unutulmayacaktır. İstenen şeyin ifa olunmasında da, «teşekkür ederim» denmesi unutulmayacaktır.

«Teessüf ederim efendim» cümlesi, müşterinin herhangi bir talebi veya arzusu ifa olunamayacak hallerde kullanılır. Çünkü kısaca «hayır» demek müşterinin kalbini kırarak mahiyette bir kelimeyi kullanmaktır.

Herhangi bir müşteri bulunduğu mevkide rahatsız edilmek zaruretinde ise veya bir münakaşada kendisinin haksız olduğunu görürse, veya sehven birisinin ayağına basılırsa veya herhangi bir suretle taciz ederse; lütfen affınızı rica ederim, veya affedersiniz efendim» gibi bir cümle ile itirazda bulunmak lâzımdır.

Her müşteriye her hususta yardıma amade olmakta umumî nezaket kaideleri icabındandır. Sade tramvay biletçisi değil, hemcinsi olan bir insana yardım etmek isteyen herkes; «size bir yardımda bulunabilir miyim?» diye sorar. Çocuklu annelere, paketi çok yolculara, ihtiyar, sakat veya malûl yolculara bu sual ile yardıma koşmalıdır. Onlar bu uyanıklıktan pek memnun olacaklardır. Yolculardan biri, biletçiden hizmet ve vazife talimatı haricinde bir talepte veya arzuda bulunursa «efendim, beni mazur görünüz, baş-

ka türlü hareket edemem. Çünkü nizamname ve talimatlar müsait değildir efendim.» diye cevap verilmek lâzım gelir. Bu suretle yolcu karşısında vazifesine sadık bir memur görünce bu cevapla kanaat edecektir.

Yolcuların binme ve inmelerinde şu suretle muamele ifa olunur.

«Hanımlar, beyler, efendiler, acele ve telâş etmeyiniz, içeride hepinize kâfi yer vardır.»

«Bir dakika beklemenizi rica ederim efendim, daha inecekler vardır.»

«Efendim, bu tramvay dolmuştur. Gelecek tramvay boştur.»

Birçok yolcular, tramvay durmadan binme hastalığına ve aceleciliğine müptelâdırlar. Bu gibilere, atideki şekilde hayatlarının tehlikeye gideceği anlatılmalıdır.

«Rica ederim hanımefendi, tramvay durmadan sakın inmeyiniz, aksi takdirde kazaya uğrarsınız.»

«Tramvaya binerken yüz tramvayın gittiği istikamette olmalı ve sağ el, tramvayın sağ tutamak yerini kavramalıdır.»

«Efendim, beyefendi, tramvay yürürken binmek isteyen birçok yolcular kazaya uğramışlardır.»

Herhangi bir sebepten tramvay bekleme mahalline geç gelmiş olduğu için çabuk hareket etmek mecburiyetinde ise, biletçi aşağıdaki surette dostane ve mülâyimane hareketle maksada kolaylıkla varabilir.

«Rica ederim efendim, biraz acele ediniz. Tramvay biraz gecikti.»
«Rica ederim hanımefendi, size biraz yardım edebilir miyim?» «Lütfen beyim paketlerinizi bana verin içeride teslim ederim.» «Lütfen efendim paketlerinizle ön sahanlığa giriniz.»

Bütün yolcular tramvaya bindikten sonra, tramvay içinde intizam temin edilmesi yine biletçinin vazifesidir. Burada da muayyen hitap şekilleri yolcuların vagon içinde yerleşmelerini temin eder.

«Lütfen efendim içeri buyurun.»

«Lütfen efendim, siz biraz yana çekilin de, diğer yolcular geçsinler.»

«İç kapının önünün serbest bırakılmasını rica ederim. Sahanlıkta olanlar içeri girecekler.»

«Muhterem yolcularımdan biraz daha öne gitmelerini rica ederim, önde kâfi yer vardır.»

Tramvay hareket edince bilet kesme muamelesi, başlar. bu da süratle bitirilmelidir, ki gelecek tevakkuf mahalline kadar bütün yolcular biletlerini almış olsunlar. Biletçi bu hususta yalnız nazikâne hitapla muvaffak olabilir.

«Yolcuların bilet paralarını lütfen hazır tutmalarını rica ederim.»

«Yeni binen yolcular lütfen bilet paralarını versinler.»

«Rica ederim biletsiz olan var mı?»

«Rica ederim burada birisi binmişti, bilet parasını.»

Biletçi yolcusunun verdiği büyük parayı bozamazsa, evvelâ müşteriden ufak para vermesini rica eder. Bulunmadığı takdirde diğer yolculara hitapla bu parayı bozacak kimse olup olmadığını sorar.

«Rica ederim efendim ufak para veremez misiniz?»

«Teessüf ederim efendim paranın üstünü veremeyeceğim.»

«Rica ederim hanımlar, beyler, 20 mark bozacak var mı? »

«Hanımefendi, teessüf ederim ki size ufak para vermiye mecburum.»

Yolcuların tam surette hüsnü muamelesi için; vagon içinde iyi yerleşmelerini de temin etmelidir. Biletçi umumî olarak ayakta duran yolculara yer gösterecek, bilhassa ayakta durması güç olan malûl, ihtiyar, hasta olan yolculara herkesten evvel ve her zaman oturacak yer temin edecektir. Yine bu hususta muayyen nezaket şekillerde hareket etmekle muvaffak olunur..

«Rica ederim hanımlar, beyler, şu ihtiyar » hanım, bey, efendi - için bir yer ayırmak istemez misiniz?»

«Rica ederim efendim şurada bir hasta hanım var.»

«Öndeki bir yerin serbest bırakılmasını rica ederim.»

«Rica ederim efendim, siz lütfen şöyle durun.»

«Efendim eşyalarınızı şu tarafa koymak mecburiyetindeyim, orada gelip geçeni rahatsız ediyor.»

«Hanımefendi, çocuğun ayaklarile oturacak yere çıkması yasaktır.»

Biletçi bir müşterinin talep veya ricasını isaf edecek mahiyette görmezse; bunu sert olarak reddetmiyecek bilâkis takriben şu mealde nezaketle cevap verecektir.

«Teessüf ederim efendim, nizamname ve talimatla] buna müsait değildir.»

Biletçi herhangi bir yolcunun muteber olmıyan bir biletle seyahat etmekte olduğunu görünce bunu nezaketle kendisine ihtar ederek, lâzım gelen malûmatı verecektir Çünkü yolcuların mutlaka suiniyetle hareket etmediği malûmdur. Birçok hallerde bilgi ve malûmat noksanlığı böyle hatalara onları sevkeder. Bunun için bu gibi hallerde biletçi nazikâne olarak demelidir ki:

«Hanımefendi, bu bilet artık muteber değildir? Çünkü evvelâ saat 1 de alınmıştır. Şimdi ise saat 4 tür. Halbuki bilet alındıktan sonra iki saat için muteber olup bu zaman zarfında aktarmaların bitmesi lâzım gelirdi.»

«Efendi, bu bilet ile bu hat üzerinde seyahat edemezsiniz, çünkü tramvay avdet yolundadır.»

«Evet efendim, ikinci seyahat ve aktarma hiç bir vakit azimet olunan yeni çıkış noktasına doğru icra olunamaz.»

Yolcular inerlerken:

Çıkacak yolcuların çabuk çıkmaları biletçinin en evvel meşgul olacağı bir iştir. İnecekler inince yeni yolcular binecektir. Fakat bunun için de tramvayın lüzumsuz yere bekletilmemesi lâzımdır. Tramvay durmadan inmek te, binmek gibi, tehlikelidir. Bunun için biletçi aşağıdaki nazikâne ihtar şekillerde buna mâni olacaktır.

«Rica ederim efendim, tramvay duruncıya kadar bekleyiniz. Çünkü kolayca bir kaza kurbanı olabilirsiniz.»

«Teessüf ederim hanımefendi, tramvay hali harekettedir. Şimdi aşağı atlamak yasaktır. Birazdan gelecek durak yerinde inersiniz.»

Aynile tramvay durak yerlerinden geçmekte olan otomobil ve emsaline nazarı dikkat celbolunarak, berveçhiati şekillerde ineceklere yardımda bulunulacaktır.

«Rica ederim hanımefendi, siz inin, ben paketleri uzatırım. »

«Rica ederim efendim dikkat ediniz. Otomobil geçiyor. »

Tramvay hareket etmeden evvel biletçi acele son defa sorar:

«Başka inecek var mı yolcular binecek.»

Bundan sonra bütün dikkatini binecek yolculara verir.

Berlin tramvay şirketi memurlarını bu suretle tam nazik yetiştirmek için bir de hususî filim çevirmiştir. Bu filimde; nazik bir memur ve biletçinin halka ve yolculara nasıl hüsnü hizmet ifa ettiği ve müşterileri memnun bıraktığı, kaba bir biletçinin de nasıl fena ve tahkirane muamele yaparak halk tarafından sevilmediği gösterilmektedir. Burada kaba biletçi; somurtkan bir çehre ile vazifesine başlayarak, gayri memnunane ve isteksiz hareket ve muamelede bulunmakta ve itinasız bir elbise giymektedir. Pantolon lüzumundan fazla uzundur. Fotinler boyanmamıştır. Şapka tepede durmaktadır. Tıraş olmamıştır.

Fakat nazik olan diğer oyuncu (nazik biletçi) muhabbetkâr ve sevimli halile, muntazam, temiz elbisesi ile nazarlara hoş görünmektedir. Kaba biletçi yolcularla hiç meşgul olmamaktadır. Yalnız, hatta bazan daha binecek yolcuların olduğu hallerde bile; tramvaya hareket işareti vermektedir. Nihayet, şikâyetlere sebep olan bütün fena hareketleri yapmaktadır. Filim kabanın her fena hareketine karşı, diğer na

zik biletçinin iyi hareketi derhal gösterilerek, mukayese imkânile seyircilerine iyi bir ders olmaktadır.

19 — Tahriratta nezaket:

Memurların şifahî muamelâtlarında nezaket göstermedikleri zaman hasıl edecekleri fena tesirler tahrirî muamelâtta nezaketsiz muamele yapılırsa aynile hasıl olabilir. Bunun için umumî adabımuâşerete uygun düşmiyecek hallerden, tahrirî muamelâtta içtinap edilmesi lâzımdır.

Birine hitaben herhangi bir yazı yazan birisinin ilk evvel nazarı dikkate alacağı şeyi, kendisini muhatabı yerine koymaktır. Bu olunca, yazıyı yazacak şahıs tahriratında mümkün olduğu kadar anlayışlı olmakla beraber her türlü sitem ve şiddetten uzak kalacaktır. Bunun için de hiç bir zaman hiddetli, bilhassa yazılacak şahsa ve daireye karşı muğber olduğu hallerde kalemi ele almamalıdır. Bir taraftan da daima göz önünde tutmalıdır ki, üstünde münakaşası ve tavzihi yapılacak olan yazılar, tefsir, tadil ve izah imkânı olan şifahî muamelelere nazaran daha sert bir tesir icra eder.

Memurların halka ve eshabı mesalihe yazacakları tahrirat bugün hep yazı makinasile yazılır. Fakat buna rağmen makina kullanmayan küçük idarelerin yazacakları mektup ve tezkereler temiz ve okunaklı yazılmış olmalıdırlar.

Her memurun imzası okunaklı olmalıdır. Kırtasiyenin azçok kaldırılmasında ve muamelâtı tahririyenin ıslahında keskin emirler verebilmiş olan büyük Bismark 1881 senesinde bir yazının başına şu satırları yazmıştı.

«Ben herkesten vazife olarak talep ederim ki imzalar tamamen okunaklı olmalı ve uzun zaman hecelemeğe lüzum kalmamalıdır.»

Resmî muamelâtta mümkün olduğu kadar yazılarda ihtisara ve basitliğe ehemmiyet vermeli, esas meseleden gayri şeylerden bahsetmemelidir.

Yalnız kalem memurları tarafından anlaşılır, uzun cümleli, ecnebi kelimelerle, garip terkiplerle dolu tahrirat yazma modası çoktan geçmiş, maziye karışmış, ölmüştür.

Vekâletler muamelât talimatnamesinin neşir ve tatbikine başlandığındanberi ilk defa olarak bütün dairelerin bir vahidi esası üzerinde muamelelerini yürütmelerine imkân ve muvaffakiyet hasıl olmuştur.

Vekâletler ve resmî daireler muamelât talimatlarile işlerin süratle ve çarpışmaksızın bitirilmesi esbabı ihzar edilmiştir. Vekâletler muamelât (İş) talimatnamesinin yazı işlerine müteallik en mühim maddeleri aşağıya yazılmıştır.

§— 7 Bütün evrakı varide, ait olduğu kısım ve mümeyyizliklere süratle sevk edilmelidir.

§.. 15/3 Herhangi bir müracaatın başka daireye havale olunduğu hallerde müracaat sahibine de haber verilmelidir.

§. 16/1 Bir meselenin doğru halledilmesi lâzım geldiği kadar o işin vaktü zamanında bitirilmesi de matluptur.

§., 17 Tahriri muamelâtta iş kısa bir zamanda bitirilmeyecekse, müracaat sahibine ya evvelâ müracaatının alındığına dair bir tahrirat yazılır veyahut, bilhassa cevabın gecikmek ihtimali olan hallerde, ne vakit cevap verileceği bildirilir,.

§. 36 Yazılacak tahriratta söylenecek şeyler, açık, tam almalı fakat sert manası uyandırmamalıdır. Yazılar muhatap tarafından anlaşılacak kadar kısa olmakla beraber lüzumundan fazla da ihtisar ederek anlaşılmaz veya sert bir şekle sokmamalıdır. Bilhassa;

a — Harcîâlem olmamış ecnebi kelimelerle, battal ölçmüş eski zaman kalem tabirâtı.

b — Olmağın, gelmeğın, değın, olduğundan, bulunduğundan, naşı gibi kelimelerin.

c — Anlayışı edecek sair lüzumsuz kelimelerin yazılmasından içtinap etmelidir.

§. 38/1 Resmî tahriratta, herhangi bir sınıfı farkına işaret eden zati asilâneleri, zati devletleri gibi terkipler kullanılmıyacaktır. Bunların yerine «siz» demek kâfi olup şahsa yazılacak tahriratta da sahibinin resmî unvanını bulanmak temin eder.

Hükümetin bütün vekâlet ve resmî dairelerinde tevhidden tatbik ettiği muamelât talimatları sair idarelerde de bir an evvel tatbik edilmesi pek arzu edilir.

20 — Tahkir, tecavüz ve iğfal tecrübesine karşı muamele :

Halkla temasta bulunacak her memur göz önünde tutulmalıdır ki, bazı insanlar asabı tabiatli olduklarından arasıra hatlerini tecavüz edebilirler. Bu sebepten muhataplarından birinin, hiç te kastı olmayarak asabiyeti dolayısıyla gayri ihtiyarî yapacakları rencide edici muamele ve hakaretlerini işitmemezliğe gelecektir. Ağır tahkiratta buna tahammüle imkân kalmazsa, sükûnetini bozmadan, tahkir edenin hüviyetini usulile tesbit ettirir. Fakat hiç bir zaman hakarete mukabelede bulunmağa kalkışmamalıdır. Çünkü bir memurun evvelâ tahkiramiz hitaplarda bulunması yakışık almaz ve yasaktır. Saniyen mukabele etmekle, hakaret edenin kanunî şekilde cezalandırılmasına imkân bırakmaz.

Kanun, talimatname ve nizamnamelere karşı tecavüz veya riayetsizlik halinde ve iğfal veya irtişa gibi hallerde buna teşebbüs eden kimsenin hüviyetini tesbitle mesele şahitlerle usulile tesbit ve tevsik edilmelidir. Fakat bu gibi hallerde memurun, hatta üçüncü bir şahıs muvacehesinde yaptığı fena hareketten dolayı hiç bir şahsa hakarete bulunmağa hakkı ve salâhiyeti yoktur. Vazifesi yalnız ileride kanunî takibat için lüzumu olacak hususâtı mükemmelen ve usulile tesbit etmektir.

21— Memurlar kendi aralarında:

Vazifelerini yapmakta olan memurlar halk tarafından daimî bir müşahede ve tetkik altında bulunduklarını kat'iyen bilmelidirler. Bunun için vazife esnasında, halk muvacehesinde, iki memurun karşılıklı münakaşa ve küfürlerde veya âmir, müdür veya reisleri aleyhinde bulunmaları pek fena bir tesir icra eder. Diğer cihetten memurunu tekde edecek iyi bir şefe, bunu halk içinde yapmaz. Halk ile muamelede gözetilecek adabımuâşeret ve nezaket, memurların kendi aralarında da cari olacaktır.

22 — Bazı mühim noktalar:

1 — Selâm:

Resmî elbise giyimli memur, sağ elini şapkasının kenarına temas ettirmekle selâmlar. Bu selâm askerî selâm gibi keskin ve sert olmayacak, bilâkis dostane ve nazikâne olacaktır.

Tek parmakla veya baştansavma veya başın biraz eğilmesi suretile verilen selâmlar herkes tarafından gayri nazikâne telâkki olunacağı bilinmelidir. Meşguliyeti fazla olan memurun bile selâm vermek ve selâm almak için vakti vardır. Herhangi bir şahsın nazikâne selâmına mukabele etmemek kadar kabalık olamaz. Böyle bir memur kendisini; selâmını mukabelesiz bıraktığı şahsın yerine koyarsa ne derece nazik hareket ettiğini anlamış olur.

2 — Muntazam bir elbise:

İntizam ve mükemmeliyeti olmıyan sarsak bir kıyafetim, halkı kabule kâfi geleceğine inanan bir memur hiç te nazikâne harekette bulunmadığını bilmelidir.

3 — Sigara yasağı:

Resmî muamelâtın ifası esnasında sigara içmek yasaktır.

4 — Temiz hava:

Büroların muntazam havalandırılması, sade sıhhat noktai nazarından değil, hariçten kapalı bir yere gelen halikin (eshabı mesalihin) büroları fena ve ağır kokulu hissetmemesi, tiskinmemesi için lâzımdır. Cereyandan korkulan Hallerde, birkaç dakika havalandırma paydosu yapılabilir.

5 — Hitap:

Eshabı mesalihe, işin nevine göre hitap şekilleri evvelce yazılmıştı. Umumî olan hiç bir kimseye; hişt, hey, siz, baksanıza buraya, komşu efendi gibi sözlerle hitap olunmayacaktır.

6 — Eshabı mesalihe (halka) yer gösterme:

Memurun şiddetle meşgul olduğu hallerde bile, müra-

caatçılara derhal yer göstermesi, işi kısa ve çabuk bitecekse birkaç saniye sabretmesi için rica etmesi lâzımdır. Lüzumsuz yere ayakta bekletilen eshabı mesalihin memurun ve dairesinin aleyhinde hükümler edinmesine hayret olunamaz.

7 — Vazife esnasında lâklâka:

Memurlar; bilhassa eshabı mesalihin karşısında, çalçene ve lâklâka etmemelidirler. Buna; sade memurun vazifesinden geri alakonduğu için değil halka karşı lâkaydi hissini uyandırmaması için de lüzum vardır.

8 — Sabah kahvaltısı:

Sabah veya ikindi kahvaltıları için memur, halkın bulunmadığı bir zamanı tercih etmelidir.

23 — Şikâyetler:

Şikâyetçilerin maksadı, idareyi, idare şefini, idaredeki noksanlardan veya memurların hatalarından haberdar etmekten ibarettir. Bunun için sebebi şikâyetler, hata ve noksan membalarının keşfedilmesi ve tedbir alınması için en kıymetli vasıtalar, idarelerin şefleri ancak böyle şikâyetleri hüsnü telâkki etmekle hata ve noksanlarını düzeltebilirler.

Fakat, teessüf olunur ki; birçok şikâyetler asıl ve esastan ari olup, ekseriya şikâyetçinin hali hareketi, memurların haklı şikâyetlerini mucip olmuştur. Bunun bir kimse şikâyete girişmeden evvel hakikaten şikâyet edecek bir sebebin mevcut olup olmadığına kat'î kanaat getirmelidir. Hiddetin ve asabiyetin geçtiği bir sükûnet anında iyi düşünülünce vak'a veya hâdisenin hiç te şikâyete değeri olmadığı görülecektir.

Diğer cihetten düşünmelidir ki; kalabalık idarelerde ufak müşkülât ve maniaların her zaman için önüne geçmek o dairenin ne âmir ve ne de memurlarının yeddi ihtiyarlarında olmıyan bir şeydir. Halk ta, bazı ufak tefek noksanlar veya aksaklar dolayısıyla memuru şikâyet tehdidi altında bulundurursa, o memurun çalışma hevesinin kırılacağını kat'iyyen bilmelidir, Filhakika her yerde en ufak ve ehem-

miyetsiz bir şeyde bile incinen ve rahatsızlık hisseden insanlar vardır. Bunlar her zaman şikâyet edecek şeyler bularak, bizzat kendileri lüzumsuz yere asabileşmiş olurlar ve âmirlerini de lüzumsuz yere işgal ederler.

Bazı insanların bu husustaki hassasiyet ve tuhaf zihnîyeti şu misalle anlaşılır.

Bir tramvay durak yerinde, önden orta yaşta birisi tramvaya binerken, biletçi, diğer yolcularına yaptığı gibi, ona da kolunu tutmak suretile yardım etti. Fakat bu yolcu, biletçinin bu hareketini şiddetle ve hiddetle reddederek «Ben kendimi herkes tarafından tutturamam.» Biletçi bu lüzumsuz söze hiç cevap vermediği halde yolcu, «ağzını kapa, bir söz söyleme, yoksa pek iyi tanıdığım başmüfettiş..... kimseye şikâyet ederim» dedi. Biletçi kendisini şüphesiz rencide eden bu harekete rağmen hiç bir mukabelede bulunmamak nezaketini gösterdi. Haklı olan ve herhangi bir fena muamelenin önüne geçilmesini icap ettiren şikâyetler, daire şefleri ve âmirleri tarafından derhal ve mahallinde tetkik ettirilmelidir. Şikâyetler varit olmasa dahi, şikâyeti yapan şahıs, şef veya âmirin karşısında, fazla ve tacizkâr karşılandığı hissini duymamalıdır.

Bilhassa şikâyetini şifahî olarak yapan kimse, daha mültefitane ve samimî karşılanmalıdır. Herşeyden evvel şikâyetçinin sözü kesilmemek, sonuna kadar sükûnetle dinlenmelidir. Ancak bu suretle şikâyetçinin hiddeti geçerek, şefin tarafgir olmaması ve şikâyetin nazarı dikkate alınacağı kanaatle ayrılması temin olunur.

Şikâyetlerin tetkiki esnasında mesele veya hâdise objektif bir surette tenvir edilmelidir. Eğer hâdise örtülmek ve kabahatli suçsuz gösterilmek istenirse, bu ve emsali kabahati işliyecek memurların çoğalacağından sarfınazar, resmî daireye karşı itimatsızlık ve suinîyet arttırılmış olur. Şikâyetçinin şikâyeti tetkik ve fenalığa mâni olduğu hakkında kendisine bir tahrirat yazılırsa, halk memnun olur.

24 — Talimatnamelerin tatbiki:

Napolyon der ki: «Emir vermek bir hünere değıldir.

Asıl hüner emri icra ettirmektir. «Napolyonun bu sözü; resmî dairelerin halkı ve eshabı mesalihi hüsnü muamele için vazettikleri nizam ve talimatların tatbikinde de caridir. Tatbik ettirilmeyen en güzel düşünülmüş ve yazılmış bir talimatın «hikmeti vücudu» yoktur. Çünkü memurların daima «kalibelâdan» kalma usulünde çalışmağa rücu etmiye temayülleri kısa bir zamanda yine eshabı mesalihin bir çok şikâyetlerini mucip olmaktadır.

Herhangi bir nizam ve talimatın tatbikattaki muvaffakiyetin idamesi ve aynı kudrette kalması, ancak hüsnü tatbikine daimî nezaret etmekle mümkündür.

25 — Muamelâtın hüsnü suretle tedvirinde şefin tesiri:

Şayet; idare tarafından, muamelât ve işlerin hüsnü suretle, muntazam ve seri yürütülmesi için konan usul, nizam, tâlimat ve emirler mevcutsa, şube müdürlerinin bunların tamamı tatbikine nezaret etmeleri lâzım gelir. Ancak iyi bir tetkik ve görüş kudretinde olan şef ve müdürler, idarelerindeki hangi memurların eshabı mesalihe fena muamele yaptıklarını veya müşkülât çıkardıklarını vaktü zamanında görmekle beraber, sair aksak noktaları tesbitle ona göre tedbir ittihaz ederler. Nezaket kaidelerinin kâğıt üzerinde kalması matlup ise, icap eden memura derhal noksanı talim edilmek suretile öğretilerek nezaketle ve hoşnudiyetle vazife ifası temin olunur.

Şefler, her fırsatta, memurlarına, mevcut tâlimat ve nizamnamelerin bilhassa nezaket kaidelerinin tatbik edilmek istenmemesine tahammül ve müsaade edemeyeceklerini filiyatla anlatmış olmalıdırlar.

Pek tabiidir ki şefler, müdürler ve âmirler bu hususta memurlarına nümunei imtisal olmakta kusur etmiyeceklerdir Çünkü şikâyet anlarında eshabı mesalihe karşı en çok görünen müdür ve âmirler olduğu için şeflerin adilâne, nazikâne ve barıştırıcı rolü yaparak bilfiil intizam ve sükûnun teessüsünde memurlarına iyi bir nümunei imtisal olabilirler. Herhangi bir dairedede veya şubede şefinin eshabı mesalihe karşı lüzumu gibi nazikâne, adilâne muamele etmediği hal

lerde, şubesinin nezaket vesair hüsnü muamele kaideleri haricine çıkarak birçok şikâyetlere sebebiyet verecekleri aşikârdır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Dairelerin eshabı mesalih ihtiyacı için lüzumu olan tesisatı

26 — Daire bürolarının tesisatının tesiri:

Büyük dairelerin teşkilât ve muamelâtın icabı işlerini muhtelif bürolara taksim mecburiyetinde olduklarından, hangi nevi işlerin hangi bürolarda görüldüğünü ve bunların dairenin neresinde olduğunu gösteren levhaları münasip ve derhal görünür mahallere asılmalıdır. Odaların eshabı mesalih tarafından kolayca bulunması için her katın odalarının kendi sıra numarasile numaralanması ve bu numaranın başına katı gösteren rakamın yazılması muvafık olur. Meselâ birinci katın 23 numaralı odası 123 numaradır. İkinci katta bu odanın üzerine gelen numara 223 olur. Oda kapılarına (veya kapının yanlarına) odanın ne kalemi olduğunu gösteren levhalar asılır.

Kalem odaları esas itibarile muamelenin cereyan tarzına göre sıra ile tertip olunursa, gerek memur ve gerek halkın lüzumsuz yere gidip gelmelerine ve her ikisinin de vakit kaybetmesine mâni olunmuş olur.

Kalemlerin; şubelerin ve grupların teşkilâtile mütenasip muayyen ve toplu odalara yerleştirilmiş olması, memurların eshabı mesalihin işini süratle intacına hizmet eder. Bu suretle halkın bir memurdan diğer bir yerdeki memura gönderilmesine hacet kalmaz.

Halkın yapacağı muameleler mümkün mertebe basil olmalı. Bu suretle işlerden iktisat olunarak muamelenin süratle bitirilmesi temin edilmelidir. Meselâ şimdi; halka verilen bazı sual varakaları lüzumundan fazla sualleri ihtiva etmekte olup, muamelenin bitirilmesi için mutlaka hepsinin cevabına hiç te lüzum yoktur. Diğer cihetten yine halkın imlâ edeceği matbu varakalar öyle tertip olunmalıdır ki, bu

doldurulduktan sonra memur tarafından sadece kolaylıkla kontrol edilebilsin.

İdarenin teşkilâtının ıslahile birlikte, teknik yeniliklerinin meselâ yazı makinalarının istimalinin de halkın muamelâtının ve işlerinin çabuk yürütülmesini temin eden âmillerden olduğu muhakkaktır. Diğer cihetten bazı büyük resmî daireler müracaat memurluklarına büro postası tesisile, müracaat eden eshabı mesalihin doldurdukları varakalar buradan derhal ait olduğu daireye gönderilerek kabul olunup olunmayacağı hakkında tahrirî olarak cevap alınır. Diğer bir dairede, muamelenin ikmalî için lüzumu olan dosyalar, herhangi bir şahsın eline değmeksizin mihaniki vasıta ile getirilir ve iade olunur.

Halihazırda bürolarda, bilhassa hesap ve muhasebe bürolarında, memurların kudreti, büro yazı ve hesap makinaları vasıtasile artırılmıştır.

Halkın işlerine ve muamelelerinin bitirilmesine intizara mecbur oldukları dairelerde, mutlaka bir bekleme odası mevcut olmalıdır. Herhalde, umumî olarak, halkın koridorlarda dikilmesine ve dolaşmasına mahal bırakmamalıdır.

Resmî dairelerin modernleştirilmesi işi, bu maksada tahsis olunabilen paraların az olması dolayısıyla, ancak tedricî olarak icra edilmektedir. Fakat yeni tesis olunan dairelerde yepyeni büro ve tesisatı görülmektedir.

Resmî dairelerin eski moda binalarının, alelâde büro mobilyelerinin karanlık ve tavanı basık odaları bugün tedricen modernleştirilmekte olup binalar, odalar açık renklere boyanmakta, mobilyeler asra uygunlaştırılmakta ve bu suretle heyeti umumiyesi daha hoşâ gidecek hale konmaktadır.

Resmî dairelerin bu suretle asrileşmesinin halka olan hüsnü tesiri inkâr edilmemelidir.

Eski zamanın bu sahada azamî tasarruf itiyadına karşı, bugün asrileşmekte yapılan nisbeten cüzî masrafın halkın işlerinin hüsnü suretle, seri ve muntazam surette çıkarılmasına faydası olduğu inkâr olunamaz.

27 — Gişelerde:

Eshabı mesalihin işleri ya bürolarda masa başında veya muayyen gişelerde, görülür. Gişeler, işin haddizatinde ehemmiyetsiz ve küçük fakat eshabı mesalihi çok olan ve odadan odaya dolaşmalarına veya odaya girmelerine mutlaka lüzum olmıyan yerlerde kullanılır. Fakat gişelerin tarzı tertibi iyi intihap edilmekle muamelâtın bir kat daha hüsnü suretle cereyanı temin olunabilir.

Hâlâ bazı dairelerde gişe ile vazife ifa olunan yerlerde memurların ya buzlu cam veya tahta perde arkasında oturarak, ufacık bir delikten eshabı mesalihin işlerini görmeğe çalıştıklarına tesadüf edilmektedir. Bu hal bu gişelerin arkasında oturan memurların herhalde hoşuna gitmektedir. Bunlar, halkın, muamelesini takip ederken, kendi parmağına ve yazısına bakarak şaşırtacak zannındadırlar.

Eshabı mesalihin böyle tek delikli duvar önüne gelerek muamelesi için, hiç bir şahıs görmeden duvara karşı konuşarak, delikten cevap alması kadar gülünç birşey olamaz. Hatta, muamelesinin bitmesini beklemek mecburiyetinde olan halk, bu kapalı vaziyet karşısında sinirlenir, asabîleşir ve sabırsızlaşır. Çünkü, gişenin arkasında muamelesine bakılıp bakılmadığını kat'iyetle, görmek suretile, bilemediğinden biraz beklemek bile ona ebediyet kadar uzun gelir.

Bu sırada başka kimseler de gişenin önüne gelerek, memurun gıyabında aleyhinde konuşulmağa hatta gişenin penceresi vurulmağa başlanır. Diğer cihetten esasen vazifesile zaten meşgul olan memur bu sabırsızlık karşısında kendini kaybederek, asabiyetle haykırır. Sitem, hatta küfür bile eder. Bundan sonra da adamakıllı bir kavga eksik olmaz.

Fakat gişeler; halk memuru, ve memur da halkı görecekt surette tertip olunursa, halk memurun hakikaten kendi işile meşgul olduğunu memnuniyetle görür ve memur da daha bekliyenlerin mevcut olduğunu tesbit eder. Eğer memur, eshabı mesalihin işine derhal bakamıyacak vaziyette ise, bekliyenlere biraz daha intizar etmeleri için nezaketen ricada bulunur. Gişe camekân ve tahta perdelerinin kaldırıldığı

dairelerde memurla halk arasında, diğerlerine nisbetle, pek az anlaşmazlık olduğu görülmüştür.! Bilhassa, halk ile memur arasındaki münasebet, memur gözüne ve memur kanaatine göre çok düzelmiştir.

Filhakika; bilhassa vezne ve kasa işleriyle para muamelâtında olduğu gibi, mutlaka bir cam bölmeye lüzum olan hallerde, bölmenin şeffaf, yani âdi renksiz camdan yapılmasına müsaade olunabilir.

Gişe pencereleri kâfi yükseklikte ve münasip büyüklükte olmalıdır ki, halk memurla görüşmek için ezilip büzülmesin.

Gişe pencereleri gürültüsüz kapanmalı ve halk hiç bir zaman, pencere kapanınca bunun kendi yüzüne kapandığı hissine kapılmamalıdır.

Bir gişede vazife ifa etmek, her dakika başka çehre ile karşılaşacak bir memur için oldukça güç iştir. Halk ekseriya asabî ve sinirli olduğu veya muamelenin usulünü bilmediği cihetle muvaffakiyet biraz dirayete bağlıdır. Bunun için gişe muamelâtının hem memur ve hem halk için tatlı ve normal şekilde cereyanında büyük bir ehemmiyet vermelidir. Gişelerin üstüne, yapacakları muamelenin ne olduğunu gösteren birer levha asılması halka bir derece kolaylık olur. Diğer cihetten birçok gişelerin bir arada olduğu hallerde hangisinin açık ve hangisinin kapalı olduğu uzaktan görülmeli, meselâ hususî bir tenviratla açık gişe derhal belli olmalıdır.

Halkın mütemadiyen girip çıkacağı gişe önlerine ya bir döner tertibat veya emsali konarak girilen ve çıkılan tarafları «girilen» levhalarile gösterilmelidir. Aksi halde ya halk gişe önüne birikerek sırayı güçlü kuvvetliler alır ve bu surete kavga olmak ihtimali artar veya parmaklık olup ta levhalar bulunmazsa, halk her iki taraftan girmeye teşebbüs ederek yine kargaşalık olabilir. Bir gişede işi olan eshabı mesalihin de gişede ne yaptıracağını iyice düşünmesi, tesbit etmesi lâzım olup, gişenin önüne geldikten sonra ne isteyeceğini uzun uzun düşünmiye başlamamalıdır.

Fakat memur da, nadiren vaki olan bu gibi hallerden dolayı sabırsızlanmamak, kızmamalıdır.

Umumî olarak para alan bütün idareler, verilecek paranın sayılmış olarak hazır tutulmasını talep ederler. Pek tabiidir ki; memur, bozuk parası mevcut olduğu hallerde, herhangi bir müşterinin bozdurmak suretile tediye yapmasını teşvil eder. Gerek memur ve gerekse halk, ellerine muhataplarından aldıkları parayı derhal saymakla mükelleftirler. Gişeden ayrıldıktan sonra mevcut olduğu anlaşılacak yanlışlıkların önüne pek kolay geçilemez. Aynile gişeden alınan makbuzlar, biletler vesaire derhal gözden geçirilmeli ve doğruluğu tesbit edilmelidir.

Para alıp veren gişelerin yanında ekseriya yankesiciler de mevcut olduğundan alınan ve verilen paraların kat'î bir emniyet altında bulundurulması halkın kendi menfaati iktizasındandır.

Biraz da memurla halkın anlaşmamasına, muamelâtın geri vurmasına sebep olan hallerden bahsedelim.

Gişelerde, diğer resmî vazifelerin ifası esnasında olduğu gibi sigara içmek yasaktır. Gişe önlerinde halkın işini beklediği zamanlarda memurlar lâfa dalmamalıdır. Halkın önünde biriktiği bir gişenin kısa bir zaman için dahi olsa, kapatılması haklı olarak asabiyet tevhit eder.

Gişe memurları, her zaman herkesi hoşnut olacağı surette muamele etmeli, meselâ üstünü vereceği parayı, halkın suratına veya önüne atarcasına vermemelidir.

28 — Halkın terbiye edilmesi:

Nezakete, karşılıklı hüsnü muamele gibi evsaf, işlerin mükemmelen yürümesi için, yalnız memurlar tarafından değil, aynı zamanda halkın da bilip riayet edeceği şartlardır.. Teessüf olunur ki biz münferit bazı vak'a ve hâdiselerin tesiri altında bundan henüz uzağız. Hâlâ birçok yerlerde kendisinin tamamen serbest ve hiçbir kaidei nezakete tâbi olmak istemiyerek muamele yaptığı halde hemcinslerinden, bilhassa memurlardan azamî nezaket bekliyen insanlar var.

İşlerin hiçbir sekteye uğramadan intizamında yürümesi yalnız memur ve âmirlerden mürekkep bir tarafın hüsnü muamele ve hüsnü hareketile temin olunamaz. Aynı zamanda halk ta nizam ve talimatnameleri bilmeli. Bunlara disiplini bozmadan riayet etmelidir. Bukadarcık bir şeyi de memurlar halktan beklerler.

Diğer cihetten, halkın birbirine karşı gösterdikleri nezaket, ve lütufkârlık ta, aynile memurlara da gösterilmelidir. Halktan herhangi birinin memurları sevmemesi, onun her fırsatta her memura karşı bu nefret ve iğbirarını göstermesini icap ettirmez. Halk memuru kendi parasile, vergilerle yaşıyan bir uşağı telâkki edemez.

Her akli başında olan insan bilir ki, memurun halka hizmeti şekli uşağın efendisine hizmet şeklinden büsbütün başka bir şeydir.

Memurun da vergiden değil hizmetine mukabil hükümetten aldığı maaştan geçindiği ve bunun, memur olmıyan şahısların sayıları mukabilinde aldıkları paradan hiçbir farkı olmadığı kat'iyetle kabul edilmelidir.

Şimdi, halkı memurla muayyen bir adabımuâşeret altında, yürütecek ne gibi usuller vardır bunları bir gözden geçirelim.

Evvelâ şu muhakkaktır ki, memurları âmirlerin ve şeflerin kontrol, murakabe ve sevkettikleri gibi, halkın da sevkolunamayacağı tabiidir. Bunun için bu meselenin halli biraz daha güççedir.

Halkın nezaket kaidelerine göre yetiştirmesinde, evvelâ halkın bizzat kendisinin büyük bir vazifesi vardır. Nizam, tâlimat ve nezaket kaideler haricine çıkan şahısların bu fena hareketleri halkın kendisi tarafından şiddetle müdahale suretile tashih edilmelidir.

Halk, herhangi bir şahsın düşüncesiz ve nezaketsiz bir hareketine göz yumarsa, bu fenalığı yapan şahsı her zaman böyle yapabileceğine hükmetmekte gecikmez. Diğer cihetten hayatta hemen herkesin münakalât ve muamelâtı resmiye ile alâkası olacağı bir sırada olduğumuzdan mekteplerde

talebe gerek münakalât ve gerek resmî daireler nizam ve talimatlarından amelî surette yetiştirilmektedirler. Bu maksatla teşekkül eden bir cemiyetin reisi; hayata atılacak gençlerin, coğrafya ve fizik kadar münakalât ve muamelâtı resmîyeden malûmatları ve bilgileri olması lâzım geldiğini söylemişti.

Bu cemiyet muhtelif şehirlerde tesis ettiği şubelerinde talebenin amelî olarak öğrenmesi için lâzım gelen münakalât ve muamelât tesisatını umuma arz etmekte bulunmuştur.

Berlin şehri tramvay şirketi, halkın vasıtalarından en münasip ve en dikkatli surette istifadesi için dikkat olunacak hususat hakkında teklif yapılması için bir müsabaka açmış ve birçok esaslı şeyler toplamağa muvaffak olmuştur. Meselâ bunlardan biri:

Daima aklında tut şunu belle

Sol sap tutulur sol elle

Levhasıdır. Diğerlerinden bazıları da meselâ bir tabloda güçlü kuvvetli bir şahsın oturarak, ihtiyar birisine yer vermemesidir. Böyle sözler ve tablolarla halka terbiyevi olarak icrayı tesire çalışmak elbette faydalıdır. Fakat levha ve tabloların tertibinde yolcuların hissiyatını rencide edecek şeylerin bulunmamasına pek dikkat etmek lâzımdır. Tablolar karikatür evsafında olmamalıdır. Ötedenberi vesaiti nakliye içinde yazılı gördüğümüz fakat hiçbirimizin okumadığı bir sürü nizam ve yasak tamimleri yerine bilhassa kafiye ve şiir halindeki ihtar ve güzel tertip olunmuş tablolar halkı iyi surette hareket ettirmeğe daha çok yarayan vasıtalarlardır

Caddelere asılacak ihtar levhaları ve işaretlerinde mutlaka sert bir yasak şeklinde olmasına lüzum yoktur. Burada da «lütfen» ve «teşekkür ederim» kelimeleri istimal olunabilir. Meselâ bir caddede vesaiti nakliye için konan levhada «lütfen yavaş geçiniz» ve biraz da ileride «teşekkür olunur» cümleleri yazılıdır.

29 — Halkın caddede tarzı hareketi:

Umumî harpten sonra, umumiyetle nezaket kaidelerine

riayetin azaldığı görülmüştür. Geçenlerde büyük bir Berlin gazetesi, en nazik Berlinli olduğu tahakkuk edecek şahsa büyük bir mükâfat vermeği kabul etmişse de kâfi derecede nazik olan Berlinlileri bile bulamadığı teessürle anlaşıldı. Halk caddelerde ne gibi yolsuz muameleleri yapmaktadır.

Bunlardan en çok tesadüf olunanı, başkalarını nazarı itibara almadan uluorta koşması bizde artık âdet haline gelmiş olduğu halde, sağdan gitmemek gibi hallerdir. Bundan başka gişe önlerinde bekliyenlerin üstüne abanmak, güçlü kuvvetli olanlar tarafından da bu hareketle ötekilerin saftan dışarı çıkmasını temin etmek gibi çirkin hareketlerdir. Bazı acelecî şahısların öne geçmek üzere ötekini berikini kakması hatta ucu sivri - şemsiye ve bastonla - paldırkıldır kalabalığı yararak geçmiye çalışması ve mezkûr cismin halk içinde bulunan çocukların yüz ve gözlerine batması gibi kazalara da sebebiyet vermektedir.

Birkaç kişinin cadde ve yaya kaldırım üstünde durarak lâfa dalmaları da, gidiş ve geliş ve halkın haklı olarak hiddetine sebep olan münasebetsiz hareketlerdendir. Alâkadarları daha ziyade kızdıran kaza ve kavgalarda durup bakmak ve bunların etrafında toplanmak ta doğru değildir.

Halk, mümkün olduğu kadar, mühim yol ağzlarında münakalâtı idare etmekte olan yol polislerine bir şey sormamağa çalışmalıdır. Çünkü bu sebepten vesaiti nakliyenin çarpışmasına veya lüzumsuz bekletilme gibi haller vaki olabilir.

Halk ta, memur gibi, muhatabına nezaketle muamele ve hitap etmeli. Lütfen ve teşekkür ederim kelimeleri yerinde ve vaktinde kullanmaktan çekinmemeli, selâm vermeli, verilen selâmı almalıdır.

30 — Halkın tramvay ve otobüste tarzı hareketi:

Tramvay ve otobüsler bir şehrin, bilhassa, işçi, memur, esnaf gibi halkın işlerine vaktinde yetiştirici birer nakil vasıtalarıdır. İşbu nakil vasıtalarının bu vazifelerinde muvaffak olmaları, halkın mevcut nizam, tâlimat ve kaidelere tamamen riayet etmesile kabildir.

Bunun için de her yolcunun bilhassa kendi hissesine düşeni, nezaket kaidelerine uygun hareket etmesile, ifasile nakliyatın aksaksız ve intizamında yapılması imkânı artar.

Alman meslek birlikleri cemiyeti neşrettiği «Gözünü aç kitabında» sade kazaların cinsinden ve kazadan tahaffuz çarelerinden değil, tramvay ve otobüslerin uygun şekilde istimalinden de bahsetmekte ve her yolcunun münakalât işlerinin tabîi bir azası olduğu göz önüne konmaktadır ve her şahsın münakalât memurlarının vazifesini teshil etmeleri hususu bir vazife olduğuna işaret edilmektedir.

Birliğin neşrettiği broşöre göre, halkın aşağıdaki hususata dikkat etmesi lâzım gelir.

«Tramvayı yalnız bekleme mahallerinde veya bekleme taşlıklarında (adalarında) bekleyin.

Gideceğin yere göre evvelâ nakil vasıtasının cinsini ve istikametini tayin edin ve vasıta gelince şuna buna veya memurlara sormak suretile eşhasın ve vesaitin yolundan alıkonmasına sebep olma.

Tramvay veya otobüse binerken ve inerken diğer kimselere dikkat et ve nakil vasıtası durmadan binme ve inme.

Nakil vasıtası hareket halinde iken ne binmeğe ve ne de inmeğe çalışma, tramvay veya otobüsün arkasından deli gibi koşma.

Hareket halindeki nakil vasıtasının ön sahanlığından ve ikinci bir vagonu olan vasıtalarda hatta arka sahanlıktan atlamanın nakil vasıtası altına yuvarlanmak ve parçalanmak gibi tehlikesi olduğu bil.

Nakil vasıtasına binerken ve inerken yüzün hareket istikametinde ve sol elin sol tutamak yerinde olsun.

Araba (otobüs veya tramvay) içinde veya sahanlıkta ayakta durmak mecburiyetinde iseniz, arabanın ansızın duruş ve ansızın hareket zamanlarında düşmemek, devrilmemek için bir tutacak yere istinat et. Bu maksatla tramvay, otobüs ve tünel arabalarında tutamak kayışları veya sair halkalar vardır. Bunlardan istifade et.

Büyüklerin de refakatinde seyahat etmeyen çocuk yolcular mutlaka vagonun içinde bulunacaklardır. Eğer kendileri kâfi derece büyümüş ve kuvvetli iseler, oturdukları yerleri ihtiyar kimselere vermek nezaketinde bulunurlar. Fakat ihtiyar şahıslar bile ufak çocukları aynı suretle nazarı itibara alırlar.

İhtiyar, malûl, hasta kimselere memnuniyetle yerinizi takdimde gecikmeyiniz.

Genç delikanlıların, sade güzel hanımlara değil, diğer hanımlara da yer vermeleri nezaket kaidesi icabındandır.

Çıkacağınız mahalle gelince, vaktü zamanında davranın.

Tramvay veya otobüsten dışarı sarkmayın, kol ve dirseğinizi pencereye veya sahanlık parmaklığından dışarı çıkartmayın.

Nakil vasıtasının etrafını, bilhassa arka tarafını dolaşırken dikkatli olun. Çünkü aksi istikametten gelen nakil vasıtası altında kalmak tehlikesi vardır.

Herhangi bir kaza veya vak'a halinde acele ve telâş etmeyin. Düşünmeden bir hareket yapmayın. Kazada kendinize bir şey olmamışsa, kazaya uğrayanlara derhal yardımda bulunmakta tereddüt etmeyin.

31 — Halkın trenlerde tarzı hareketi:

Devlet demiryolları bir çok kaza levhaları ile halkı trende nasıl hareket etmeleri lâzım geleceğine nazarı dikkati celbetmektedir. Fakat Devlet demiryolları, diğer cihetten yolcuların birbirile ve memurlarla hüsnü halde hareket edebilmelerini temin için «trenlerde seyahat» adlı bir kitap neşretmiş olup tedarikini herkese tavsiye etmektedir.

Bu kitap, seyahat hazırlık işlerle seyahat esnasında dikkat olunacak tâlimat ve nizamnamelerden başka, münakalâtın hâdisesiz ve vukuatsız geçmesi için aşağıdaki kaideleri ihtiva etmektedir.

«İnecek yolcular inmeden evvel binmeğe teşebbüs etme. Binerken telâş ve kalabalık yapma. Ancak bu suretle bütün yolcuların süratle binmelerine imkân olur.

Lüzumsuz muamele ve hareketlerle treni hareketten alıkoyma. Tren hareket işaretini (veya düdüğünü) almadan evvel yerine oturmuş olmalısın.

Oturulacak yerleri kirletme, kompartımanını kendi odan gibi bil. Ona göre temiz tutmağa ve muamele etmiye bak. Böyle yaptığın halde, girdiğin bir kompartımanı kirli görürsen hayret etmemelisin.

Vagon dahilinde kat'ıyyen tükürme, bu gayri sıhhî olduğundan yasak olmakla beraber başkasının tükürmesine nasıl tahammül edemezsen, sen de tükürmemelisin.

Yemiş kırıntılarını, yağ ve ekmek kâğıtlarını, eski gazeteleri ne yerlere ve ne de kanapelerin altına atma, bunları toparla, ya raflara koy veyahut istasyondan gayri yerlerde trenin hareketi esnasında pencereden dışarı at.

Sigarayı yalnız müsaade olunan yerlerde iç, sigara içilmesi yasak olan vagon ve yerlerde sigara içenler, nizamnamede musarrah cezayı tediye ederler (2 mark). Sigara içilen vagonlarda külleri yere dökme, sigara tablasına silkele, kompartımanın penceresi önünde dikilerek içerisini karanlık etme, çünkü başka birisinin böyle hareketine sen de memnun olmazsın.

Aşağı bir mevkiin bileti ile yüksek bir mevkiin vagonunda ayakta dahi duramazsın.

Mütemadiyen koridorlarda lüzumsuz yere dikili durma. Bilhassa trenin istasyonlarda bulunduğu sıralarda, binecek ve inecek yolcuların koridorlardan kolayca geçebilmeleri senden böyle bir nezaket beklediği gibi, elbette koridorun aynı şekilde serbest olmasını sen de istersin.

Halayı, girdiğin zaman nasıl bulmak istersen, öyle terk et. Yıkanırken ancak lüzumu kadar sarf et, suyu israf etme, Çünkü vagonun deposundaki su, ancak normal ihtiyaç ve muayyen bir zaman içindir. Vaktinden evvel boşalacak deponun doldurulmasına imkân yoktur.

Vagonda dilencilik edilmemesi için, kondüktöre her hususta yardımında bulun.

Vagonu hiç bir surette hasara uğratma, duvarlarını karalama. Böyle yapanları biletçiye haber ver.

Daima ihtiyar, malûl ve hasta olanlarla, sağır ve yalnız seyahat eden çocuklara yardım ve muavenette bulunmağa çalış.

İstasyon ve trenlerde, Devlet demiryolları talimat ve nizamla ile, bunu tatbika memur, memurların ihtarlarına göre hareket etmekte tereddüt etme, aksi takdirde ceza vermeğe mecbur kalırsın.

32 — Halkın telefonla mükâlemede dikkat edeceği şeyler:

Yanlış bağladınız - Matmazel 5 dakikadır çalıyorum, cevap vermiyorsunuz - hiç bir sözü anlıyamıyorum. Arada çalan zil de ne oluyor? Aradan çekil efendim. -

Gibi sözler zamanımızda telefonla konuşanların ekseriya sarfına mecbur oldukları cümlelerdir. Hemen hemen halkın birbirile temas geldikleri bir yerde, telefonda olduğu kadar, hiddet ve asabiyet hasıl olmaz. Bunun psikolojik sebebi, kapalı gişelerde olduğu gibi, konuşanların birbirini görmemesinden ibarettir. Hiddet ve asabiyet halinden küfre ve hatta tahkire kadar varmak bir saniye meselesidir. Fakat el kavgasının hasıl olmasına da telefon hatları müsaade etmemektedir.

Devlet posta idaresi memur ve memurelerini, bilhassa halkla temas edecekleri, hususî kurslarla yetiştirmekte ve nezaret etmektedir. Halka ne suretle hitap edecekleri ve cevap verecekleri bu derslerde öğretilmektedir.

Diğer cihetten posta idaresi halka da telefon kullanmağı meccanen öğretmekte olup bu hususta resmî telefon rehberlerinin, baş tarafında da konuşma talimatı vazetmiştir. Bu talimata harfiyen dikkat olunmasile telefon başında her türlü hiddet ve asabiyetin önüne geçilmiş olur.

SON SÖZ

Halk ile memur arasındaki münasebetlerin düzelmesi için aşağıda yazılı olanlar kendi vazife ve hisselerine düşeni yaparlar.

Memurlar, âmirler, halk ve herkes.

Halkın memur ve âmirler tarafından nezaketle ve hüsni suretle muamele edilmeği beklemek hakkıdır. Memurların nazik, terbiyeli ve hüsni muamele ettikleri hallerde de halktan aynı suretle muamele beklemeleri de yine onların bir hakkıdır.

Eğer her iki taraf ta, bu kitapta hulâsa edilen bazı ufaktefek ve ehemmiyetsiz görünen noktalara ve kaidelere riayet ederlerse, umum münasebatın normal ve tabiî şekilde yürümesine bir mâni kalmaz.

Halk ve memur, biribiri için olduklarını bilerek karşılıklı itimattan ayrılmamalıdırlar.

Macit Burhan

SON